

Svensk narkotikapolitik

Sammanfattning

Justitieutskottet och socialutskottet har under innevarande valperiod bedrivit ett gemensamt arbete på narkotikaområdet. Utskotten har följt det arbete som utförts inom ramen för regeringens narkotikahandlingsplan och i Mobilisering mot narkotika samt gjort ett antal studiebesök och anordnat utfrågningar för att inhämta de senaste kunskaperna på området. Utskottet har uteslutande positiva erfarenheter av detta samarbete. Det sammansatta justitie- och socialutskottet konstituerade sig den 9 februari 2006.

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2004/05:152 Insatser för narkotikabekämpningen utifrån regeringens narkotikahandlingsplan och tre motioner som väckts med anledning av skrivelsen. Vidare behandlas i betänkandet proposition 2005/06:30 Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner vad gäller narkotikahandlingsplanen. I samband med propositionen behandlas 14 motionsyrkanden rörande narkotikafrågor som väckts med anledning av propositionen. Dessutom behandlas i betänkandet proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra sjukdomar samt fem motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen och som rör sprututbyte. I betänkandet behandlas även ett stort antal motionsyrkanden rörande olika narkotikafrågor från de allmänna motionstiderna 2002–2005. Slutligen behandlas i betänkandet ett i propositionen 2005/06:30 framfört förslag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl.

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens proposition 2005/06:30 om narkotikapolitiska mål och ändring i lagen om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. Vidare föreslår utskottet att riksdagen bifaller regeringens förslag i proposition 2005/06:60 om att införa en lag om utbyte av sprutor och kanyler. Slutligen föreslår utskottet att resultatsskrivelsen läggs till handlingarna. Utskottet anser att en motion om en vetenskaplig utvärdering av sprututbyte bör bifallas av riksdagen. Utskottet föreslår vidare att tre motionsyrkanden bör bifallas av riksdagen, varav två delvis, om att det får ankomma på regeringen att i samtal med sjukvårdshuvudmännen eller på annat lämpligt sätt tillse att det finns ett tillräckligt antal

särskilda avgiftningsplatser för kvinnor. I övrigt föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till de nu antagna förslagen, pågående beredningsarbete och tidigare behandling.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

I ärendet föreligger 41 reservationer (m, fp, kd, v, c) och 5 särskilda yttranden (m, fp, kd, v, c, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	13
Bakgrund	13
Genomförda aktiviteter	13
Det gemensamma utskottsarbetet	15
Skrivsens och propositionernas huvudsakliga innehåll	15
Skrivelse 2004/05:152 (Resultatskrivelsen)	15
Del av proposition 2005/06:30:Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner (Narkotikahandlingsplanen)	16
Handlingsplanens genomförande	17
Proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar (Sprututbytesverksamheten)	17
Utskottets överväganden	18
Narkotikapolitiska mål m.m.	18
Insatser för att minska nyrekryteringen till missbruk	22
Insatser för att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk	27
Förslag till lag om utbyte av sprutor och kanyler m.m.	36
Lagförslaget i övrigt	40
Narkotikasatsningen inom kriminalvården	40
Inledning	40
En särskild narkotikasatsning	41
Identifiering och utredning	42
Differentiering	43
Motivation och behandling	43
Säkerhet och kontroll	45
Samverkan	49
Kompetensutveckling	54
Provtagning på häkten	54
Den särskilda narkotikasatsningen 2005–2007	55
Insatser mot utbudet av narkotika	55
Illegal narkotikahandel	55
Samarbete mellan myndigheter	56
Organisations- och metodutveckling	58
Brottsförebyggande insatser och ungdomar	63
Internationellt samarbete för en effektiv narkotikabekämpning	67
Straffrättsliga frågor	69
Övrigt	74
Internationellt samarbete	75
Styrning, ansvar och samordning	79
Narkotikaklassificering	80
Handlingsplanens genomförande	83
Reservationer	84
1. Narkotikapolitiska mål, punkt 1 (kd)	84
2. Narkotikapolitiken, punkt 2 (m)	84

3. Etappmål för narkotikaarbetet, punkt 3 (fp)	85
4. Resultatskrivelsen, punkt 5 (v, c)	85
5. Förebyggande insatser, punkt 6 (m, fp, kd, c)	86
6. Familjens betydelse m.m., punkt 7 (m, fp, kd, c)	86
7. Nationell ledning, punkt 8 (fp)	87
8. Kommunala drogsamordnare, punkt 9 (fp, kd)	88
9. Vård och behandling av narkotikamissbrukare, punkt 10 (m, fp, kd, c)	88
10. Anhörigombudsman, punkt 11 (fp)	89
11. Ansvar för missbrukarvården, punkt 12 (kd)	89
12. Föresättningsarna för tvångsvård m.m., punkt 13 (m, fp, kd, c)	90
13. Utformningen av LVM, punkt 14 (m)	90
14. Utformningen av LVM, punkt 14 (fp, kd)	91
15. Personer med dubbeldiagnoser, punkt 16 (v)	91
16. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården, punkt 17 (kd)	92
17. Medel till frivilligorganisationer, punkt 18 (m)	92
18. Sprututbyte, punkt 19 (m)	93
19. Sprututbyte, punkt 19 (kd)	94
20. Sprututbytesverksamhetens konsekvenser för polisens arbete, punkt 21 (fp)	95
21. Narkotikateam vid häktena, punkt 23 (fp, kd, c)	95
22. Differentiering, punkt 24 (m, fp, kd, c)	96
23. Kontroll av narkotika på anstalter och häkten, punkt 26 (m, fp, kd, c)	96
24. Kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård m.m., punkt 27 (m, fp, kd, c)	97
25. Uppföljning av utdömd vård, punkt 29 (m, fp, kd)	98
26. Kontrollprogram för behandlingshem, punkt 30 (m, fp, c)	99
27. Metodutveckling för polisen m.m., punkt 33 (m, fp, kd, c)	99
28. Särskilda spaningsmetoder m.m., punkt 34 (m, fp)	100
29. Kräkmedel, punkt 35 (m, fp, kd)	101
30. Brottsförebyggande insatser för ungdomar, punkt 37 (fp, kd)	101
31. Drogtest på barn under 15 år, punkt 38 (m, fp, kd, c)	102
32. Internationellt brottsbekämpande samarbete, punkt 39 (m, fp)	103
33. Droghandel på Internet, punkt 40 (m, fp, kd, c)	103
34. Påföljd för ringa narkotikabrott, punkt 42 (m, fp, c)	104
35. Påföljd för införsel av kat, punkt 43 (m, fp, kd)	104
36. Utökat förverkande, punkt 46 (m, fp, kd, c)	105
37. Internationellt samarbete, punkt 49 (m, fp, kd)	106
38. Multilateralt bistånd, punkt 50 (m, fp)	106
39. Styrning, ansvar och samordning, punkt 53 (fp, kd)	107
40. Narkotikaklassificering, punkt 54 (m, fp, kd, c)	108
41. Industrihampa, punkt 55 (c)	108
Särskilda yttranden	109
1. Vård och behandling av narkotikamissbrukare, punkt 10 (v)	109
2. Motivation och behandling, punkt 25 (v)	109
3. Kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård m.m., punkt 27 (mp)	109
4. Insatser mot utbudet av narkotika (m, fp, kd, c)	110

5. Handlingsplanens genomförande (fp)	110
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	111
Proposition 2005/06:30	111
Följdmotioner med anledning av prop. 2005/06:30	111
Proposition 2005/06:60	112
Följdmotioner med anledning av prop. 2005/06:60	112
Skrivelse 2004/05:152	113
Följdmotioner med anledning av skr. 2004/05:152	113
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002	114
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003	115
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004	117
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	120
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	127
Regeringens proposition 2005/06:30	127
Regeringens proposition 2005/06:60	128

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Narkotikapolitiska mål m.m.

1. Narkotikapolitiska mål

Riksdagen fastställer de narkotikapolitiska målen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:30 punkt 3 och avslår motion 2005/06:So6 yrkandena 1 och 2, båda i denna del.

Reservation 1 (kd)

2. Narkotikapolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:So36 yrkande 1, 2005/06:So1 yrkandena 1 i denna del och 9 samt 2005/06:So3 yrkande 1.

Reservation 2 (m)

3. Etappmål för narkotikaarbetet

Riksdagen avslår motion 2003/04:So345 yrkande 1.

Reservation 3 (fp)

4. Ansvaret för narkotikapolitiken

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju332 yrkande 11.

5. Resultatskrivelsen

Riksdagen avslår motion 2004/05:So35 och lägger skrivelse 2004/05:152 till handlingarna.

Reservation 4 (v, c)

Insatser för att minska nyrekryteringen till missbruk

6. Förebyggande insatser

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So345 yrkande 7, 2003/04:Ub322 yrkande 2, 2004/05:So206, 2005/06:So634 yrkande 3 och 2005/06:Kr412 yrkande 10.

Reservation 5 (m, fp, kd, c)

7. Familjens betydelse m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So414 yrkande 1, 2003/04:So578 yrkande 3, 2004/05:So37 yrkande 3, 2004/05:So609 yrkande 1 och 2005/06:Ju282 yrkande 2.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

8. Nationell ledning

Riksdagen avslår motion 2004/05:So37 yrkande 1.

Reservation 7 (fp)

9. Kommunala drogsamordnare

Riksdagen avslår motion 2004/05:So37 yrkande 2.

Reservation 8 (fp, kd)

Insatser för att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk

10. Vård och behandling av narkotikamissbrukare

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So297, 2003/04:So414 yrkande 12, 2004/05:So36 yrkande 2, 2005/06:Ju333 yrkande 2, 2005/06:So2 yrkande 2 i denna del, 2005/06:So401 yrkande 1 och 2005/06:So482.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

11. Anhörigombudsman

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So442 yrkande 3 och 2003/04:So345 yrkande 18.

Reservation 10 (fp)

12. Ansvar för missbrukarvården

Riksdagen avslår motion 2005/06:So704 yrkande 4.

Reservation 11 (kd)

13. Förutsättningarna för tvångsvård m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So208 och 2005/06:So301 yrkandena 1 och 2.

Reservation 12 (m, fp, kd, c)

14. Utformningen av LVM

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:So507 yrkandena 5 och 7, 2005/06:So1 yrkande 11 och 2005/06:So704 yrkande 5.

Reservation 13 (m)

Reservation 14 (fp, kd)

15. Avgiftning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om avgiftning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ351 yrkande 22 och bifaller delvis motionerna 2004/05:So36 yrkande 3 och 2005/06:So209.

16. Personer med dubbeldiagnoser

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju282 yrkande 3.

Reservation 15 (v)

17. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So658 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:So704 yrkande 7.

Reservation 16 (kd)

18. Medel till frivilligorganisationer

Riksdagen avslår motion 2004/05:So36 yrkande 4.

Reservation 17 (m)

Förslag till lag om utbyte av sprutor och kanyler m.m.

19. Sprututbyte

Riksdagen bifaller proposition 2005/06:60 i denna del och avslår motionerna 2002/03:So251 yrkande 7, 2002/03:So262 yrkandena 1 och 2, 2002/03:So272, 2002/03:So442 yrkande 12, 2002/03:So443 yrkande 13, 2002/03:So495, 2003/04:So299, 2003/04:So333, 2003/04:So414 yrkande 11, 2003/04:So480 yrkandena 1 och 2, 2004/05:So254, 2004/05:So351 yrkandena 1 och 2, 2004/05:So404, 2004/05:So454, 2004/05:So507 yrkande 4, 2005/06:So14, 2005/06:So16 yrkande 6, 2005/06:So18, 2005/06:So212, 2005/06:So218, 2005/06:So419, 2005/06:So472 yrkandena 3 och 4, 2005/06:So523 och 2005/06:So704 yrkande 10.

Reservation 18 (m)

Reservation 19 (kd)

20. Vetenskaplig utvärdering av sprututbyte

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om vetenskaplig utvärdering av sprututbyte. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So17 yrkande 1.

21. Sprututbytesverksamhetens konsekvenser för polisens arbete

Riksdagen avslår motion 2005/06:So17 yrkande 2.

Reservation 20 (fp)

22. Lagförslaget i proposition 2005/06:60 i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler, dock med den ändringen att lagen skall träda i kraft den 1 juli 2006. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2005/06:60 i denna del.

Narkotikasatsningen inom kriminalvården

23. Narkotikateam vid häktena

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju529 yrkande 14.

Reservation 21 (fp, kd, c)

24. Differentiering

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju529 yrkande 13.

Reservation 22 (m, fp, kd, c)

25. Motivation och behandling

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju378 yrkande 11.

26. Kontroll av narkotika på anstalter och häkten

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 5, 2004/05:Ju299 yrkande 3, 2004/05:Ju466 yrkandena 6–9, 2004/05:So36 yrkandena 5 och 6, 2004/05:So507 yrkande 11, 2005/06:Ju210, 2005/06:Ju218, 2005/06:Ju332 yrkande 9, 2005/06:Ju459 yrkandena 7–9, 24 och 25, 2005/06:Ju529 yrkandena 12, 15–18 och 23 samt 2005/06:So1 yrkande 12.

Reservation 23 (m, fp, kd, c)

27. Kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju260, 2004/05:Ju424 yrkande 19, 2004/05:Ju466 yrkande 5, 2005/06:Ju212, 2005/06:Ju335, 2005/06:Ju459 yrkande 6 och 2005/06:Ju562 yrkande 16.

Reservation 24 (m, fp, kd, c)

28. Frigivningsförberedelser

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju551.

29. Uppföljning av utdömd vård

Riksdagen avslår motion 2005/06:So472 yrkandena 1 och 2.

Reservation 25 (m, fp, kd)

30. Kontrollprogram för behandlingshem

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju215.

Reservation 26 (m, fp, c)

31. Provtagning på häkten

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 2006. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2005/06:30 punkt 1.

Insatser mot utbudet av narkotika

32. Samarbete mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju282 yrkande 1.

33. Metodutveckling för polisen m.m.

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju332 yrkandena 5, 7 och 13.

Reservation 27 (m, fp, kd, c)

34. Särskilda spaningsmetoder m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju332 yrkande 10 och 2005/06:So1 yrkande 13.

Reservation 28 (m, fp)

35. Kräkmedel

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ju214, 2005/06:Ju332 yrkande 6 och 2005/06:Ju553.

Reservation 29 (m, fp, kd)

36. Kompetensutveckling

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju332 yrkande 14.

37. Brottsförebyggande insatser för ungdomar

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju332 yrkandena 1–4.

Reservation 30 (fp, kd)

38. Drogtest på barn under 15 år

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju352 yrkande 2, 2004/05:Ju483 yrkande 3, 2004/05:Ju486 yrkande 12, 2004/05:Ju500 yrkande 18, 2004/05:So609 yrkande 6, 2005/06:Ju216, 2005/06:Ju484 yrkande 3, 2005/06:Ju530 yrkande 15, 2005/06:Ju533 yrkande 23, 2005/06:So1 yrkande 10, 2005/06:So634 yrkande 4 och 2005/06:So704 yrkande 9.

Reservation 31 (m, fp, kd, c)

39. Internationellt brottsbekämpande samarbete

Riksdagen avslår motion 2004/05:So36 yrkande 10.

Reservation 32 (m, fp)

40. Droghandel på Internet

Riksdagen avslår motion 2003/04:So343 yrkande 13.

Reservation 33 (m, fp, kd, c)

41. Enhetlig klassificering av droger inom EU

Riksdagen avslår motion 2005/06:So689.

42. Påföljd för ringa narkotikabrott

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju330 yrkande 15, 2005/06:Ju213 och 2005/06:Ju532 yrkande 30.

Reservation 34 (m, fp, c)

43. Påföljd för införsel av kat

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju328.

Reservation 35 (m, fp, kd)

44. Handlingsplan mot katmissbruk

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So519 yrkande 2, 2004/05:So537 yrkande 2 och 2005/06:So639 yrkande 3.

45. Beslag

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju274.

46. Utökat förverkande

Riksdagen avslår motion 2004/05:So36 yrkande 9.

Reservation 36 (m, fp, kd, c)

47. Symboler för narkotiska preparat

Riksdagen avslår motion 2003/04:So425.

48. Dopningstest

Riksdagen avslår motion 2005/06:So4 yrkande 1.

*Internationellt samarbete***49. Internationellt samarbete**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K431 yrkande 17 i denna del, 2004/05:So36 yrkande 11 och 2005/06:U338 yrkande 18 i denna del.

Reservation 37 (m, fp, kd)

50. Multilateralt bistånd

Riksdagen avslår motion 2005/06:So1 yrkande 15.

Reservation 38 (m, fp)

51. Narkotikaklassning av kat

Riksdagen avslår motion 2005/06:So639 yrkande 1.

52. Förbud mot odling av kat

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So519 yrkande 1 och 2004/05:So537 yrkande 1.

*Styrning, ansvar och samordning***53. Styrning, ansvar och samordning**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So5 yrkande 9 i denna del och 2005/06:So7 yrkande 9 i denna del.

Reservation 39 (fp, kd)

*Övrigt***54. Narkotikaklassificering**

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So343 yrkande 12, 2004/05:So36 yrkandena 7 och 8, 2005/06:Ju332 yrkandena 15 och 16, 2005/06:So1 yrkande 14, 2005/06:So215, 2005/06:So239 och 2005/06:So377 yrkandena 1 och 2.

Reservation 40 (m, fp, kd, c)

55. Industrihampa

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ262 yrkande 3.

Reservation 41 (c)

Stockholm den 6 april 2006

På sammansatta justitie- och socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Torkild Strandberg (fp), Britta Lejon (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Marina Pettersson (s), Ulrik Lindgren (kd), Christer Erlandsson (s), Martin Nilsson (s), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Helena Frisk (s), Maud Ekendahl (m), Jan Emanuel Johansson (s), Jan Lindholm (mp), Kristina Zakrisson (s) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Socialutskottet beslöt vid sammanträde den 28 januari 2003 att inleda ett arbete på narkotikaområdet som skall pågå under hela valperioden. Arbetet skall bedrivas i nära samarbete med justitieutskottet.

Justitieutskottet beslutade på motsvarande sätt vid sammanträde den 28 januari 2003 att inleda ett arbete på narkotikaområdet som skall pågå under hela valperioden i nära samarbete med socialutskottet.

I mars 2003 beställde såväl justitieutskottet som socialutskottet en resultatskrivelse av regeringen avseende åtgärder mot narkotika inom respektive utskotts beredningsområde (bet. 2002/03:JuU13 och 2002/03:SoU5).

Utskotten har därefter genomfört ett antal aktiviteter vilka beskrivs nedan.

Regeringen har den 21 april 2005 beslutat skrivelse 2004/05:152 Insatser för narkotikabekämpning utifrån regeringens narkotikahandlingsplan (resultatskrivelsen).

Därefter har regeringen den 10 november 2005 beslutat proposition 2005/06:30 Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner och den 15 december 2005 proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar.

Under de allmänna motionstiderna 2002–2005 har väckts 64 motioner innefattande drygt 130 yrkanden om olika narkotikapolitiska frågor. Med anledning av skrivelsen och propositionerna har också väckts ett antal motioner.

Det sammansatta utskottet JuSoU konstituerade sig den 9 februari 2006.

Genomförda aktiviteter

Justitieutskottet och socialutskottet har under valperioden följt det arbete som bedrivits inom ramen för regeringens narkotikahandlingsplan och i Mobilisering mot narkotika. Utskotten har tillsammans gjort ett flertal studiebesök och anordnat utfrågningar för att inhämta de senaste kunskaperna på området.

Den 20 mars 2003 hölls en intern utfrågning om sprututbytesprojektet i Lund med deltagande av företrädare för infektionskliniken vid Universitetssjukhuset i Lund, Statens folkhälsoinstitut och Socialstyrelsen. Den 31 mars 2003 besökte de båda utskotten sprututbytesprojektet i Lund.

Den 3 april 2003 höll de båda utskotten en intern utfrågning om narkotikatillgången och narkotikamissbrukets utbredning. Vid denna deltog representanter för Rikskriminalpolisen, Socialstyrelsen, Socialdepartementet, Länskriminalpolisen i Stockholm, Socialtjänstförvaltningen i Stockholm, Polismyndigheten i Kalmar län och Socialförvaltningen i Kalmar.

Den 17 september 2003 informerade den narkotikapolitiska samordnaren Björn Fries tillsammans med medarbetare de båda utskotten om Mobilisering mot narkotikas arbete.

Den 14 oktober 2003 besökte de båda utskotten, uppdelade i två grupper med halva antalet ledamöter på vardera, kriminalvårdsanstalterna Österåker och Täby. Utskottens ledamöter fick information om verksamheten, företog rundvandringar i lokalerna samt fick tillfälle till samtal med några av de intagna.

Den 5 december 2003 höll de båda utskotten en offentlig utfrågning på temat Ungas väg in i missbruk. Utfrågningen finns dokumenterad i utredningar från riksdagen (2003/04:URD7).

Den 2 mars 2004 besökte företrädare för de båda utskotten Hållpunkt Maria som är en läkarmottagning på Södermalm i Stockholm för hemlösa. Mottagningen erbjuder förutom traditionell hälsovård även tandvård och fotvård. Dessutom finns vid mottagningen ett mobilt team som bedriver uppsökande verksamhet.

Den 4–5 mars 2004 företog företrädare för de båda utskotten en studiereesa till Oslo, på temat sprututbyte. Deltagarna fick där information från Socialdepartementet om narkotikasituationen i Norge och om verksamheten med utbyte av sprutor. Deltagarna besökte även en mottagning där bl.a. sprututbyte bedrevs och där det även fanns ett s.k. sprutrum; rummet var dock ännu inte taget i bruk. Resans innehåll har dokumenterats i en reseberättelse.

Den 21 september 2004 informerade den narkotikapolitiska samordnaren Björn Fries tillsammans med medarbetare de båda utskotten om innehållet i sin rapport Agenda för effektivare narkotikabekämpning, som denna dag överlämnades till regeringen.

Den 12 oktober 2004 företog företrädare för de båda utskotten ett studiebesök hos Rikspolisstyrelsen. Styrelsen lämnade bl.a. information om spaningsverksamhet på narkotikaområdet och om narkotikans väg till och via Sverige.

Den 9 november 2004 lämnade företrädare för Justitie- och Socialdepartementen information till de båda utskotten om narkotikastrategiarbetet inom EU.

Den 5 april 2005 företog företrädare för de båda utskotten ett studiebesök hos Tullverket vid Arlanda flygplats. Tullverket informerade om kontrollarbetet vid fraktkterminaler och tullfilter. Det redogjordes bl.a. för profileringsarbete och användning av teknisk utrustning. Dessutom förevisades en narkotikasökhund i arbete.

Den 27 oktober 2005 informerade den narkotikapolitiska samordnaren Björn Fries tillsammans med medarbetare de båda utskotten om den aktuella narkotikasituationen och pågående arbete.

Den 24 november 2005 höll de båda utskotten en intern utfrågning om missbrukarvård. Vid denna deltog den särskilda utredaren Kerstin Wigzell från utredningen om en vårdöverenskommelse om missbrukarvården (SOU

2005:82) samt företrädare för Muminprojektet (ett samarbetsprojekt mellan polisen i Stockholm och Maria ungdom), Lunds universitet samt Beroendecentrum i Örebro.

Den 16 februari 2006 höll de båda utskotten en offentlig utfrågning på temat tillgången på narkotika. Vid denna deltog företrädare för Mobilisering mot narkotika, Tullverket, rikskriminalpolisens narkotikarotel samt Centralförbundet för narkotikaupplysning.

Det gemensamma utskottsarbetet

Justitieutskottet och socialutskottet har under valperioden drivit ett gemensamt arbete på narkotikaområdet som gett flera positiva erfarenheter. Samarbetet inom politikområdet har varit värdefullt för att understryka vikten av en helhetssyn på den svenska narkotikapolitiken. Utskotten kan vidare konstatera att den kunskapsinhämtning som skett har lett till fördjupade kunskaper och därigenom ett förbättrat beslutsunderlag.

Skrivelsens och propositionernas huvudsakliga innehåll

Skrivelse 2004/05:152 (Resultatskrivelsen)

Regeringen bygger narkotikapolitiken på att människor har rätt till ett värdigt liv i ett samhälle som slår vakt om enskildas behov av trygghet och säkerhet. Narkotikan får aldrig tillåtas hota individers hälsa, livskvalitet och trygghet eller den allmänna välfärden och demokratins utveckling. Målet är ett narkotikafritt samhälle.

Den av regering och riksdag antagna nationella narkotikahandlingsplanen (prop. 2001/02:91, bet. 2001/02:SoU15, rskr. 2001/02:93) har fått ett stort genomslag, och en uppgradering av narkotikafrågan på den politiska dagordningen har uppnåtts på lokal, regional och nationell nivå. För insatser direkt kopplade till handlingsplanen har 360 miljoner kronor avsatts för perioden 2002–2005. Utöver detta har ytterligare medel avsatts för särskilda satsningar utanför handlingsplanen som också på olika sätt berör narkotikafrågan.

I skrivelsen redogörs för de insatser som genomförts mot narkotika inom ramen för narkotikahandlingsplanen och inom ordinarie verksamhet.

För att samordna insatserna för att uppnå handlingsplanens mål tillsatte regeringen en särskild narkotikasamordnare, som genom insatser inom handlingsplanens samtliga prioriterade områden har fått till stånd en narkotikapolitisk kraftsamling.

Framför allt har insatserna på den lokala och regionala nivån utvecklats positivt, och flertalet kommuner har i dag någon form av drogpolitisk handlingsplan. Dessa insatser har resulterat i en bred mobilisering på lokal nivå. För första gången sedan slutet av 1980-talet kan en nedgång skönjas

i andelen som uppger att de använt narkotika bland niondeklassare (fr.o.m. år 2002) och bland mönstrande (fr.o.m. år 2003). Samordningen och samarbetet mellan kommuner och landsting har ökat, och de statliga bidragen har bl.a. använts för att tillsätta särskilda drogsamordnare. Kommunernas respektive landstingens verksamhet har delvis fokuserats på insatser för ungdomar, med skolan som en viktig arena, samt insatser inom missbrukarvården. Länsstyrelserna har fått en central position genom fördelning av bidrag till narkotikapolitiska åtgärder i kommunerna och uppföljning av handlingsplaner. Regeringen har vidare beslutat att göra en särskild satsning för de tyngsta missbrukarna. Satsningen benämns Ett kontrakt för livet.

Den särskilda narkotikasatsningen inom kriminalvården har genererat kunskap och metoder i frågor som rör hur kriminalvårdens organisation skall kunna anpassas till – och i högre grad motivera och behandla – narkotikamissbrukande klienter.

De brottsbekämpande myndigheterna har intensifierat insatserna för att minska narkotikautbudet i samhället. Rättsväsendet har sedan år 2000 tillförts kraftiga resursförstärkningar, bl.a. har polisen förstärkts med nästan 3,4 miljarder kronor, och arbete med inriktning mot en modern, ändamålsenlig och rättssäker lagstiftning för brottsbekämpning pågår.

När det gäller internationella insatser för att bekämpa narkotika kan regeringen presentera ett flertal framgångar, t.ex. ett större fokus på cannabisfrågan. Prioriterade områden har varit att utveckla samarbetet inom EU och att förstärka den internationella kontrollen av illegal narkotika. Det rättsliga och polisiära samarbetet har utvecklats påtagligt under redovisningsperioden, bl.a. genom viktiga rättsakter såsom rambeslutet om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel och skapandet av Eurojust.

Sedan narkotikahandlingsplanens tillkomst kan konstateras att den kraftsamling som åstadkommits bl.a. har resulterat i en ökad kompetensutveckling och politisk ambition när det gäller att åstadkomma verkningsfulla insatser mot narkotikamissbruket. Den negativa utveckling rörande narkotikakonsumtion bland ungdomar som tidigare kunde iakttas har nu brutits. Trots detta återstår emellertid svåra problem att lösa på samtliga politiska nivåer i Sverige. Ett fortsatt effektivt och uthålligt arbete är därför en förutsättning för att de förbättringar som skett utifrån narkotikahandlingsplanen skall kunna bibehållas och vidareutvecklas.

Del av proposition 2005/06:30:Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner (Narkotikahandlingsplanen)

Det övergripande målet för narkotikapolitiken är ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiska insatser skall riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, förmå perso-

ner med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk samt att minska tillgången på narkotika. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner dessa narkotikapolitiska mål.

Fortsatta insatser behövs för att förbättra samarbetet mellan olika myndigheter och mellan myndigheter och organisationer, förbättra det förebyggande arbetet genom bl.a. metod- och kompetensutveckling, utveckla vårdinsatserna genom bl.a. metod- och kompetensutveckling, utveckla behandlingsperspektivet inom kriminalvården, effektivisera insatserna på kontrollområdet, förbättra metoderna för att följa narkotikautvecklingen och samhällets insatser samt för att öka det internationella samarbetet.

I propositionen föreslås även en ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. som syftar till att underlätta för häktade personer med missbruksproblem att få placering på en behandlingsavdelning inom kriminalvården eller dömas till kontraktsvård. Regeringens förslag finns i *bilaga 2*. Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 2006.

Handlingsplanens genomförande

Alkoholkommittén och den nationella narkotikasamordnaren kommer att få i uppdrag att fortsätta sina verksamheter tills vidare. I det fortsatta arbetet skall de liksom tidigare prioritera att handlingsplanerna och deras genomförande förankras på det lokala planet. Samverkan mellan kanslierna skall öka.

Det är angeläget att etablera en mer långsiktig struktur för att genomföra en alkohol- och narkotikapolitik inom ramen för handlingsplanerna. Regeringen avser därför att återkomma med förslag till hur detta skall organiseras inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen.

Proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar (Sprututbytesverksamheten)

I propositionen föreslås en lag som reglerar sprututbytesverksamhet för intravenösa narkotikamissbrukare, s.k. personer med injektionsmissbruk. Syftet är att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer med injektionsmissbruk. Verksamheten skall bedrivas på ett sådant sätt att personer med injektionsmissbruk kan motiveras till vård och behandling. Förslaget innebär att ett landsting, efter tillstånd från Socialstyrelsen, får bedriva verksamhet som innebär att personer med injektionsmissbruk under vissa villkor får byta begagnade sprutor och kanyler mot rena sådana. Villkoren rör bl.a. samverkan med kommuner inom landstinget, patienternas ålder samt att begagnade sprutor skall återlämnas innan nya kan lämnas ut. Socialstyrelsen föreslås få bemyndigande att meddela närmare föreskrifter för verksamheten. Socialstyrelsen skall inom ramen för sin tillsyn fortlöpande kontrollera att verksamheten bedrivs i enlighet med reglerna i lagen och föreskrifterna. Regeringens förslag finns i *bilaga 3*. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

Utskottets överväganden

Narkotikapolitiska mål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet välkomnar regeringens proposition med en nationell handlingsplan för narkotikapolitiken. Utskottet ställer sig bakom inriktningen i handlingsplanen. Riksdagen bör fastställa att det övergripande målet för narkotikapolitiken skall vara *ett narkotikafritt samhälle*. Narkotikapolitiska insatser skall riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika, i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk och att minska tillgången på narkotika. Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden om att regeringen bör återkomma med en ny handlingsplan respektive en ny resultatskrivelse. Riksdagen bör även avslå dels motionsyrkanden som bl.a. förordar förändrade arbetsmetoder inom narkotikapolitiken, dels ett motionsyrkande som avser att huvudansvaret för narkotikapolitiken bör flyttas till Justitiedepartementet. Jämför reservationerna 1 (kd), 2 (m), 3 (fp) och 4 (v, c).

Det övergripande målet för narkotikapolitiken skall vara ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiska insatser skall riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika, i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk, och att minska tillgången på narkotika.

Regeringen anför att narkotikapolitiken bygger på att människor har rätt till ett värdigt liv i ett samhälle som slår vakt om enskildas behov av trygghet och säkerhet. Narkotikan får aldrig tillåtas hota individers hälsa, livskvalitet och trygghet eller den allmänna välfärden och demokratins utveckling. Målet är ett narkotikafritt samhälle.

Regeringen konstaterar att den negativa utveckling av narkotikakonsumtionen bland ungdomar som tidigare kunde iakttas i viss mån nu förefaller vara bruten. Trots detta återstår svåra problem att lösa, vilket innebär att omfattande insatser även fortsättningsvis måste prioriteras. Ett viktigt problem att bekämpa är det ökade utbudet av narkotika. Huvuddelen av all narkotika kommer från utlandet, och det är därför regeringens målsättning att även fortsättningsvis försöka stoppa narkotikan redan innan den når Sverige. Det internationella samarbetet är i detta avseende av central vikt och något som Sverige har prioriterat inom EU. Vidare behövs enligt regeringen fortsatta insatser för att de förbättringar som infördes genom narkoti-

kahandlingsplanen skall kunna bibehållas och vidareutvecklas. Den kvalitet som har uppnåtts, exempelvis inom kommunal samordning och kriminalvård, måste nu värnas och vidareutvecklas.

Vidare anför regeringen att det är angeläget att kunskapen om flickor/kvinnor och narkotika fördjupas och att metoder i det förebyggande arbetet liksom vårdinsatserna utvecklas så att de når och möter både mäns och kvinnors behov. Regeringens uppfattning är att kunskapen behöver fördjupas om missbruk ur ett folkhälsovetenskapligt genusperspektiv samt att fler metoder med ett uttalat jämställdhetsperspektiv skall utvecklas både inom det förebyggande arbetet och när det gäller vård och behandling. Enligt tillgängliga data så utgör män ca 75 % av de tunga missbrukarna, och det är motsvarande andel i behandlingssystemet. När det gäller andelen unga som någon gång använt narkotika (enligt CAN:s skolundersökningar) så är det i dag lika många flickor som använt narkotika som pojkar.

Enligt regeringens bedömning skall, som nämnts ovan, narkotikapolitiska insatser riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk samt att minska tillgången på narkotika. Det är viktigt att balansen mellan olika insatser för att minska efterfrågan och tillgången på narkotika upprätthålls och att narkotikapolitikens tydliga socialpolitiska och folkhälsopolitiska profil bibehålls. Förebyggande insatser, vård och behandling och begränsning av utbudet är åtgärder som ömsesidigt förstärker varandra. Att satsa på en effektiv vård är också en viktig förebyggande insats. Framgångsrik vård, som leder till att personer med missbruksproblem slutar använda narkotika, innebär att narkotikamarknaden begränsas och utbudet minskar eftersom missbrukare inte bara är konsumenter av narkotika utan också ofta själva handlar med narkotika. Framgångsrika vårdinsatser har också en direkt positiv effekt för bl.a. anhöriga till personer med missbruksproblem och särskilt deras barn. Effektiva kontrollinsatser, slutligen, leder inte bara till en minskad tillgång på narkotika utan har även för många en avhållande effekt.

I motion So6 (kd) yrkande 1 (delvis) yrkas att riksdagen avslår proposition 2005/06:30 utom såvitt avser förslaget om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl. Vidare begärs i motionen, yrkande 2 (delvis), att regeringen återkommer med en handlingsplan som innehåller konkreta förslag och tydliga målsättningar. Enligt motionärerna saknar propositionen en konkretisering av vad en mätbar måluppfyllelse i praktiken innebär.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 1 riktas kritik mot regeringens narkotikapolitik. Motionärerna anför att det behövs ökade resurser till polis, domstolar, kriminalvård och tullen för att minska narkotikans utbredning.

I motion So1 (m) yrkande 1 (delvis) anför att regeringens missbrukspolitik har misslyckats. Enligt motionärerna krävs det nya arbetsmetoder och en ny syn på narkotikapolitiken. I yrkande 9 anför beträffande narkotika-

politiska mål att tillgången på narkotika bland ungdomar ökar och att priserna blir allt lägre. Enligt motionärerna synes en totalrevidering av narkotikapolitiken alltmer nödvändig.

I motion So3 (c) yrkande 1 begärs att den narkotikapolitiska handlingsplanen bereds i ett särskilt utskott för narkotikapolitiska frågor sammansatt av socialutskottet och justitieutskottet.

I motion 2003/04:So345 (fp) yrkande 1 anförs att ett etappmål för den svenska narkotikapolitiken bör ställas upp inom ramen för det övergripande målet om ett narkotikafritt samhälle. Förslagsvis bör narkotikamissbruket inom fem år minska till en tredjedel av vad det är i dag.

I motion Ju332 (fp) yrkande 11 anför motionärerna att bekämpandet av narkotika i första hand är en fråga om att upprätthålla förbudet, sekundärt en fråga om missbrukarvård. Ansvar för narkotikafrågan bör därför inte ligga under Socialdepartementet utan under Justitiedepartementet.

I motion 2004/05:So35 (v) begärs att regeringen återkommer med en särskild resultatskrivelse som redovisar resultatet av insatser för narkotikabekämpning. Motionärerna anför att den avlämnade resultatskrivelsen inte har det innehåll som var avsett. Resultatskrivelsen borde innehålla en redogörelse för utgångsläget vid redovisningsperiodens början, en beskrivning av vidtagna åtgärder och uppnådda resultat samt regeringens analys och bedömning.

Socialutskottet har vid ett antal tillfällen, senast i det av riksdagen godkända betänkandet 2002/03:SoU5 Vissa narkotikafrågor behandlat motionsyrkanden om att fastställa ett etappmål för den svenska narkotikapolitiken. Utskottet vidhöll att målet om ett samhälle fritt från narkotika kan verka utopiskt men att denna vision kan ge inspiration och vägledning i det vardagliga arbetet mot narkotika. Utskottet konstaterade vidare att regeringen förordat att kommunerna uppställer såväl kortsiktiga som långsiktiga mål i sina lokala narkotikastrategier samt att insatserna utvärderas och följs upp med mätbara indikatorer. Motionen ansågs därmed i huvudsak tillgodosedd (s. 12; res. fp).

Sammansatta justitie- och socialutskottet vill inledningsvis betona att det sedan lång tid tillbaka råder en enighet mellan alla riksdagspartier om att målet för narkotikapolitiken i Sverige skall vara ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiska insatser skall riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika, i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk och att minska tillgången på narkotika. Utskottet vill även betona att det arbete som bedrivs kräver uthållighet och måste vara långsiktigt. Att vidmakthålla den avvisande hållningen bland unga är angeläget, och politikens innehåll måste enligt utskottets uppfattning ständigt kommuniceras. För att begränsa ungdomars experimenterande med narkotika behövs saklig information i kombination med ett bra skolklimat, en trovärdig dialog kring narkotika och ett fungerande samarbete med föräldrar och elevhälsa.

Det narkotikapolitiska beslut som fattades år 1984 (prop. 1984/85:19 och 46, bet. 1984/85:JuU12, SoU8, SkU9 och UbU7) utgör grunden för en samordnad och intensifierad narkotikapolitik. Målet har alltsedan dess varit att skapa ett narkotikafritt samhälle där annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat inte kan accepteras. Riksdagen har därefter upprepade gånger slagit fast att målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle.

Utskottet finner ingen anledning att ompröva de för narkotikapolitiken fastlagda målen. Riksdagen bör därför åter slå fast att det övergripande målet för politikområdet Narkotikapolitik är ett narkotikafritt samhälle. Vidare skall narkotikapolitiska insatser riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika, i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk och att minska tillgången på narkotika. Riksdagen bör således bifalla regeringens proposition i denna del. Vid denna bedömning avstyrker utskottet motion So6 (kd) yrkandena 1 och 2, båda i här behandlad del.

Utskottet står bakom inriktningen i handlingsplanen. Följaktligen delar utskottet inte de synpunkter som framförs i motionerna 2004/05:So36 (m) yrkande 1 samt So1 (m) yrkandena 1 i här behandlad del och 9. Mot bakgrund av att ett sammansatt utskott behandlar narkotikahandlingsplanen får vidare motion So3 (c) yrkande 1 anses tillgodosedd. Motionerna avstyrks.

Utskottet har förståelse för uppfattningen i motion 2003/04:So345 (fp) yrkande 1 om etappmål för narkotikapolitiken. Utskottet vidhåller dock socialutskottets uppfattning och menar alltså att motionen får anses i huvudsak tillgodosedd.

Hur ansvaret för olika politikområden skall fördelas mellan olika departement är en fråga för regeringen. Något tillkännagivande bör därför inte göras med anledning av vad som anförs i motion Ju332 (fp) yrkande 11. Motionen avstyrks. Utskottet vill dock för egen del betona vikten av att narkotikapolitikens tydliga socialpolitiska och folkhälsopolitiska profil bibehålls. Samtidigt måste, i linje med balansen i politiken, ansvaret för brottsbekämpningen tydliggöras.

Utskottet ser med tillfredsställelse på att regeringen i sin resultatskrivelse återkommit med en redogörelse för åtgärder som vidtagits på det narkotikapolitiska området. Utskottet delar inte den uppfattning som framförs i motion So35 (v), varför riksdagen bör avstyrka motionen. Utskotten har vidare regelbundet informerat sig om det arbete som bedrivits inom ramen för regeringens narkotikapolitiska samordning. Genom den information som erhållits har utskotten fått en god bild av såväl utvecklingen av narkotikasituationen som det arbete som utförs på narkotikaområdet. Utskottet återkommer i de följande avsnitten till resultatskrivelsens innehåll.

Insatser för att minska nyrekryteringen till missbruk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, främst med hänvisning till att motionerna får anses tillgodosedda med vad som anförs i handlingsplanen, avslå motionsyrkanden om förebyggande insatser. Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden om att Statens folkhälsoinstitut bör ges den nationellt samordnande ledningen för det drogförebyggande arbetet och att stödet till de kommunala drogsamordnarna bör permanentas.

Jämför reservationerna 5 (m, fp, kd, c), 6 (m, fp, kd, c), 7 (fp) och 8 (fp, kd).

Regeringen anser att metodutveckling och förebyggande insatser bör erbjudas bl.a. inom följande områden.

- Utbildning i skolan om narkotika och alkohol som fokuserar på sociala influenser och kompetenshöjande träning för eleverna i kombination med ett aktivt föräldraengagemang.
- Insatser för att tidigt upptäcka och hjälpa ungdomar som t.ex. skolkar eller missbrukar alkohol eller narkotika.
- Tidiga stödinsatser för psykosocialt utsatta barn, ungdomar och deras familjer samt till barn i familjer med missbruksproblem.
- Åtgärder för att göra narkotikan mindre tillgänglig.
- Information och annat opinionsskapande arbete som bidrar till att skapa och upprätthålla ett stöd för en restriktiv narkotikapolitik.
- Insatser inom arbetslivet.

Förebyggande insatser har prioriterats och fått ett stort genomslag under handlingsplansperioden. Både nationella och lokala opinions- och informationsinsatser har genomförts. Kommunernas verksamhet har bl.a. inneburit insatser riktade till ungdomar och föräldrar, med skolan som en viktig arena. Enligt CAN:s skol- och värnpliktsundersökningar har narkotikaanvändningen minskat något. Även om tillgängliga data tyder på en relativt stabil situation för närvarande, är det regeringens bedömning att det krävs en fortsatt satsning på att utveckla det förebyggande arbetet. Av de remissinstanser som uttalat sig framgår att det finns ett starkt stöd för de prioriteringar som uttrycks i den nuvarande handlingsplanen men att det behövs ett fortsatt statligt stöd för utvecklingen. Statens folkhälsoinstitut har här enligt regeringen en viktig roll som kunskapscentrum och som stöd till regionalt och lokalt folkhälsoarbete.

Ett effektivt förebyggande arbete mot narkotika måste utgå från ett helhetsperspektiv på barns och ungdomars levnadsvillkor och rymma insatser såväl inom barnomsorg, fritidsverksamhet, grund-, gymnasie- och högskola som arbetsmarknad och socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens och polisens arbete. Till exempel är skolans möjligheter att hävda en drogrestriktiv

linje beroende av stöd från det övriga samhällets värderingar och de attityder till droger som finns bland vuxna. En kombination av insatser är nödvändig där samverkan med både föräldrar och samhället i övrigt har stor betydelse. För att förebyggande arbete skall vara framgångsrikt krävs också att inte endast generella insatser utan också insatser anpassade till den avsedda målgruppen görs.

Enligt regeringen måste narkotikafrågan ges politisk prioritet lokalt och nationellt och den allmänna opinionen och lokalsamhällets resurser mobiliseras. För att upprätthålla och stärka opinionen mot droger bland barn och ungdomar krävs framför allt att barnen och ungdomarna själva engageras i och får inflytande över det förebyggande arbetet samt att de i dialog med vuxna ges möjlighet att diskutera narkotikapolitiska frågor. Narkotikaförebyggande arbete, tillsammans med annat drogförebyggande arbete, utgör ett viktigt inslag i ett generellt folkhälsoarbete som ytterst syftar till att ge barn och ungdomar en god uppväxtmiljö. Samtidigt kan insatser inom folkhälsopolitikens övriga målområden stödja det drogförebyggande arbetet. Det finns enligt regeringen anledning att särskilt lyfta fram målområde tre som syftar till att skapa trygga och goda uppväxtvillkor, ytterst den viktiga aspekten för allt förebyggande arbete. Även övriga målområden som syftar till delaktighet och inflytande i samhället och social trygghet är viktiga i sammanhanget.

Enligt regeringen bör förebyggande insatser mot narkotika också, så långt möjligt, integreras med insatser och information för att förebygga missbruk av andra ämnen, såsom alkohol, läsningsmedel, dopningspreparat m.m.

Regeringen pekar på att det yttersta syftet med förebyggande insatser är att de skall leda till att så många individer som möjligt tar avstånd från narkotika, att de som har en positiv attityd till narkotika förändrar sin inställning och att de som provat eller använder narkotika förändrar sitt beteende. För att uppnå dessa målsättningar krävs olika arbetsmetoder inom en rad olika områden. Riktad information bör ges till olika kategorier av ungdomar. Även föräldrar och andra vuxna bör få kunskap om narkotika och dess verkningar samt information om narkotikaläget i kommunen. På många håll har särskilda föräldrautbildningar genomförts med gott resultat.

Regeringen anför vidare att fortsatta utvecklingsinsatser måste genomföras för att förstärka skolans insatser i det förebyggande arbetet. Av skollag och läroplaner framgår att skolan bör utforma mål för sin undervisning om tobak, alkohol och andra droger, information om vad som sker vid upptäckt av missbruk av något slag, åtgärder mot skolk, strategier för elev- och föräldrasamverkan samt för kompetensutveckling av personalen. Målen bör vara tydliga och lätta att utvärdera och följa upp samt revideras vid behov.

Regeringen har givit Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att bilda en arbetsgrupp med en rad berörda myndigheter m.fl. för implementering av alkohol- och narkotikaförebyggande arbete i skolan. Folkhälsoinstitutet överlämnade i januari 2005 till regeringen en konkret treårig implementeringsplan för dessa insatser. Enligt uppdraget skall institutet föra ut kunskap till beslutsfattare och tjänstemän i kommunerna och till skolorna om kunskapsbaserade verkningsfulla metoder för att stärka det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet i skolan. Arbetet skall rapporteras till regeringen årligen, med slutrapport den 31 januari 2007.

Metodutvecklingen inom det förebyggande arbetet bör enligt regeringen inriktas på dels metoder för uppföljning och utvärdering av preventiva insatserns effekt med särskild inriktning på lokalt förebyggande arbete, dels metoder för att identifiera och nå olika målgrupper, dels metoder som involverar frivilligorganisationerna.

Enligt regeringen måste det förebyggande arbetet baseras på kunskap och kompetens. Kunskapsgenerering och kompetensutveckling måste stödjas. Forskningsområdet bör prioriteras, och resultaten bör regelmässigt sammanställas och analyseras. Av särskild vikt är att kunskaper från forskning och metodutveckling kan föras ut på fältet. Kompetensen bland dem som arbetar med förebyggande frågor kan vidare förstärkas genom olika insatser såsom förbättrad grundutbildning, handledning, fortbildning, utvärdering och uppföljning.

Regeringen anser vidare (s. 41) att systemet med alkohol- och narkotikapolitiska samordnare utgör en viktig del av det förebyggande arbetet på lokal nivå. Det är därför angeläget att den organisation med lokala och regionala samordnare som nu har byggts upp över nästan hela landet vida-reutvecklas. Regeringen avser därför att fortsätta det temporära stödet till samordnarna. Däremot anser regeringen att det finansiella stödet skall avvecklas under de kommande åren. Statens folkhälsoinstitut bör inom ramen för sitt ansvar bl.a. utveckla metodmaterial som stöd för kommunernas utvecklingsarbete.

I motion 2004/05:So37 (fp) yrkande 1 förespråkar motionärerna att Statens folkhälsoinstitut, i linje med den ursprungliga tanken när institutet bildades, bör ges det samordnande ansvaret för det drogförebyggande arbetet.

I motion 2004/05:So37 yrkande 2 (fp) påtalas vikten av att den resurs som de kommunala drogsamordnarna utgör tas till vara och inte skingras. Motionärerna anser det nödvändigt att staten fortsätter att stödja det drogförebyggande arbetet och att man i överenskommelser med kommunerna säkerställer att detta arbete blir permanent.

I motion 2003/04:So345 (fp) yrkande 7 påtalas att sekundärprevention – att man ingriper mot personer som bedöms ha särskild risk – har kommit i skymundan när det gäller narkotikaprevention. Främst rör det sig om ungdomar som experimenterar med narkotika men ännu inte hunnit utveckla något mer avancerat beroende.

I ett antal motioner berörs familjens roll i det förebyggande arbetet.

Sålunda anförs i motion 2003/04:So414 (m) yrkande 1 att möjligheterna för föräldrar och andra närstående att upptäcka narkotikabruk på ett tidigt stadium är betydligt större om föräldrarna har goda kunskaper. I motionerna 2003/04:So578 (kd) yrkande 3 och 2004/05:So609 (kd) yrkande 1 framhålls familjens betydelse för barnets utveckling och att föräldrar bör kunna ges stöd genom information om missbruksrelaterade frågor inom ramen för den föräldrautbildning som finns i dag. I motion 2004/05:So37 (fp) yrkande 3 anförs att skolans drogförebyggande arbete framför allt bör karakteriseras av samarbete med föräldrarna om vilka normer som skall gälla i skolan och snabb information till hemmen när problem uppstår, antagande av en alkohol- och drogpolicy för den egna skolan m.m.

I motion Ju282 (s) yrkande 2 efterfrågas åtgärder för att stärka den förebyggande verksamheten och ge stöd till utsatta ungdomar, bl.a. förstärkningar till föreningslivet och ett föräldrastöd anpassat till ett mångkulturellt samhälle.

I motion Kr412 (kd) yrkande 10 påtalas att arbetet mot missbruk bland unga för att få någon effekt måste ske lokalt i samarbete med ideella organisationer, föräldragrupper, skolor och andra aktörer som når ut till ungdomar som har eller som riskerar att drabbas av ett narkotikaberoende.

I motion 2003/04:Ub322 (kd) yrkande 2 anförs att det behövs rikstäckande kampanjer och många andra informationsåtgärder för att motverka ett ökat drogbruk bland ungdomar.

I motion So634 (kd) yrkande 3 förespråkas en nationell kampanj mot narkotika riktad till ungdomar.

I motion 2004/05:So206 (c) efterfrågas ett nationellt projekt mot narkotika med utgångspunkt från Kumlamodellen. Enligt motionären tillämpar Kumla kommun sedan några år tillbaka en effektiv arbetsmetod för att bekämpa distribution och användning av narkotika bland ungdomar.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens uppfattning att det krävs en fortsatt satsning på att utveckla det förebyggande arbetet. Det handlar om att få så många individer som möjligt att ta avstånd från narkotika och att upprätthålla denna inställning, att de som har en positiv attityd till narkotika förändrar sin inställning och att de som prövat eller använder narkotika förändrar sitt beteende. För att uppnå dessa målsättningar krävs olika arbetsmetoder – och såväl generella som riktade insatser – inom en rad olika områden. De båda utskotten har vid en offentlig utfrågning på temat Ungas väg in i missbruk bl.a. erfarit vikten av tidiga insatser för att förhindra att unga hamnar i missbruk.

Utskottet delar även regeringens uppfattning att det krävs att narkotikafrågan ges politisk prioritet lokalt och nationellt och att den allmänna opinionen och lokalsamhällets resurser mobiliseras. För att upprätthålla och stärka opinionen mot droger bland barn och ungdomar krävs framför allt

att barnen och ungdomarna själva engageras i och får inflytande över det förebyggande arbetet samt att de i dialog med vuxna ges möjlighet att diskutera narkotikapolitiska frågor.

I socialutskottet har av tradition rått en bred enighet kring vikten av det förebyggande arbetet och hur det skall bedrivas. Det sammansatta justitie- och socialutskottet anser att de synpunkter på det förebyggande arbetet som förs fram i motionerna 2003/04:So345 (fp) yrkande 7, 2003/04:Ub322 (kd) yrkande 2, 2004/05:So206 (c), So634 (kd) yrkande 3 och Kr412 (kd) yrkande 10 väl överensstämmer såväl med socialutskottets tidigare uttalanden som med vad regeringen anfört i handlingsplanen. Motionerna får därför anses i huvudsak tillgodosedda.

Familjen har enligt utskottets mening en betydelsefull roll i det förebyggande arbetet. Även föräldrar och andra vuxna bör därför få kunskap om narkotika och dess verkningar samt information om narkotikasituationen liksom det arbete som bedrivs i den egna kommunen. Som regeringen anför har på många håll särskilda föräldrautbildningar genomförts med gott resultat. Även skolan har en mycket viktig roll i det förebyggande arbetet och för kontakten med föräldrar. Utskottet delar vidare den uppfattning som anförs i motion Ju282 (s) yrkande 2 om att det stöd som ges till föräldrar bör vara anpassat till ett mångkulturellt samhälle och att stöd till föreningslivet är viktigt. Motionerna 2003/04:So414 (m) yrkande 1, 2003/04:So578 (kd) yrkande 3, 2004/05:So37 (fp) yrkande 3, 2004/05:So609 (kd) yrkande 1 och Ju282 (s) yrkande 2 får enligt utskottets mening, mot bakgrund av vad som anförs i handlingsplanen, anses i huvudsak tillgodosedda.

I motion 2004/05:So37 (fp) yrkande 1 förespråkas att Statens folkhälsoinstitut skall ges den nationella ledningen av det drogförebyggande arbetet. Statens folkhälsoinstitut (FHI) skall enligt sin instruktion (2001:309) ansvara för sektorsövergripande uppföljning och utvärdering av insatser inom folkhälsoområdet, vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på området och ansvara för övergripande tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena. FHI har följaktligen en utomordentligt viktig uppgift i det drogförebyggande arbetet. Ansvaret för samordningen av det förebyggande arbetet på alkohol- respektive narkotikaområdet åligger emellertid Alkoholkommittén och den nationella narkotikasamordnaren. Utskottet anser inte att det finns skäl att ändra på denna ordning. Motion So37 (fp) yrkande 1 avstyrks därför.

Utskottet har förståelse för synpunkten i motion 2004/05:So37 (fp) yrkande 2 att stödet till de kommunala drogsamordnarna skall permanentas. När det gäller det drogsamordnande arbetet noterar utskottet med tillfredsställelse att regeringen anser att utvecklandet av ett kommunbaserat, långsiktigt samordnat förebyggande arbete har högsta prioritet. Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att systemet med alkohol- och narkotikapolitiska samordnare utgör en viktig del av det förebyggande arbetet på lokal nivå och att det är angeläget att den organisation med lokala och regionala samordnare som nu har byggts upp över nästan hela landet

vidareutvecklas. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att fortsätta med det temporära stödet till samordnarna. Något tillkännagivande till regeringen om att stödet bör permanentas är dock inte nödvändigt enligt utskottets uppfattning. Motion 2004/05:So37 (fp) yrkande 2 avstyrks därför.

Insatser för att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om vård och behandling för personer som missbrukar narkotika. Motionerna får anses tillgodosedda främst med hänvisning till de åtgärder som beskrivs i handlingsplanen. Riksdagen bör även, främst med hänvisning till tidigare uttalanden, avslå motionsyrkanden om det ekonomiska ansvaret för missbrukarvården, inrättande av en anhörigombudsman, förutsättningarna för tvångsvård, tillhandahållande av avgiftningsplatser m.m.

Jämför reservationerna 9 (m, fp, kd, c), 10 (fp), 11 (kd), 12 (m, fp, kd, c), 13 (m), 14 (fp, kd), 15 (v), 16 (kd) och 17 (m) samt särskilt yttrande 1 (v).

Regeringen anför att målen för samhällets vård- och behandlingsinsatser är följande.

- Alla narkotikamissbrukare skall nås med erbjudande om hjälp och vid behov vård mot sitt missbruk.
- Råd, stöd och hjälp skall nå människor i ett tidigt stadium av missbruket.
- Vårdinsatser skall syfta till ett liv fritt från missbruk och illegala droger.
- Vården och andra insatser för personer med missbruksproblem skall vara av god kvalitet.
- Insatser mot missbruk skall vara uthålliga och långsiktiga och bygga på ett vårdkedjeperspektiv.

Målen överensstämmer med den nuvarande handlingsplanen.

Vård och behandling samt andra rehabiliteringsinsatser utgör grunden när det gäller att hjälpa personer med missbruksproblem att komma ifrån sitt beroende. Vård och behandling av personer med missbruksproblem är därför en nödvändig del av de narkotikapolitiska insatserna.

Rätt anpassade och utformade behandlingsinsatser bidrar till att minska narkotikamissbruket och förbättrar missbrukarnas livssituation. Hänsyn måste tas till att bl.a. kön, ålder, missbruksmönster samt etnisk- och kulturell tillhörighet kan medföra särskilda behov och krav på behandlingens utformning för att den skall vara framgångsrik. För en väl fungerande miss-

brukarvård krävs kunskaper om missbrukets omfattning och karaktär, vårdbehov hos olika riskgrupper och personer med missbruksproblem samt kvalitet i, och effekter av, de olika insatser som görs.

Regeringen anför att ansvaret för vård av personer med missbruksproblem delas av flera huvudmän. Socialtjänsten svarar för den långsiktiga rehabiliteringen, medan avgiftning, psykiska komplikationer i samband med missbruk samt substitutionsbehandling främst är ett ansvar för hälso- och sjukvården. Sjukvårdens insatser har, åtminstone i storstäderna, nästan samma omfattning som socialtjänstens. De medicinska insatserna utgör en omistlig del av missbrukarvården. Nya farmakologiska framsteg och nya rön om sambandet mellan missbruksbeteende och biologiska och neurologiska faktorer kan bidra till att utveckla missbrukarvården under de kommande åren.

Vidare anfördes att läkemedel kan spela en viktig roll vid behandling av opiatberoende. Det är i dag främst fråga om Metadon och Subutex, men nya läkemedel kan tillkomma i framtiden. Socialstyrelsen och Läkemedelsverket har utarbetat föreskrifter och allmänna råd vid opiatmissbruk. Föreskrifterna, som trädde i kraft den 1 januari 2005, gäller för all behandling med narkotikaklassificerade läkemedel vid opiatmissbruk.

Regeringen understryker att missbrukarvården bör ses ur både ett medicinskt och ett socialt perspektiv. I den mån farmakologisk behandling ingår bör denna stöttas med socialpsykologiska insatser, och en vårdplanering skall göras med socialtjänsten i god tid. Nära samverkan mellan kommuner och landsting är en grundläggande förutsättning när det gäller att utveckla väl fungerande vårdkedjor som kan tillgodose vårdbehoven hos personer med missbruksproblem. Samverkan bör med fördel kunna ske inom ramen för en gemensam nämnd, vilket möjliggörs i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet. Lagen medger inrättande av gemensam nämnd för att fullgöra uppgifter inom vård- och omsorgsområdet, i de fall vård- och omsorgsbehövande har behov av insatser från såväl landstingets hälso- och sjukvård som kommunernas vård och omsorg. I lagens förarbeten (prop. 2002/03:20) nämns särskilt missbrukarvården som ett sådant område.

Mot bakgrund av utvecklingen inom missbrukarvården under 1990-talet konstaterade regeringen i budgetpropositionen för år 2005 (prop. 2004/05:1) att missbrukarvården är i behov av ett medelstillskott för att komma tillrätta med sektorns problem. För att utveckla och stärka missbrukarvården genomför regeringen en satsning även under åren 2005–2007 som skall underlätta för personer med missbruksproblem att få sina eftersatta vårdbehov tillgodosedda. Satsningen, som går under benämningen Ett kontrakt för livet, omfattar sammanlagt 820 miljoner kronor under perioden. Av medlen är 120 miljoner kronor avsedda för insatser inom kriminalvården.

Vidare pekar regeringen på att LVM-utredningen i sitt betänkande Tvång och förändring – Rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård (SOU 2004:3) konstaterar att erfarenheterna visar att långsiktighet, uthållig-

het och planering är viktiga förutsättningar för framgång när det gäller behandlings- och rehabiliteringsinsatser. För att förstärka vårdkedjan föreslog utredningen att den vårdavgift som socialnämnden betalar för LVM-vården skall sänkas under den del av vården som sker med stöd av 27 § LVM och som innebär vård i annan form utanför LVM-hemmet, inför övergången till LVM-vårdens upphörande och fortsatta vårdinsatser på frivillig bas. För att en avgiftssänkning skall vara möjlig, skall LVM-hemmet och socialnämnden enligt förslaget på ett så tidigt stadium som möjligt komma överens om insatser som skall vidtas såväl under som efter avslutad LVM-vård. På regeringens uppdrag påbörjades under 2004 en treårig försöksverksamhet inom Statens institutionsstyrelse (SiS) med ett liknande innehåll. Försöksverksamheten omfattar ett begränsat antal kommuner eller kommundelar och LVM-hem. Regeringen avsätter 7 miljoner kronor årligen till projektet under perioden 2004–2006, och SiS satsar lika mycket. För att fullt ut genomföra LVM-utredningens förslag har 100 miljoner kronor av satsningen Ett kontrakt för livet avsatts för år 2005, och 100 miljoner kronor är reserverade för år 2006 och 2007. De kommuner som åtar sig att aktivt medverka i vårdplaneringen och att följa upp LVM-vården med fortsatta vårdinsatser samt bostad, sysselsättning och psykosocialt stöd skall få en reduktion av sina kostnader för vården under den tid som vård i annan form enligt 27 § LVM pågår. Förslaget är i enlighet med pågående försöksverksamhet inom SiS samt med LVM-utredningens förslag. Därigenom får kommunerna incitament att aktivt medverka i planeringen i anslutning till LVM-vården samt att följa upp vården med lämpliga insatser. Minskade kostnader för LVM-vården innebär också ett ökat utrymme för att förstärka andra delar av vårdkedjan.

Regeringen anför vidare att Ett kontrakt för livet också innehåller ett direkt stöd till kommunerna i syfte att stärka vårdkedjans alla delar. År 2005 avsattes 50 miljoner kronor, och för åren 2006 och 2007 har 100 miljoner kronor respektive 250 miljoner kronor reserverats. Syftet är att stimulera kommunerna att stärka insatserna för de tunga missbrukarna.

Regeringen anför dessutom att bristen på resurser för de socialt mest utsatta missbrukarna brukar framhållas i olika sammanhang. Det är bl.a. hemlösa, personer med s.k. dubbeldiagnos, prostituerade missbrukande kvinnor och injektionsmissbrukare. Problemet är inte i första hand att få kontakt med dem utan att ge dem ett sådant stöd att de kan ta sig ur sin situation. För denna grupp är det särskilt viktigt att samverkan mellan sjukvård, socialtjänst och kriminalvård fungerar bra, eftersom personerna ofta är kända och samtidigt föremål för insatser från flera av dessa instanser. Frivilligorganisationerna gör betydande insatser för de tyngsta missbrukarna och de hemlösa. Regeringens bedömning är att det är viktigt att bygga upp nätverk för att långsiktigt kunna stödja också de mest utsatta och svårmotiverade.

När det gäller kvalitet och effekter är regeringens bedömning att det är möjligt att uppnå positiva resultat med missbruksbehandling. Den uppfattningen stöds av den kunskapssammanställning som Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik (SBU) publicerade hösten 2001. Av rapporten, som är en genomgång av ett stort antal vetenskapligt hållbara studier av behandling vid missbruk, framgår att effekterna är störst vid behandlingar som är inriktade på själva missbruksbeteendet. Någon universal metod som passar samtliga missbrukare finns dock inte. En enskild insats kan sällan förväntas resultera i en total rehabilitering, utan flera insatser behöver i regel kombineras. Det är viktigt att insatserna utformas i samarbete med den enskilde individen och med utgångspunkt i dennes behov. Det är också viktigt, inte minst för resultatet av insatsen, att den vård och behandling som personer med missbruksproblem kan få är av god kvalitet. Kvalitetskravet gäller hela den process som innefattar uppsökande arbete, stöd, vård-, behandlings- och rehabiliteringsinsatser samt eftervård och uppföljning. I det sammanhanget är Socialstyrelsens arbete med nationella riktlinjer för missbrukarvården samt utveckling av kvalitetskriterier av central betydelse.

När det gäller behovet av fortsatta insatser uttalar regeringen att Socialstyrelsen och den nationella narkotikasamordnaren har en fortsatt viktig uppgift att i samarbete med kommuner och organisationer verka för att få till stånd en utveckling av insatser anpassade för olika personers skilda behov, och en förbättrad tillgänglighet, effektivitet och kvalitet i vården. Socialstyrelsens pågående arbete med att utveckla nationella riktlinjer för missbrukarvården kommer att utgöra ett tillskott i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Enligt regeringen behöver dokumentation, uppföljning och utvärdering utvecklas inom vård- och behandlingsarbetet. Det gäller såväl insatser för enskilda individer som det mer övergripande arbetet.

Vad gäller metod- och kompetensutveckling anför regeringen att det är nödvändigt att insatserna för stöd, vård och rehabilitering av personer med missbruksproblem grundas på kunskap och beprövad erfarenhet. En hög kompetensnivå i de sektorer som är engagerade i det professionella vård- och behandlingssystemet är av avgörande betydelse när det gäller vårdens kvalitet och effektivitet. Önskemålet om en mer kunskapsbaserad missbrukarvård står inte i motsatsställning till en fortsatt utveckling även inom den ideella sektorn. Frivilliga insatser är av en annan karaktär än den professionella vården och kan ge sådant stöd som inte är möjligt att åstadkomma inom det professionella vårdssystemet. En betydande del av utvecklingen av narkomanvården har också åstadkommit inom den frivilliga sektorn. En hög kunskapsnivå inom den professionella vården ger samtidigt bättre förutsättningar för att på bästa sätt utveckla samarbete och samverkan med frivilliga krafter.

I resultatskrivelsen (skr. 2004/05:152 s. 16) anføres att frivilligorganisationerna står för en betydande del av insatserna till de mest marginaliserade grupperna. För att kartlägga dessa individers problem och hjälpbehov har Mobilisering mot narkotika tilldelat SoRAD och organisationen Convictus medel för att tillsammans genomföra studien Convictus Bryggan City: gästerna, deras nätverk, problem, behov och resurser. Därutöver har Rainbow Sweden fått bidrag för att kvalitetssäkra och utveckla dokumentationen av klientdriven rehabilitering.

I motionerna 2002/03:So442 yrkande 3 och 2003/04:So345 yrkande 18 (båda fp) förespråkas en ombudsmannafunktion, en befattningshavare som har till uppgift att hjälpa de anhöriga att få vård och behandling för barn eller andra närstående.

I motion So704 (kd) yrkande 4 efterfrågas en översyn av ansvaret för missbrukarvården. Motionärerna anför att i Socialstyrelsens senaste lägesrapport kring individ- och familjeomsorg påtalas det bristande samarbetet mellan olika vårdgivare.

Sex motioner rör missbrukarvårdens innehåll.

I motionerna Ju333 yrkande 2 och So401 yrkande 1 (båda v) anføres att beroendevården har blivit eftersatt, både resursmässigt och ur metodutvecklingshänseende. Enligt motionärerna krävs det en satsning i hela landet på beroendevården för att bevara och utveckla kvaliteten.

I motion So2 (fp) yrkande 2 (delvis) anføres att människor med missbruk av narkotika har rätt till behandling med vetenskapligt belagd effekt. De måste därför i mycket högre utsträckning än i dag erbjudas behandlingsmetoder, t.ex. kognitiv beteendeterapi, samt underhållsbehandling med Subutex eller Metadon under ordnade former och i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter.

I motion 2003/04:So414 (m) yrkande 12 anføres att kriterierna för Metadonbehandling saknar flexibilitet och att de därför behöver utredas och förändras. I denna utredning bör även Subutex ingå.

I motion So482 (s) efterfrågas fler behandlingsplatser för Metadonprogram samt kortare väntetider för att få denna behandling.

I motion 2003/04:So297 (m) efterfrågas psykologisk behandling i kombination med buprenorfin mot heroinmissbruk.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 2 anføres kritik mot regeringens uttalanden i resultatskrivelsen att missbrukarvården utvecklats när det gäller både metoder och tillgänglighet. Enligt motionärerna är det problem förenade med målens formulering, och dessutom föreligger det svårigheter följa upp och mäta olika insatsers effekt. En strategi för missbrukarvården behövs därför.

I sex motioner framförs synpunkter på utformningen av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och möjligheterna till tvångsvård.

Sålunda förespråkas i motion So301 (m) yrkande 1 att ordet "närstående" i 13 § 2 LVM ändras till "annan". Vidare anförs i motionen, yrkande 2, för att tydliggöra att uttrycket "dagen efter" inte alltid kommer att vara dagen efter beslutet, att en hänvisning till bestämmelserna i 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid bör göras i ett nytt andra stycke till 15 § LVM.

I motion So208 (m) anförs att kretsen av människor som skall beaktas i bedömningen när det gäller tvångsvård enligt bl.a. LVM bör vidgas. Det är inte bara missbrukaren som är drabbad och i behov av vård utan hela familjen är i behov av hjälp.

I motion 2004/05:So507 (m) yrkande 7 begärs att LVM ändras så att behandling kan ske på tre nivåer: frivilliga åtgärder inom ramen för socialtjänstens bestämmelser, övervakning och andra föreskrifter som socialnämnden ålägger missbrukaren och frihetsberövande som sista möjlighet.

I motionerna 2004/05:So507 yrkande 5 och So1 yrkande 11 (båda m) förespråkas att, vid upprepat gravt missbruk som leder till asocialt beteende och risker för andra människor, tvångsomhändertaganden skall kunna ske tillräckligt länge för att vården skall ge resultat. Enbart avgiftning av missbrukare och allmän stödterapi, som nu ofta används, leder ingenstans.

I motion So704 (kd) yrkande 5 anförs att nya former för tvångsvård bör utarbetas. Motionärerna anser att tvångsvården bör fungera mer enligt en vårdkedjemodell där den omhändertagne tas in på en slutenvårdsavdelning, därefter flyttas till en halvöppen avdelning för att sedan slussas ut till öppenvård.

Ett antal motioner rör behovet av avgiftningsplatser.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 3 påtalas att det är viktigt att såväl frivillig vård som tvångsvård alltid föregås av avgiftning på en särskild avgiftningsenhet. Under avgiftningen skall en behandlingsplan upprättas, omfattande även eftervården. Hälso- och sjukvården måste se till att det finns ett tillräckligt antal avgiftningsenheter så att ingen missbrukare behöver vänta på avgiftning.

I motion So209 (m) påtalas att det behövs avgiftningsenheter för att målet ett narkotikafritt samhälle skall kunna uppnås.

I motion MJ351 (mp, -) yrkande 22 efterfrågas tillgång till särskilda avgiftningsplatser för kvinnor som missbrukar narkotika.

I motion Ju282 (s) yrkande 3 efterfrågas ett ökat samarbete kring personer med dubbel diagnoser och eftervård av personer som har missbrukat narkotika. Motionärerna pekar på att det redan i dag är möjligt att inrätta gemensamma team med kompetens inom såväl missbruk, psykisk sjukdom som social omsorg.

I motionerna So658 yrkande 1 och So704 yrkande 7 (båda kd) framhålls nyttan av de ideella insatser som utförs inom missbrukarvården. Ytterligare resurser för verksamheten behövs dock. I motion So658

yrkande 2 förespråkas att ett nationellt samråd med inriktning mot ideell missbrukarvård tillsätts. Detta bör få i uppdrag att leta efter goda exempel samt stödja ideell missbrukarvård på olika sätt på nationell nivå.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 4 framförs kritik mot att regeringen givit medel till organisationerna Convictus och Rainbow Sweden för att kartlägga de marginaliserade grupperna. Enligt motionärerna representerar den senare organisationen mycket liberala uppfattningar i narkotikapolitiken.

Socialutskottet behandlade i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:SoU15 Nationell narkotikahandlingsplan ett motionsyrkande om att inrätta en särskild anhörigombudsman för anhöriga till narkotikamissbrukare (s. 28 f.). Utskottet anförde att det delade regeringens inställning att samarbetet och samverkan med anhöriga och närsamhället bör utvecklas inom missbrukarvården, inte minst för att förbättra stödet till missbrukarens anhöriga. Utskottet ställde sig dock inte bakom kravet att inrätta en särskild anhörigombudsman. Motionsyrkandet avstyrktes (res. fp).

Socialutskottet behandlade och avstyrkte i det av riksdagen godkända betänkandet 2004/05:SoU15 Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m. ett motionsyrkande om att ersätta ordet "närstående" med "annan" i 13 § LVM (s. 17; res. m, fp). I samma betänkande avstyrkte utskottet även motionsyrkanden om ansvaret för missbrukarvården. Utskottet instämde med regeringen i att det yttersta ansvaret för missbrukarvården även fortsättningsvis borde åvila kommunerna. Motionerna avstyrktes (res. m, fp, kd).

Från Socialstyrelsen har inhämtats att de nationella riktlinjerna för missbrukarvården, efter remissbehandling under våren, beräknas bli klara i augusti eller september 2006.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens uppfattning att vård och behandling samt andra rehabiliteringsinsatser utgör grunden när det är fråga om att hjälpa personer med missbruksproblem att komma ifrån sitt beroende. För en väl fungerande missbrukarvård krävs kunskaper om missbrukets omfattning och karaktär, vårdbehov hos olika riskgrupper och personer med missbruksproblem samt kvalitet i, och effekter av, de olika insatser som görs. Härvid är Socialstyrelsens arbete med nationella riktlinjer för missbrukarvården samt utveckling av kvalitetskriterier av central betydelse. Även Socialstyrelsens och Läkemedelsverkets föreskrifter för behandling med narkotikaklassificerade läkemedel vid opiatmissbruk är av stor betydelse. När det gäller läkemedelsassisterad behandling anser utskottet att väntetiderna för att få komma med i ett behandlingsprogram måste kortas. Vidare vill utskottet framhålla vikten av att vårdinsatserna syftar till ett liv fritt från missbruk och illegala droger.

Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att det är viktigt att åtgärder mot missbruk är uthålliga och långsiktiga och bygger på ett vårdkedjeperspektiv. Utskottet ser därför positivt på den särskilda satsningen under 2005–2007 på missbrukarvård benämnd Ett kontrakt för livet.

Mot bakgrund av vad som anförts får motionerna 2003/04:So297 (m), 2003/04:So414 (m) yrkande 12, 2004/05:So36 (m) yrkande 2, Ju333 (v) yrkande 2, So2 (fp) yrkande 2 delvis, So401 (v) yrkande 1 och So482 (s) anses åtminstone delvis tillgodosedda.

Utskottet anser att det är viktigt att anhöriga till missbrukare av narkotika får den hjälp och det stöd de behöver. Som anförts i handlingsplanen är det viktigt att socialtjänsten utvecklar rutiner för hur kontakten med anhöriga skall se ut och att det inom socialtjänsten finns resurser att arbeta med hela familjen samt att man särskilt uppmärksammar barn som lever i familjer med missbruksproblem. Utskottet anser dock inte att det bör inrättas en särskild anhörigombudsman. Motionerna 2002/03:So442 (fp) yrkande 3 och 2003/04:So345 (fp) yrkande 18 avstyrks därför.

Som regeringen pekar på i handlingsplanen delas ansvaret för vården av personer med missbruksproblem av flera huvudmän. Utskottet anser att nuvarande ansvarsuppdelning är ändamålsenlig och i huvudsak väl fungerande. Någon översyn av ansvarsfrågan, som efterfrågas i motion So704 (kd) yrkande 4, är därför inte nödvändig. Motionen avstyrks.

Utskottet konstaterar att beslut om vård enligt LVM kan fattas om missbrukaren bl.a. kan befaras allvarligt kunna skada någon närstående. Utskottet är inte berett att ändra förutsättningarna för tvångsvård på det sätt som yrkas i motionerna So208 (m) och So301 (m) yrkande 1. Motionsyrkandena avstyrks därför. Utskottet anser inte heller att det är motiverat med ett tillägg till LVM på det sätt som föreslås i motion So301 (m) yrkande 2. Även detta motionsyrkande avstyrks därför.

I motionerna 2004/05:So507 (m) yrkande 5 och So1 (m) yrkande 11 begärs att den längsta tiden för tvångsvård förlängs. I motion 2004/05:So507 (m) yrkande 7 begärs att vård enligt LVM skall kunna ske på olika nivåer, bl.a. som frivillig vård. I motion So704 (kd) yrkande 5 efterfrågas nya former av tvångsvård enligt vårdkedjemodell. I handlingsplanen beskrivs att nära samverkan mellan kommuner och landsting är en förutsättning när det gäller att utveckla fungerande vårdkedjor som kan tillgodosätta vårdbehoven hos personer med missbruksproblem. Som regeringen anför kan denna samverkan med fördel ske inom ramen för en gemensam nämnd. Med beaktande av dessa målsättningar för missbrukarvården i framtiden anser utskottet att skäl saknas att vidta ändringar i LVM eller överväga nya former för tvångsvård i enlighet med vad som ovan beskrivits. Motionerna avstyrks.

En fungerande missbrukarvård kräver enligt utskottets mening ett tillräckligt antal platser för avgiftning. Det är även viktigt att dessa platser utformas utifrån de olika behov som vuxna och barn med missbruksproblem kan ha. Utskottet noterar att det i handlingsplanen anförts att behandlingsinsatser skall vara rätt avpassade och utformade och att hänsyn skall tas till bl.a. kön och ålder. Detta är positivt men utskottet delar bedömningen i motion MJ351 (mp, -) yrkande 22 och anser att det är angeläget att det finns särskilda avgiftningsplatser för kvinnor. Det får ankomma på

regeringen att i samtal med sjukvårdshuvudmännen eller på annat lämpligt sätt tillse att ett tillräckligt antal sådana platser tillskapas. Detta bör riksdagen med bifall till motion MJ351 (mp, -) yrkande 22 och delvis bifall till motionerna So209 (m) och 2004/05:So36 (m) yrkande 3 ge regeringen till känna.

Utskottet delar uppfattningen i motion Ju282 (s) yrkande 3 att det behövs ett ökat samarbete kring personer med dubbeldiagnoser. I handlingsplanen anfördes att det enligt regeringens bedömning är viktigt att bygga upp nätverk för att också långsiktigt kunna stödja de mest utsatta. Regeringen anför vidare att möjligheten till samverkan inom ramen för en gemensam nämnd bör kunna få betydligt större tillämpning än i dag. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion Ju282 (s) yrkande 3 får anses åtminstone delvis tillgodosedd.

Utskottet anser att frivilligorganisationerna har en stor betydelse när det gäller att komplettera samhällets insatser på det sociala området. Något tillkännagivande härom är dock inte nödvändigt. Utskottet anser inte heller att riksdagen bör ta något initiativ för att regeringen skall tillsätta ett nationellt samråd med inriktning mot ideell missbrukarvård. Motionerna So658 (kd) yrkandena 1 och 2 samt So704 (kd) yrkande 7 avstyrks därför.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 4 anfördes att de två frivilligorganisationerna Convictus och Rainbow Sweden inte borde ha fått bidrag för att genomföra en studie för att kartlägga de mest marginaliserade gruppernas problem och hjälpbehov. Utskottet anser inte att riksdagen bör anlägga några synpunkter på denna fråga. Motionen avstyrks.

Förslag till lag om utbyte av sprutor och kanyler m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till lag om utbyte av sprutor och kanyler. Riksdagen bör med hänvisning till detta ställningstagande avslå motioner som efterfrågar att proposition 2005/06:60 skall avslås vad gäller förslaget om sprututbyte. Även motioner från de allmänna motionstiderna 2002–2005 rörande sprututbyte bör avslås mot bakgrund av detta ställningstagande. Vidare bör riksdagen ge regeringen till känna vad utskottet anfört om att det är väsentligt att sprututbytesverksamheten kan utvärderas vetenskapligt både vad gäller effekten på spridning av hiv och annan smitta och vad gäller motivering till annan vård. Dessutom bör riksdagen anta förslaget till lag om ändring i förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler, dock med den ändringen att lagen skall träda i kraft den 1 juli 2006. Avslutningsvis bör riksdagen avslå ett motionsyrkande rörande konsekvenserna för polisens arbete.

Jämför reservationerna 18 (m), 19 (kd) och 20 (fp).

Regeringen föreslår i proposition 2005/06:60 att Socialstyrelsen skall få meddela ett landsting tillstånd för högst två år åt gången att bedriva verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler. Tillstånd får meddelas endast om ansökan har biträttts av den eller de kommuner där verksamheten skall bedrivas. I ansökan skall landstinget redovisa hur behovet av avgiftning och vård av missbrukare kommer att tillgodoses. Ett meddelat tillstånd får återkallas om det förekommer missförhållanden i verksamheten.

En spruta eller kanyl får som huvudregel bara lämnas ut om motsvarande begagnad spruta eller kanyl samtidigt lämnas in. Sprutor och kanyler som lämnas ut skall vara märkta på sådant sätt att det går att fastställa ursprunget. Sprutor och kanyler får endast lämnas ut vid personligt besök och till den som har fyllt 20 år. Endast personer som kan anses bosatta i ett landsting som har beviljats tillstånd får delta i verksamheten.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela sådana ytterligare föreskrifter för sprututbytesverksamheten som behövs till skydd för enskilda.

Vidare anför regeringen i propositionen att sprututbytesverksamhet är en kontroversiell fråga i Sverige, främst för att det skulle kunna tänkas ge dubbla budskap om narkotikapolitikens inriktning. Regeringen anför att den slår vakt om den restriktiva narkotikapolitiken med dess balans mellan insatser som syftar till att hålla tillbaka både efterfrågan och tillgången på narkotika. Den restriktiva narkotikapolitiken kan dock enligt regeringens bedömning förenas med en smittskyddsverksamhet som innebär att perso-

ner med injektionsmissbruk får byta begagnade sprutor och kanyler mot rena sådana. De landsting som önskar inrätta sprututbytesverksamhet för att förhindra spridning av hivsmitta och andra blodburna infektioner bland personer med injektionsmissbruk skall därför ha möjlighet att göra det. Med förslaget till lagreglering av sprututbytesverksamhet får landstingen möjlighet att bedriva sprututbytesverksamhet i de fall landstinget bedömer att en sådan verksamhet kan utgöra ett värdefullt komplement till övriga smittskyddsinsatser. Regeringen anför att det är mycket viktigt att sprututbytesverksamhet håller hög kvalitet och att det inte förekommer något läckage av sprutor och kanyler till den illegala marknaden. Sprututbytesverksamhet får heller aldrig komma att stå i motsättning till eller ersätta långsiktiga rehabiliteringsinsatser som syftar till drogfrihet. Tvärtom skall den kontaktmöjlighet som skapas inom ramen för sprututbytet aktivt användas till att motivera patienterna till vård- och rehabiliteringsinsatser som skall leda till drogfrihet.

Regeringen har i sitt förslag också utgått ifrån att sprututbytesverksamhet skall utformas så att den förenas med motivationshöjande insatser som syftar till att förmå narkotikamissbrukaren att genomgå behandling för sitt beroende. Ett villkor för tillstånd att bedriva verksamheten bör enligt regeringen därför vara ett nära samarbete mellan kommuner och landsting, samt att det finns tillräckliga resurser för avgiftning och rehabilitering. Bedömningen av om tillgängliga resurser är tillräckliga för att motsvara behoven bör enligt regeringen göras av Socialstyrelsen.

Regeringen anför vidare att Socialstyrelsen har en central uppgift i utvecklingen av missbrukarvården, bl.a. i fråga om utveckling av metoder för att kontrollera och stärka kvaliteten, att utveckla nationella riktlinjer och kunskap om verk samma metoder samt att följa utvecklingen av vårdens resurser och dess dimensionering. Därutöver föreslås Socialstyrelsen få en viktig uppgift i att meddela tillstånd för de landsting som vill starta sprututbytesprogram.

Regeringen anför dessutom att de pågående verksamheterna vid infektionsklinikerna i Malmö och Lund också skall omfattas av bestämmelserna om tillstånd och de särskilda krav på tillräckliga resurser för avgiftning och vård som är kopplade till ett sådant tillstånd.

I tre motioner framförs att proposition 2005/06:60 bör avslås vad avser förslaget till lag om utbyte av sprutor och kanyler.

Sålunda begärs i motionerna So14, So16 yrkande 6 (båda m) och So18 (kd) att riksdagen skall avslå regeringens förslag om möjlighet att byta ut sprutor. I motion So14 anföras att i stället för sprututbyte bör resurser läggas på effektiv uppsökande och förebyggande verksamhet samt på god behandling. I So16 pekar motionärerna på att regeringen, trots att det är förbjudet att använda narkotika, föreslår en verksamhet som underlättar att fortsätta med det som är förbjudet. I So18 anför motionärerna bl.a. att sprututbytesverksamhet svårligen låter sig utvärderas och att sådan verksamhet sänder motstridiga signaler om samhällets hållning till narkotikamissbruk.

I motion So17 (fp) yrkande 1 anförs att verksamheten med sprututbyte måste utformas så att den kan utvärderas vetenskapligt, både vad gäller effekten på spridning av hiv och annan smitta och vad gäller motivering till annan vård. Kravet på utvärdering bör antingen föras in i lagtexten eller ingå i Socialstyrelsens anvisningar för verksamheten. Vidare anförs i motionen yrkande 2 att konsekvenserna för polisen av sprututbytesverksamheten behöver övervägas. Motionärerna pekar på att de personer som deltar i sprututbytesverksamhet är kriminella, eftersom det inte är tillåtet att använda narkotika. Det är därför möjligt för polisen att bedriva spaning och göra tillslag i anslutning till sprututbytesverksamheten. Regeringen bör överväga vilka riktlinjer polisen och vården behöver.

I ett stort antal motioner från de allmänna motionstiderna 2002–2005 förespråkar motionärerna att de projekt med utdelning av fria sprutor till narkomaner som pågår skall upphöra. Sådana krav framförs i motionerna 2002/03:So251 (m) yrkande 7, 2003/04:So299 (m), 2003/04:So333 (s), 2003/04:So414 (m) yrkande 11, 2004/05:So254 (s), 2004/05:So351 (m) yrkandena 1 och 2, 2004/05:So404 (kd), 2004/05:So454 (m), 2004/05:So507 (m) yrkande 4, So212 (m), So218 (m), So419 (kd), So523 (kd) och So704 (kd) yrkande 10.

I ett antal motioner från de allmänna motionstiderna 2002–2005 framförs att sprututbytesverksamheten i Malmö och Lund bör fortsätta och att sprututbytesverksamheten bör utvecklas. Sålunda anförs i motionerna 2002/03:So262 (fp) yrkande 1, 2002/03:So272 (s), 2002/03:So495 (s), 2003/04:So480 (fp) yrkande 1 och So472 (fp) yrkande 3 att sprututbytesprojekten bör permanentas. Vidare begärs i motionerna 2002/03:So262 (fp) yrkande 2, 2003/04:So480 (fp) yrkande 2 och So472 (fp) yrkande 4 att verksamheten med sprututbyte bör utvidgas till fler platser i Sverige. Även i motionerna 2002/03:So442 (fp) yrkande 12 och 2002/03:So443 (c) yrkande 13 förespråkas att sprututbytesverksamhet bör tillåtas i fler regioner.

Socialutskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om sprututbytesprojekten i Lund och Malmö, senast i betänkande 2001/02:SoU15 Nationell narkotikahandlingsplan vartill hänvisas för en bakgrundsbeskrivning (s. 28 f.). I sin bedömning anförde utskottet följande.

Utskottet har under de senaste åren vid flera tillfällen behandlat motioner om sprututbytesprojektet. Senast frågan behandlades krävde utskottet att det mycket skyndsamt görs en slutlig utvärdering av projektet. Utskottet konstaterar att regeringen nu avser att se över den lagstiftning som reglerar hanteringen av injektionssprutor och kanyler och därefter återkomma till riksdagen. Mot bakgrund av ärendets tidigare behandling och med anledning av framför allt tidsutdräkten vill utskottet åter framhålla vikten av att ett slutligt beslut i frågan om sprututbytesverksamheten kan fattas snarast möjligt. I avvaktan på översynen bör dock riksdagen inte ta något nytt initiativ. Motionerna – – – avstyrks (res. kd, c, fp).

Justitieukskottet och socialutskottet har inom ramen för det samarbete på narkotikaområdet som utskotten genomfört under år 2003 dels hållit en intern utfrågning om sprututbytet i Lund, dels även besökt detta projekt. Dessutom har de båda utskotten inom ramen för samarbetet på narkotikaområdet år 2003 genomfört en studieresa till Oslo, på temat sprututbyte. Ledamöterna från de båda utskotten fick där information från socialdepartementet om narkotikasituationen i Norge och om verksamheten med utbyte av sprutor.

Sammanfatta justitie- och socialutskottet noterar med tillfredsställelse att frågan om utbyte av sprutor och kanyler nu föreslås få en permanent lösning. Frågan om sprututbyte är kontroversiell, och utskottet har förståelse för dem som oroas av förslaget. Utskottet anser dock att förslaget med den utformning det har fått är balanserat och väl avvägt. Utskottet noterar särskilt den starka koppling till avgiftning, behandling och rehabilitering som finns i förslaget. Utskottet delar därför regeringens bedömning att den restriktiva narkotikapolitik som Sverige för kan förenas med en smittskyddsverksamhet som innebär att personer med injektionsmissbruk får byta begagnade sprutor och kanyler mot rena sådana. Utskottet tillstyrker förslaget till lag om utbyte av sprutor och kanyler. Följaktligen avstyrker utskottet motionerna So14 (m), So16 (m) yrkande 6 och So18 (kd). Vid denna bedömning avstyrks även motionerna 2002/03:So251 (m) yrkande 7, 2003/04:So299 (m), 2003/04:So333 (s), 2003/04:So414 (m) yrkande 11, 2004/05:So254 (s), 2004/05:So351 (m) yrkandena 1 och 2, 2004/05:So404 (kd), 2004/05:So454 (m), 2004/05:So507 (m) yrkande 4, So212 (m), So218 (m), So419 (kd), So523 (kd) och So704 (kd) yrkande 10 vari motionärerna önskar att sprutbytesverksamheten upphör. De motioner i vilka en utökad verksamhet med sprututbyte efterfrågas, dvs. 2002/03:So262 (fp) yrkandena 1 och 2, 2002/03:So272 (s), 2002/03:So442 (fp) yrkande 12, 2002/03:So443 (c) yrkande 13, 2002/03:So495 (s), 2003/04:So480 (fp) yrkandena 1 och 2 samt So472 (fp) yrkande 3 och 4, får mot bakgrund av föreliggande lagförslag anses tillgodosedda.

Regeringen pekar i propositionen på att Socialstyrelsen, liksom i annan hälso- och sjukvård och socialtjänst, har en viktig funktion i uppföljning och utvärdering av den verksamhet som kan komma att bedrivas. Utskottet delar denna uppfattning men anser i likhet med vad som anförs i motion So17 (fp) yrkande 1 att det är väsentligt att en sådan verksamhet kan utvärderas vetenskapligt både vad gäller effekten på spridning av hiv och annan smitta och vad gäller motivering till annan vård. Regeringen bör överväga hur en sådan utvärdering skall kunna säkerställas. Detta bör riksdagen med bifall till motion So17 (fp) yrkande 1 ge regeringen till känna.

Utskottet har en viss förståelse för de synpunkter som anförs i motion So17 (fp) yrkande 2. Utskottet anser dock inte att något tillkännagivande är nödvändigt med anledning av det anförda. Motionen avstyrks därför.

Lagförslaget i övrigt

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag i proposition 2005/06:60 till lag om ändring i förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler, dock med den ändringen att lagen skall träda i kraft den 1 juli 2006.

Narkotikasatsningen inom kriminalvården

Utskottets förslag i korthet

I handlingsplanen föreslås bl.a. att den särskilda narkotikasatsningen inom kriminalvården skall fortsätta samt att möjligheterna till provtagning i häkte utökas. Utskottet delar i denna del regeringens bedömning. Vidare behandlas i detta avsnitt ett flertal motioner som rör frågor om narkotika inom kriminalvården. Utskottet avstyrker samtliga yrkanden med hänvisning främst till att de får anses tillgodosedda, till pågående beredningsarbete samt till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservationerna 21 (fp, kd, c), 22 (m, fp, kd, c), 23 (m, fp, kd, c), 24 (m, fp, kd, c), 25 (m, fp, kd) och 26 (m, fp, c) samt särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Inledning

Inom kriminalvården utgör narkotikasituationen sedan lång tid ett svårbevästrat problem. Andelen narkotikamissbrukare i anstalt har ökat under de senaste åren. Nästan var tredje person som tas in i anstalt är dömd för minst ett narkotikabrott, vilket är en ökning med 15 procentenheter under en 10-årsperiod. Den 1 oktober 2004 var andelen intagna som klassificerats som antingen narkotikamissbrukare eller blandmissbrukare nästan 57 % (Kriminalvårdens officiella statistik för år 2004). Det bör här påpekas att detta inte innebär att mer än hälften av de intagna missbrukar under anstaltstiden; innebörden är att drygt hälften av de intagna bedömdes vara aktiva missbrukare när de togs in.

Narkotikamissbruket har en kraftig negativ inverkan på det sociala klimatet i anstalterna och häktena och är en starkt bidragande orsak till att det förekommer våld och hot mot personalen och mellan intagna. Vidare påverkar narkotikamissbruket de intagnas rehabilitering och möjligheter att genomföra arbete, studier och annan programverksamhet. Det är redan av den anledningen att all hantering av narkotika är straffbar inte acceptabelt att intagna kan fortsätta missbruka när de verkställer fängelsestraff eller är placerade i häkte. Kriminalvården har en grundläggande skyldighet att se

till att brottslig verksamhet, såsom narkotikamissbruk, inte fortgår under verkställigheten. Kampen mot missbruket måste därför bedrivas genom både ambitiösa behandlingsinsatser och effektiva kontrollåtgärder.

Justitieutskottet och socialutskottet har inom ramen för det samarbete på narkotikaområdet som utskotten genomfört besökt kriminalvårdsanstalterna Österåker och Täby. Utskottens ledamöter fick där bl.a. information om verksamheten samt tillfälle att samtala med några av de intagna.

En särskild narkotikasatsning

Inom ramen för den nationella narkotikahandlingsplanen (prop. 2001/02:91) gav regeringen våren 2002 Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att göra en treårig satsning för att bekämpa narkotikamissbruket bland kriminalvårdens klienter. Uppdraget förlängdes senare t.o.m. utgången av år 2005. Målsättningen med den särskilda narkotikasatsningen inom kriminalvården var, i korthet, att narkotikamissbrukarna skall identifieras, utredas avseende behov av insatser samt motiveras och behandlas för sitt missbruk. Införseln av narkotika på häkten och anstalter skall minska kraftigt, och personalen skall ha de kunskaper som behövs för att arbeta med missbrukare (prop. s. 47 f.).

I resultatskrivelsen (skr. 2004/05:152 s. 17) gör regeringen bedömningen att den särskilda narkotikasatsningen inom kriminalvården har medfört en ökad utveckling av metoder och förhållningssätt som gjort kriminalvården bättre anpassad att behandla narkotikamissbrukande klienter.

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick i uppdrag att utvärdera kriminalvårdens särskilda narkotikasatsning med avseende på de intentioner som formuleras i narkotikahandlingsplanen. Av utvärderingen framgår bl.a. att kriminalvården på ett ambitiöst sätt har arbetat för att förverkliga satsningens intentioner och att verksamheten på behandlingsavdelningarna bedöms fungera bra. Den höga beläggningen inom kriminalvården har dock varit en försvårande faktor. Enligt utvärderingen finns också delar av verksamheten som inte fungerar väl och som behöver förbättras, t.ex. utformningen av motivationsavdelningar (Kriminalvårdens särskilda narkotikasatsning, Brå-rapport 2005:3).

I den nya narkotikahandlingsplanen noteras att Kriminalvårdens organisation genom narkotikasatsningen har anpassats till att i allt högre grad behandla narkotikamissbrukande klienter (prop. 2005/06:30 s. 108). Kriminalvårdsstyrelsen bör enligt regeringen fortsätta den särskilda narkotikasatsningen och kan framöver anpassa verksamheten efter de erfarenheter som vunnits och de kunskaper som inhämtats sedan narkotikasatsningen inleddes år 2002.

Regeringen har avsatt 120 miljoner kronor under perioden 2005–2007 för en fortsatt särskild narkotikasatsning inom kriminalvården, och regeringen avser att i särskilda uppdrag till Kriminalvården dra upp riktlinjerna för det fortsatta arbetet. Brottsförebyggande rådet bör enligt regeringen därvid fortsätta att utvärdera kriminalvårdens åtgärder mot narkotika.

Nedan kommer utskottet att närmare redogöra för innehållet i regeringens förslag till en särskild narkotikasatsning samt att behandla ett flertal motionsyrkanden som rör kriminalvården.

Identifiering och utredning

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av tidig diagnostisering och utredning av personer med missbruksproblem inom kriminalvården. Enligt regeringen är det en förutsättning för att narkotikasatsningen skall lyckas att narkotikamissbrukarna identifieras och att behovet av vård och behandling utreds tidigt så att adekvata insatser kan erbjudas och genomföras (prop. s. 109 f.).

Kriminalvården, som har i uppdrag att identifiera samtliga missbrukare som kommer i kontakt med kriminalvården, har genom narkotikasatsningen inrättat 23 tjänster som uppsökare på landets häkten. Uppsökarna genomför samtal om behandlingsbehov med intagna på häkten och kan ta initiativ till utredningar om kontraktsvård. Under perioden hösten 2002 till juli 2004 har totalt över 4 000 personer i häkte sökts upp och fått ett eller flera motivationshöjande samtal. Kriminalvården anser att uppsökarna utgör en viktig samarbetslänk mellan den häktade, frivård och anstalt.

Enligt regeringens bedömning har kriminalvården på ett ambitiöst sätt sökt upp ett stort antal personer med missbruksproblem, vidtagit åtgärder för att motivera dem till behandling och utrett deras hjälpbehov. Alla dessa faktorer är nödvändiga förutsättningar för en lyckad verkställighet. Lika viktiga som dessa åtgärder, i början av verkställigheten, är uppföljningen i verkställighets- och behandlingsplaneringen. De utredningar som görs måste givetvis också användas för att följa upp tiden i anstalt och planera för frigivningen. Det är mycket angeläget att utvecklingsarbetet på det området fortsätter. En central uppgift i det fortsatta arbetet måste enligt regeringen vara att säkerställa att erfarenheterna från utredningarna tas till vara i den fortsatta verkställigheten.

I motion Ju529 (fp) yrkande 14 begärs fler uppsökande narkotikateam vid häktena.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en förutsättning för att narkotikasatsningen skall lyckas är att narkotikamissbrukarna identifieras och att behovet av vård och behandling utreds tidigt så att adekvata insatser kan erbjudas och genomföras. Utskottet anser att motionsyrkandet väl rymms inom ramen för såväl de allmänna utgångspunkterna för handlingsplanen såvitt gäller kriminalvården som inom ramen för den särskilda narkotikasatsningen. Det får därför anses tillgodosett, och utskottet avstyrker bifall till motion Ju529 (fp) yrkande 14.

Differentiering

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av en hög grad av differentiering som en förutsättning för behandlings- och motivationsinsatser inom kriminalvården. Beroende på graden av motivation hos de intagna har de enligt resultatskrivelsen placerats på tre former av avdelningar. På behandlingsavdelningar placeras de helt motiverade missbrukarna, som där får skriva på ett behandlingskontrakt. På motivationsavdelningar placeras de som behöver en motivationsinsats, och, slutligen, på de särskilda motivationsavdelningarna placeras de som helt saknar motivation att upphöra med sitt narkotikamissbruk. Kriminalvården har utökat antalet specialiserade narkotikaplatser från 630 till 1 400 sedan narkotikasatsningen inleddes. Utöver dessa platser finns ca 300 helt narkotikafria platser avsedda för personer som aldrig tidigare varit i kontakt med narkotika. Under sommaren 2005 inrättades sju renodlade behandlingsanstalter, varav två är kvinnoanstalter. Detta är en åtgärd som, enligt regeringen, bör leda till än bättre förutsättningar för motivationsarbetet.

Kriminalvårdsstyrelsen har uppgett att ett destruktivt klimat har utvecklats på de särskilda motivationsavdelningarna. Den höga beläggningen i kriminalvården har medfört att dessa avdelningar tenderat att bli disciplinavdelningar och att man därför minskat antalet sådana platser till förmån för motivationsplatser.

I propositionen (s. 110) gör regeringen bedömningen att kriminalvården bör fortsätta att ha särskilda platser avsedda för narkotikamissbrukare, samt att personer som aldrig varit i kontakt med narkotika måste skiljas från identifierade narkotikamissbrukare.

I motion Ju529 (fp) yrkande 13 anfördes att det behövs fler behandlings- och motivationsplatser. Enligt motionärerna skall en drogfri intagen inte behöva vara på samma avdelning som en narkotikamissbrukare.

Utskottet vill i likhet med motionärerna betona vikten av att de intagna som så önskar skall placeras på behandlings- eller motivationsavdelningar samt att intagna som inte missbrukar narkotika inte skall vara på samma avdelning som narkotikamissbrukare. Utskottet anser att motionsyrkandet väl ryms inom ramen för såväl de allmänna utgångspunkterna för handlingsplanen såvitt gäller kriminalvården som inom ramen för den särskilda narkotikasatsningen. Det får därför anses tillgodosett, och utskottet avstyrker bifall till motion Ju529 (fp) yrkande 13.

Motivation och behandling

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av motivations- och behandlingsinsatser för personer med missbruksproblem inom kriminalvården. Målet är att alla narkotikamissbrukare skall motiveras till vård och behandling. Användningen av brotts- och missbruksrelaterade program har ökat sedan den särskilda narkotikasatsningen i kriminalvården inleddes.

Såväl Brottsförebyggande rådet som Kriminalvårdsstyrelsen och även den nationella narkotikasamordnaren har påtalat att förutsättningarna för narkotikasatsningen haft vissa begränsningar med utgångspunkt från de intagnas motivation och beteende när det gäller att placera dem på lämpliga avdelningar. Den höga beläggningen inom kriminalvården har medfört svårigheter när det gäller placeringen av intagna. Den har inneburit att motivationsplatser upptagits av icke missbrukande klienter som snabbt behöver en plats och att möjligheten att snabbförflytta intagna mellan olika typer av avdelningar har begränsats.

I propositionen anför regeringen att kriminalvårdens insatser för att utveckla programverksamheten bör fortsätta, och åtgärderna för intagna med kort verkställighetstid bör utvecklas. Kriminalvården bör ytterligare utveckla användandet av positiva incitament till förändring för de klienter som omfattas av narkotikasatsningen. Övergången till vård i frihet måste också stimuleras.

I motion 2004/05:Ju378 (v) yrkande 11 begärs att de medel som tillförs kriminalvården inom ramen för den särskilda narkotikasatsningen främst skall användas till behandlingsinsatser och inte till ökade kontrollåtgärder.

Justitieutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden liknande det nu aktuella (bet. 2003/04:JuU1 s. 96 f.). Utskottet delade då motionärernas uppfattning att stora insatser måste vidtas för behandling av missbrukare inom kriminalvården, och anförde bl.a. att tiden i anstalt, men även i häkte, bör användas för att motivera de intagna till behandling, planera sådan behandling och genomföra den. Utskottet konstaterade bl.a. att det inom ramen för den antagna handlingsplanen mot narkotika inom kriminalvården hade inrättats ett stort antal behandlings- och motivationsplatser samt platser för svårmotiverade. Den övergripande målsättningen var att motivera alla missbrukare till drogfrihet samt erbjuda adekvat behandling inom kriminalvården eller genom samarbete med externa samarbetspartner. Enligt justitieutskottets mening innebar den inledda satsningen mot narkotikamissbruk på anstalterna att betydande insatser gjordes inom kriminalvården för att komma till rätta med ett av våra största samhällsproblem. Mycket återstod dock alltjämt att göra. Metoderna för missbruksbehandling borde löpande utvärderas och förbättras och behovet av behandling måste även i framtiden tillåtas styra tillgången på motivations- och behandlingsplatser. Utskottet utgick från att Kriminalvårdsstyrelsen löpande vidtar erforderliga åtgärder på området och att regeringen följer saken noga. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att något uttalande i dessa frågor från riksdagens sida inte var påkallat, och avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens bedömning att kriminalvårdens insatser för att utveckla programverksamheten bör fortsätta samt att kriminalvården ytterligare bör utveckla användandet av positiva incitament till förändring för de klienter som omfattas av narkotikasatsningen. När det gäller motionsyrkandet om att de medel som tillförs kriminalvården inom ramen för den särskilda narkotikasatsningen främst

skall användas till behandlingsinsatser och inte till ökade kontrollåtgärder har utskottet ingen annan uppfattning än den som justitieutskottet tidigare givit uttryck för. Riksdagen bör avslå motion 2004/05:Ju378 (v) yrkande 11.

Säkerhet och kontroll

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av att fängelser är narkotikafria. En central del av den särskilda narkotikasatsningen var att utveckla metoderna för att förhindra införsel av narkotika på häkten och anstalter. I resultatskrivelsen konstateras att det i dag finns författningsstöd för att störa mobiltelefontrafik och installation av störningsutrustning pågick då vid flera anstalter. Vidare har antalet narkotikahundar ökat från 2 till 13. Användandet av narkotikahundar har ökat beslagen av narkotika markant. Kriminalvården har givits laglig möjlighet att visitera alla som passerar in på häkten och anstalter. Bland annat i syfte att försvåra narkotikahandel på anstalter har kriminalvården påbörjat införande av kontantlösa system.

Gällande regelverk ger, enligt regeringens bedömning, kriminalvården goda möjligheter att förhindra att narkotika förs in på anstalterna. Trots det förekommer sådan införsel i en på vissa håll ganska utbredd omfattning. Med hänsyn till det stora antalet narkotikamissbrukare på anstalterna kan det antas att intresset av att föra in narkotika på anstalterna är mycket stort och att säljarna av narkotika utnyttjar varje tänkbar möjlighet för att smuggla in narkotika. Målet för verksamheten är en narkotikafri anstaltsmiljö. Det är, redan av den anledningen att all hantering av narkotika är straffbar, inte acceptabelt att intagna kan fortsätta missbruka när de verkställer fängelsestraff, eftersom kriminalvården har en grundläggande skyldighet att se till att brottslig verksamhet inte fortgår under verkställigheten. Förekomsten av narkotika motverkar också den behandlingsverksamhet som bedrivs på anstalterna, samtidigt som en lyckad behandlingsverksamhet minskar efterfrågan av narkotika. Regeringen anför att kriminalvården därför måste fortsätta att utveckla metoderna och öka kunskaperna för att hindra införsel av narkotika på häkten och anstalter. En viktig del av detta är att hålla sig informerad om tekniska hjälpmedel för detta arbete. I det sammanhanget har Kriminalvårdsstyrelsen föreslagit att kriminalvården skall få använda sig av en glastruta som separerar besökare från den intagne. I Kriminalvårdskommitténs betänkande Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54) behandlas frågan om lämpligheten av att införa en glastruta som skiljer besökare och den intagne åt. Regeringen kommer att få anledning att ta ställning i frågan i det fortsatta arbetet med en ny kriminalvårdslag.

I ett flertal motioner begärs olika åtgärder för att tillse att kriminalvårdsanstalterna hålls fria från narkotika.

I motion 2004/05:Ju281 (c) yrkande 5 begärs att omfattningen av kontrollåtgärder för att förhindra införsel och missbruk av droger på anstalt måste öka, bl.a. genom fler drogtester och visitationer av de intagna samt ökad användning av narkotikahundar.

I motion 2004/05:Ju299 (s) yrkande 3 yrkar motionärerna att alla som passerar in till och ut från en anstalt, även personal, skall kontrolleras.

I motion 2004/05:Ju466 (kd) yrkandena 6–9 begärs att alla anstalter skall vara drogfria. Enligt motionärerna skall de intagna ha övervakade besök under den första tiden i anstalt. I samma motion anförs även att fler drogtester på intagna bör genomföras samt att besöksrum där besökaren och den intagne hålls åtskilda bör införas. I motion Ju459 (kd) yrkandena 7–9, 24 och 25 framförs liknande krav; de åtgärder som bör vidtas är bl.a. fler drogtester samt åtgärder för att förhindra att det förekommer mobiltelefoner på anstalterna, bl.a. genom att sätta upp nät över anstalterna för att förhindra att mobiltelefoner men även droger kastas in.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkandena 5 och 6 begärs installation av störsändare av mobiltelefontrafik och att andra åtgärder vidtas för att förhindra att narkotika förs in på anstalter. Också i motion 2004/05:So507 (m) yrkande 11 efterfrågar motionärerna narkotikafria anstalter. För att uppnå detta krävs bl.a. utökade kontroller av besökare. Även besöksrum där besökaren och den intagne hålls åtskilda, t.ex. av en glastruta, bör enligt motionärerna övervägas. Motsvarande krav på glastruta förs fram i motion Ju210 (m). I motion Ju218 (m) yrkas att det skall finnas minst en drogfri anstalt i respektive f.d. kriminalvårdsregion. I So1 (m) yrkande 12 anförs att bekämpningen av narkotika på anstalter måste bli effektivare, t.ex. genom fler urinprov för de intagna och fler narkotikahundar.

I motionerna Ju332 (fp) yrkande 9 och Ju529 (fp) yrkandena 12, 15–17 och 23 anförs att kriminalvården skall vara en narkotikafri zon. Enligt motionärerna krävs ett flertal åtgärder för att uppnå ett sådant mål, bl.a. skärpt inpasseringskontroll, totalförbud mot mobiltelefoner inom anstalterna, fler narkotikahundar och restriktioner vid besök för intagna som visat sig ha använt narkotika. I motion Ju529 (fp) yrkande 18 yrkas även att bruk av narkotika på anstalt alltid skall polisanmälas.

Justitieutskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden liknande de nu aktuella, senast hösten 2003 (bet. 2003/04:JuU1 s. 92 f. och bet. 2003/04:JuU7 s. 10 f.). Utskottet delade då motionärernas uppfattning vad gäller betydelsen av att kraftfulla insatser görs för att förhindra att droger förs in på anstalter och häkten och att de intagna missbrukar under anstaltsvistelsen. Enligt utskottet skedde så också, bl.a. inom ramen för den särskilda satsningen på narkotikabekämpning i anstalterna. Av Kriminalvårdsstyrelsens redovisning till regeringen rörande insatserna mot införsel av narkotika på häkten och anstalter framgick enligt utskottet att det inom kriminalvården tagits ett helhetstag om problemet och att ett delvis nytt synsätt anammats. Härtill kom möjliggörandet av allmän inpasseringskontroll enligt det lagförslag som då behandlades av

riksdagen. Beträffande frågan om införande av ett system med besöksrum där besökaren och den intagne hålls åtskilda, t.ex. med hjälp av en glastruta, ansåg utskottet att en ökad slutenhet i anstalterna så långt möjligt borde undvikas. Andra åtgärder borde i första hand vidtas. Härill kom att frågan omfattades av Kriminalvårdskommitténs arbete, som enligt utskottet inte borde föregripas. Motionärernas begäran om narkotikahundar inom kriminalvården fick anses åtminstone delvis tillgodosedd genom de då verk samma hundarna. Utskottet ville därvid tillägga att det hela tiden handlar om en lämplig avvägning av olika samtidiga kontrollinsatser. En ensidig satsning på t.ex. narkotikahundar är inte någonting som utskottet ville förordas. Med hänvisning till det anförda avstyrkte utskottet de då aktuella motionerna.

Justitieutskottet behandlade även ett motionsyrkande om införande av ett anmärkningssystem vid vägran att lämna urinprov som skulle kunna leda till senarelagd villkorlig frigivning (bet. 2003/04:JuU1 s. 95 f.). Utskottet anförde bl.a. att frågan om möjligheterna att ålägga intagna disciplinåtföljd vid vägran att lämna urinprov uppmärksammades av Narkotikakommissionen i slutbetänkandet Vägvalet (SOU 2000:126 s. 275 f.). Narkotikakommissionen påtalade att de disciplinära åtföljderna inte tillämpades lika vid vägran att lämna urinprov och vid konstaterat missbruk i anstalt. En vägran att lämna urinprov bedömdes som mindre allvarligt. I propositionen Nationell narkotikahandlingsplan angavs att Kriminalvårdsstyrelsen hade upplyst regeringen att det pågick ett arbete med att förändra de allmänna råd som reglerar dessa frågor. Regeringen anförde samtidigt att det är angeläget att vägran att lämna blod- eller urinprov jämföras med positivt prov vid bestämmande av såväl disciplinåtföljd som kvalifikations-tid för permission (prop. 2001/02:91 s. 60). Riksdagen framförde inga invändningar mot regeringens konstaterande i frågan (jfr bet. 2001/02: So15). Beträffande frågan om följden för den intagne av en vägran att lämna blod- eller urinprov kunde utskottet inte annat än dela regeringens bedömning i propositionen Nationell narkotikahandlingsplan. Sådan vägran borde enligt utskottet jämföras med positivt prov vid bestämmande av såväl disciplinåtföljd som kvalifikationstid för permission. Utskottet utgick från att regeringen utan vidare fördröjning skulle tillse att Kriminalvårdsstyrelsen utformade föreskrifterna på området i enlighet med vad regeringen tidigare uttalat. Något behov av ett tillkännagivande i frågan förelåg inte, och utskottet avstyrkte motionsyrkandet.

I Kriminalvårdsstyrelsens allmänna råd om senareläggning av villkorlig frigivning anges att villkorlig frigivning bör senareläggas med tio dagar vid konstaterat missbruk av narkotika i anstalt. Beträffande vägran att lämna blod-, urin- eller utandningsprov anges att en första sådan vägran bör föranleda en varning medan upprepade vägran bör medföra senareläggning av villkorlig frigivning med fem dagar och därefter med tio dagar (KVVFS 2005:25 s. 25 f.)

Kriminalvårdsutredningen överlämnade sitt betänkande Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54) i maj 2005. I betänkandet föreslås bl.a. ett förmånsystem som skall ta till vara den intagnes motivation och egna ansvarstagande. Systemet innebär bl.a. att den intagne inledningsvis place-ras på en grundnivå där han eller hon får del av ett grundutbud av förmåner. Om den intagne följer verkställighetsplanen och även i övrigt är skötsam skall han eller hon tilldelas särskilda förmåner genom uppflyttning till en förhöjd nivå i förmånssystemet. Om den misstänkte missköter sig och inte längre uppfyller de krav som ställs skall han eller hon flyttas ned till grundnivån. Den intagnes utslussning till samhället skall också vara kopplad till förmånssystemet.

Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat en proposition (prop. 2005/06:123) med förslag till ändrade regler om kriminalvård i anstalt och villkorlig frigivning som innebär ett genomförande av vissa delar av Kriminalvårdskommitténs förslag. Enligt förslaget skall det finnas fyra särskilda utslussningsåtgärder, som innebär en gradvis övergång till frihet. I samband med beviljande av en utslussningsåtgärd skall man särskilt beakta risken för att den intagne begår nya brott eller på allvarligt sätt missköter sig. Vidare skall villkorlig frigivning som huvudregel även fortsättningsvis beviljas när två tredjedelar av strafftiden avtjänats. Om det vid den tidpunkten finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall den skjutas upp. Det görs då en samlad bedömning av den intagnes beteende under hela verkställigheten. En möjlighet att meddela den intagne en varning om han missköter sig föreslås också. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall särskilt beaktas om den intagne på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp högst sex månader åt gången.

Vad gäller motionsyrkandena om skärpt inpasseringskontroll behandlade justitieutskottet liknande motionsyrkanden i samband med att möjligheterna till allmän inpasseringskontroll i kriminalvården infördes (prop. 2003/04:3, bet. JuU7, rskr. 109). Justitieutskottet uttalade bl.a. att de begränsningar som gjordes vad gäller omfattningen av inpasseringskontrollen var ändamålsenliga, och utskottet avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har inhämtat att det än så länge finns möjlighet att störa ut mobiltelefonsamtal endast vid en anstalt. Den främsta anledningen till detta är att det vid installation av s.k. störutrustning visat sig finnas flera tekniska problem. Inom kriminalvården avvaktar man med ytterligare installationer till dessa problem har fått en tillfredställande lösning.

Utskottet har också inhämtat att kontantlösa system har införts på nästan alla slutna anstalter och att arbete med att införa det på övriga anstalter fortsätter.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens uppfattning att gällande regelverk ger kriminalvården goda möjligheter att förhindra att narkotika förs in på anstalterna.

När det gäller motionsyrkandena som efterfrågar olika åtgärder för att tillse att kriminalvårdsanstalterna hålls fria från narkotika gör utskottet ingen annan bedömning än vad justitieskottet tidigare gjort i de nu aktuella frågorna. Sammansatta justitie- och socialutskottet vill därvid betona vikten av att kriminalvården fortsätter att utveckla metoderna och öka kunskaperna för att hindra införsel av narkotika. Utskottet noterar i sammanhanget att, såvitt avser t.ex. drogtester, möjligheterna att beakta den intagnes skötsamhet under anstaltsvistelsen i samband med eventuellt beviljande av villkorlig frigivning föreslås öka i den nyligen överlämnade propositionen En modernare kriminalvårdslag. Riksdagen bör avslå motionerna 2004/05:Ju281 (c) yrkande 5, 2004/05:Ju299 (s) yrkande 3, 2004/05:Ju466 (kd) yrkandena 6–9, 2004/05:So36 (m) yrkandena 5 och 6, 2004/05:So507 (m) yrkande 11, Ju210 (m), Ju218 (m), Ju332 (fp) yrkande 9, Ju459 (kd) yrkandena 7–9, 24 och 25, Ju529 (fp) yrkandena 12, 15–18 och 23 samt So1 (m) yrkande 12.

Samverkan

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av god samverkan mellan olika huvudmän för att förbättra insatserna för narkotikamissbrukare. I resultatskrivelsen anför regeringen bl.a. att den särskilda narkotikasatsningen har bidragit till förbättrade vårdkedjor för missbrukare genom nätverk mellan uppsökare och behandlingsavdelningar inom kriminalvården. Samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten, behandlingshemmen och psykiatrien har utvecklats och nya kontraktsvårdsformer har vuxit fram.

Regeringen anför i förslaget till narkotikahandlingsplan att åtgärderna för att förbättra samverkan mellan kriminalvården och andra aktörer inom narkotikabekämpningen bör intensifieras ytterligare. Den behandling som ges inom ramen för kriminalvården kan inte ses isolerat. För att förhindra återfall i såväl missbruk som brott och för att underlätta klientens återanpassning i samhället har han eller hon ofta behov av omfattande stöd- och hjälpinsatser – inte sällan missbrukarvård – också efter det att kriminalvården upphört. Det är därför nödvändigt med samverkan för att åstadkomma fungerande vårdkedjor för personer med missbruksproblem.

Ett av målen i den inledande narkotikasatsningen var att öka antalet s.k. § 34-placeringar. Enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt kan en intagen ges möjlighet att vistas utanför anstalten under viss tid för att t.ex. erhålla vård eller annan behandling. Om vården skall fortsätta efter den villkorliga frigivningen förutsätter detta att den intagnes hemkommun förbinder sig att betala denna del av vården genom en s.k. ansvarsförbindelse. Enligt redovisningen av det uppdrag Kriminalvårdsstyrelsen fick – att kartlägga omfattningen och typen av problem som hindrar § 34-placeringar – uppger ungefär hälften av landets anstalter att det är ett problem

att kommunerna inte i tillräcklig omfattning förbinder sig att finansiera den del av vistelsen i behandlingshem som sträcker sig efter den villkorliga frigivningen.

Kriminalvårdsstyrelsen fick också i uppdrag att inom frivården utveckla särskilda program för kontraktsvården. Kontraktsvårdsutredningar är ofta förhållandevis komplicerade och måste många gånger genomföras under tidspress. Bland annat måste den aktuella kommunen och kriminalvården göra samma bedömning av behovet av vård och kommunen måste lämna en ansvarsförbindelse för det fall vården beräknas pågå längre än till den dag som den intagne skulle ha blivit villkorligt frigiven om han fått avtjäna det alternativa fängelsestraff som domstolen fastställer. För att underlätta detta överväger regeringen att inom ramen för den fortsatta satsningen avsätta särskilda medel för att förbättra samverkan mellan kriminalvården och kommunerna. Sådan samverkan kan till exempel bestå i att kommuner och kriminalvård i förväg gör överenskommelser om ett antal behandlingsalternativ som kan vara aktuella för kontraktsvård i syfte att underlätta samverkansförfarandet vid kommande kontraktsvårdsutredningar.

Av Kriminalvårdsstyrelsens redovisning av detta uppdrag framgår att initiativ tagits till detta av såväl Kriminalvårdsstyrelsen som flera lokala kriminalvårdsmyndigheter men att de problem som föranledde uppdraget, det vill säga att inom den begränsade tid som många gånger finns till förfogande hinna genomföra en kontraktsvårdsutredning och skapa en samsyn med socialtjänsten i den berörda kommunen, fortfarande kvarstår. Flera domstolar anser att många som hade kunnat dömas till kontraktsvård döms till fängelse eftersom ansvarsförbindelse från kommunen inte hinner komma in till tingsrättsförhandlingen och frågan om kontraktsvård därmed inte kan tas upp. Det är därför angeläget att samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten utvecklas ytterligare.

För de klienter som påbörjar § 34-placering och som på grund av kort straff eller av andra anledningar inte hinner genomföra hela behandlingen före den villkorliga frigivningen är det nödvändigt med en god samverkan med kommunerna för att behandlingen inte skall avbrytas i förtid.

För att stärka vårdkedjans alla delar har regeringen avsatt 50 miljoner kronor år 2005, 100 miljoner kronor år 2006 och 250 miljoner kronor år 2007 i 2005 års budgetproposition till ett riktat statsbidrag till kommunerna. Detta bidrag kan stimulera samverkan med kommunerna, i synnerhet avseende § 34-placeringar och kontraktsvårdsutredningar.

I motionerna 2004/05:Ju466 (kd) yrkande 5, Ju212 (m) och Ju459 (kd) yrkande 6 yrkas att staten skall ta över kostnadsansvaret för vård enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt. I motionerna 2004/05:Ju424 (mp) yrkande 19 och Ju562 (mp, –) yrkande 16 begärs mer resurser till den frivilliga narkomanvården i kommunerna, så att dessa inte väljer anstaltsplacering av missbrukare av ekonomiska skäl.

I motionerna 2004/05:Ju260 (m) och Ju335 (m) begärs att en utredning av förutsättningarna för att överföra kostnadsansvaret för personer som döms till skyddstillsyn med kontraktsvård till kriminalvården.

I motion Ju551 (s) begärs bättre frigivningsförberedelser för missbrukare. Motionären efterfrågar bl.a. att frigivningsprocessen skall påbörjas omedelbart efter det att anstaltsvistelsen påbörjats och att kriminalvården i samarbete med andra myndigheter skall erbjuda den intagne hjälp med bostad och sysselsättning efter frigivningen. I motion So472 (fp) yrkande 1 och 2 begärs en utredning av hur domar med föreskrift om vård följs upp samt hur samarbetet mellan kriminalvården och socialtjänsten fungerar. Slutligen yrkas i motion Ju215 (m) att ett uppföljnings- och kontrollprogram av behandlingshem som anlitas av kriminalvården skall upprättas.

Justitieutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden liknande flera av de nu aktuella, senast våren 2004 (bet. 2003/04:JuU18 s. 15 f.). Utskottet anförde bl.a. att frågan om betalningsansvaret för § 34-placering och svårigheterna att få med socialtjänsten i planeringen av densamma länge har varit ett problem. Många kommuner har varit tveksamma att ta på sig ett sådant kostnadsansvar, särskilt i fall då man inte känner klienten sedan tidigare eller i fall då man tidigare flera gånger beviljat vårdinsatser för klienten. Liknande finansieringsproblem förekommer vid strävan att möjliggöra en kontraktsvårdspåföljd. I dessa fall skall kriminalvården bära kostnadsansvaret för den dömda till dagen för tänkt frigivning, om påföljden i stället hade bestämts till fängelse. Efter den dagen övergår betalningsansvaret till kommunen. Således måste även kontraktsvårdsplaceringar oftast planeras tillsammans med och godkännas av den betalningsansvariga kommunen, bl.a. genom en ansvarsförbindelse för vårdkostnaderna. Frågan om kostnadsfördelningen mellan kriminalvården och kommunerna har utretts vid flera tillfällen under senare år. Fängelseutredningen föreslog att kriminalvården skulle få ta över hela kostnadsansvaret för att på så sätt lösa problemet (SOU 1993:76). Flera remissinstanser, liksom regeringen, motsatte sig detta förslag då man var rädd för att detta skulle innebära att kommunerna skulle frånträda sitt ansvar för missbrukarvården. Narkotikakommissionen föreslog för sin del att kriminalvården skulle ges möjlighet att genomföra § 34-placeringar även utan ansvarsförbindelse från den intagnes kommun och att kriminalvården skulle ikläda sig ett kostnadsansvar för dessa placeringar även efter den villkorliga frigivningen. Ordningen var endast tänkt att tillämpas då ingen annan utväg stod till buds och skulle pågå under en tvåårig försöksperiod. Kriminalvårdsstyrelsen skulle därefter till regeringen redovisa sina erfarenheter när det gäller art, omfattning, utveckling och kostnader (SOU 2000:126). Även detta förslag har mött viss kritik. I propositionen Nationell narkotikahandlingsplan (prop. 2001/02:91) lämnades inga konkreta förslag till hur problemet med § 34-placeringar skall lösas. Utgångspunkten för det fortsatta arbetet skulle dock enligt regeringen vara att samhället skall se till att den som har behov av det skall kunna få adekvat vård. I samband med regeringens upp-

drag till Kriminalvårdsstyrelsen i april 2002 att genomföra en särskild satsning på att bekämpa narkotikamissbruket bland kriminalvårdens klienter gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att även kartlägga omfattningen och typen av problem som hindrar placeringar utanför anstalt med stöd av 34 § KvaL (Ju2002/3054/KRIM). Kriminalvårdsstyrelsens kartläggning presenterades i september 2003. I rapporten konstaterades bl.a. att de som beviljades § 34-placering under första kvartalet 2002 hade en högre medelålder, att strafftiderna för dessa var längre och att vårdtiderna var kortare jämfört med en motsvarande kartläggning som genomfördes år 1989. Genom intervjuer med bl.a. kriminalvårds-, behandlings- och socialtjänstpersonal kartlades de vanligast förekommande omständigheterna som hindrade sådan placering. I intervjuerna pekades oftast på bristande motivation hos den intagne. Andra omständigheter av betydelse var bl.a. tids- och resursbrist, korta tider för förberedelsearbete, traditioner och motivation vid anstalterna och anstalternas interna regler, samarbetsproblem med kommunerna beträffande ansvarsförbindelser, egen på anstalten bedriven behandlingsverksamhet samt att de intagna ofta avbryter § 34-placeringen i samband med villkorlig frigivning. Justitieutskottet hänvisade till tidigare uttalanden om att § 34-placeringar är ett bra instrument för att få narkotikamissbrukare i lämplig vård under verkställigheten och anförde följande. För att kunna ge den intagne bästa möjliga behandling är det angeläget att behandlingsplaneringen görs i samarbete med socialtjänsten i den intagnes hemkommun, detta för att ta till vara erfarenheterna där och för att uppnå kontinuitet i vården. Möjligheten att genomföra § 34-placeringar är i själva verket central för att kriminalvården skall ha möjlighet att arbeta utifrån ett behandlingsperspektiv. Utskottet var alltså av samma uppfattning beträffande § 34-placeringar. Samma överväganden kunde enligt utskottet i princip göras beträffande kontraktsvård. Beredningen av Kriminalvårdsstyrelsens rapport borde inte föregripas. Utskottet ville här tillägga att ett betydande problem med denna form av vård synes vara bristande motivation hos individen och att den dömda ofta avbryter vårdplaceringen i samband med villkorlig frigivning. Att överflytta kostnadsansvaret för vården till staten torde inte avhjälpa det problemet. Utskottet avstyrkte de då aktuella motionerna. Vidare instämde utskottet i vad en motionär anförde om vikten av att utdömd missbruksbehandling verkligen verkställs och att resultatet av behandlingen följs upp på olika sätt. Det är i första hand frivårdens ansvar att på individnivå följa upp att en skyddstillsynsdömd person följer av domstolen ålagda föreskrifter om missbruksbehandling. Vid misskötsamhet finns en reglering i brottsbalken att tillgå för att ytterst undanröja en utdömd frivårdspåföljd. Utskottet – som också hänvisade till vad Riksrevisionen anförde om uppföljning av påföljder i revisionsrapporten Återfall i brott – uppföljning av kriminalvårdens klienter (RIR 2004:5) – var inte berett att ta något initiativ i denna fråga. Utskottet avstyrkte även denna motion.

I propositionen 2005/06:123 En modernare kriminalvårdslag, som nyligen överlämnats till riksdagen, föreslås att § 34-placering skall ersättas av vårdvistelse (s. 28 f.). Vårdvistelse innebär att den intagne vistas i ett familjehem eller ett hem för vård och boende och där får vård mot missbruk. Kriminalvården måste alltid göra en kvalitetskontroll av den tilltänkta vårdgivaren innan en vårdvistelse inleds. Utgångspunkten är att det är den intagnes behov av vård som är avgörande för vårdvistelsens längd. Det finns dock inte något egentligt hinder att planera in vården på behandlingshemmet så att den avslutas i samband med tidpunkten för villkorlig frigivning. Ur behandlingssynpunkt är det enligt regeringen positivt om vistelsen kan inledas så tidigt som möjligt eftersom förutsättningarna att nå ett bra behandlingsresultat borde vara större på ett behandlingshem än i anstalt. Detta innebär alltså att hela vårdvistelsen ofta kommer att kunna genomföras före den villkorliga frigivningen. Detta medför att behovet av ansvarsförbindelser torde minska.

I propositionen anförs vidare att det är viktigt att ha i åtanke att den behandling som ges inom ramen för kriminalvårdens verksamhet inte kan ses som en isolerad företeelse. För att förhindra återfall i såväl missbruk som brott och för att underlätta den dömdes anpassning i samhället är det viktigt att behandlingen vid behov fortsätter efter den villkorliga frigivningen. Den dömda har ofta även behov av andra stöd- och hjälpinsatser från samhällets sida, t.ex. när det gäller bostad och sysselsättning. Kriminalvården ansvarar inte för att dessa behov skall bli tillgodosedda, men måste stötta den intagne i hans eller hennes kontakter med relevanta samhällsorgan. Det är enligt regeringen nödvändigt att samhällets olika huvudmän samverkar bättre för att ett varaktigt positivt resultat skall uppnås. Kriminalvården har därför fått i uppdrag att upprätta samverkansavtal med kommunerna när det gäller förfarandet för såväl kontraktsvård som placeringar på behandlingshem inom ramen för verkställigheten och fortsätta utvecklingen av lokalt utformade baskontrakt för kontraktsvård i fråga om olika klientgrupper. Uppdraget skall delredovisas den 15 mars 2007 och slutredovisas senast den 15 mars 2008. Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar för att i ökad utsträckning ge intagna möjlighet att få vård och behandling.

I propositionen föreslås bl.a. en nytt utslussningsalternativ, vistelse i halvvägshus, som innebär att den intagne är placerad i ett av Kriminalvården kontrollerat hem som är anpassat för att ge intagna särskilt stöd och tillsyn inför frigivningen.

Propositionen kommer att beredas av justitieutskottet under våren.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens uppfattning att det är nödvändigt med god samverkan mellan olika huvudmän, inte minst mellan kriminalvården och socialtjänsten, och att åtgärderna för att förbättra samverkan mellan kriminalvården och andra aktörer inom narkotikabekämpningen bör intensifieras ytterligare. Utskottet konstaterar att de åtgärder som föreslås i propositionen om en modernare kriminalvårdslag

ligger i linje med de åtgärder som efterfrågas i de nu aktuella motionerna. Det uppdrag som givits till Kriminalvården bör inte föregripas. Mot bakgrund av vad som anförts anser utskottet att något uttalande i dessa frågor från riksdagens sida inte är påkallat. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju260 (m), 2004/05:Ju424 (mp) yrkande 19, 2004/05:Ju466 (kd) yrkande 5, Ju212 (m), Ju215 (m), Ju335 (m), Ju459 (kd) yrkande 6, Ju551 (s), Ju562 (mp, –) yrkande 16 samt So472 (fp) yrkande 1 och 2.

Kompetensutveckling

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av hög kompetens hos kriminalvårdens personal. Inom ramen för satsningen har en omfattande kompetensutveckling för kriminalvårdens personal genomförts.

Enligt regeringens bedömning har utbildningsinsatserna varit ambitiösa. Kriminalvården har nu en betydande kompetensgrund inför den fortsatta narkotikasatsningen. I den fortsatta narkotikasatsningen bör kriminalvården fokusera på att behålla denna kompetens och säkerställa att kunskaperna omsätts i verksamheten.

Provtagning på häkten

I vissa situationer har häktade och andra intagna inom kriminalvården ett intresse av att visa att han eller hon är drogfri. Detta gäller t.ex. i samband med utredningar inför påföljden skyddstillsyn med särskild behandlingsplan (s.k. kontraktsvård). Om den häktade inte kan påvisa drogfrihet finns risk att aktuellt behandlingshem inte vill ta emot honom eller henne. Detta kan i sin tur medföra att personen i fråga döms till fängelse, i stället för att få förmånen av behandling inom ramen för en kontraktsvårdspåföljd. Även för att bli placerad på en behandlingsavdelning inom ramen för kriminalvårdens särskilda narkotikasatsning krävs som huvudregel att den dömda kan visa att han eller hon är drogfri.

Kriminalvårdsstyrelsen har i en skrivelse till regeringen anfört att lagstiftningen, enligt styrelsens mening, inte tillåter drogtestar av häktade i annat fall än om skälig misstanke om drogpåverkan föreligger samt att den häktades samtycke inte kan åberopas till stöd för provtagning (Ju2002/7781/KRIM).

Regeringen anser att den nuvarande ordningen inte är tillfredsställande. I propositionen föreslås en ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna i syfte att utöka möjligheterna till provtagning vid häkten. Om den häktade själv önskar det, skall blod-, urin- eller utandningsprov få tas, om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats.

Utskottet, som delar regeringens uppfattning, tillstyrker den föreslagna ändringen i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna med den ändringen att lagen skall träda i kraft den 1 juli 2006.

Den särskilda narkotikasatsningen 2005–2007

Den särskilda narkotikasatsningen i kriminalvården bör enligt regeringen fortsätta. Regeringen har därför avsatt 120 miljoner kronor under perioden 2005–2007 till en fortsatt sådan satsning. För perioden 2006–2007 kommer ett särskilt uppdrag att ges. Brottsförebyggande rådet bör fortsätta att utvärdera kriminalvårdens åtgärder mot narkotika. Kriminalvårdsstyrelsen bör sträva efter att den kunskap och de metoder som skapats i fortsättningen kommer att användas som en del av den ordinarie verksamheten.

Insatser mot utbudet av narkotika

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om olika åtgärder för att minska utbudet av narkotika. Motionerna tar upp frågor om bl.a. bättre samarbete mellan myndigheter, bättre metodutveckling och bättre verktyg för polisen, tillåtande av kräkmedel i brottsutredande syfte, kompetensutveckling, brottsförebyggande insatser för ungdomar, drogtestar på barn under 15 år samt ett flertal straffrättsliga frågor. Utskottet avstyrker bifall till samtliga motioner med hänvisning främst till att de får anses tillgodosedda genom den aktuella narkotikahandlingsplanen samt till pågående utrednings- och beredningsarbete.

Jämför reservationerna 27 (m, fp, kd, c), 28 (m, fp), 29 (m, fp, kd), 30 (fp, kd), 31 (m, fp, kd, c), 32 (m, fp), 33 (m, fp, kd, c), 34 (m, fp, c), 35 (m, fp, kd) och 36 (m, fp, kd, c).

Illegal narkotikahandel

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av att utbudet av narkotika minskar. I resultatskrivelsen (s. 19) gör regeringen bedömningen att en ökad intensitet och resursanvändning hos de brottsbekämpande myndigheterna i narkotikabekämpningen har kommit till stånd. Ökade resurser har tillförts myndigheterna och åtgärder har vidtagits för att skapa en modern, ändamålsenlig och rättssäker lagstiftning. De brottsbekämpande myndigheterna har enligt regeringen fortsatt utvecklingsarbetet för att förebygga och bekämpa narkotikabrott.

Antalet narkotikabrott och beslagstillfällen samt den totala resursförbrukningen i de brottsbekämpande myndigheterna har ökat påtagligt sedan slutet av 1990-talet. Kvalitativa indikatorer, som exempelvis uppskattningen av priset och mängden tillgänglig narkotika, pekar vidare på att tillgängligheten är omfattande i samhället och till lägre prisnivåer än tidigare. Mot denna bakgrund är det enligt regeringen viktigt att fortsätta

upprätthålla en hög målsättning för en minskning av utbudet, såväl vad gäller organiserad som småskalig narkotikabrottslighet. Utbudet av narkotika måste minska.

Sedan år 2000 har regeringen höjt anslagen till polisen med 2,3 miljarder kronor fram till år 2005 samt aviserat tillskott för åren 2006 och 2007 med ca 1,1 miljard kronor. Dessa resurstillskott kommer att innebära en förstärkning i narkotikabekämpningen. I de styrdokument som regeringen utformar för landets brottsbekämpande myndigheter har också under de senaste åren narkotikabrottsligheten angetts vara ett område som skall ägnas särskild uppmärksamhet.

Justitieutskottet och socialutskottet har inom ramen för samarbetet på narkotikaområdet under valperioden genomfört ett flertal aktiviteter som tagit sikte på insatser mot utbudet av narkotika. Bland annat höll utskotten i april 2003 en intern utfrågning om narkotikatillgången och narkotikamissbrukets utbredning. Vid denna deltog representanter för Rikskriminalpolisen, Socialstyrelsen, Socialdepartementet, Länskriminalpolisen i Stockholm, Socialtjänstförvaltningen i Stockholm, Polismyndigheten i Kalmar län och Socialförvaltningen i Kalmar. Vidare gjorde utskotten i oktober 2004 ett studiebesök hos Rikspolisstyrelsen. Styrelsen lämnade bl.a. information om spaningsverksamhet på narkotikaområdet och om narkotikans väg till och via Sverige. Utskotten besökte i april 2005 Tullverket vid Arlanda flygplats. Tullverket informerade om kontrollarbetet vid fraktkomplex och tullfilter. Det redogjordes bl.a. för profileringsarbete och användning av teknisk utrustning. Dessutom förevisades en narkotikasökhund i arbete. Slutligen höll de båda utskotten i februari 2006 en offentlig utfrågning på temat tillgången på narkotika. Vid denna deltog företrädare för Mobilisering mot narkotika, Tullverket, rikskriminalpolisens narkotikarotell samt Centralförbundet för narkotikaupplysning.

Samarbete mellan myndigheter

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av en hög grad av samordning mellan ansvariga huvudmän.

Den enligt regeringen (prop. s. 123 f.) avgörande förutsättningen för en brottsbekämpande myndighets förmåga att upptäcka, förhindra, utreda och lagföra brott är myndighetens tillgång till korrekt information och väl underbyggda underrättelser vid den tidpunkt då informationen eller underrättelserna behövs. Brottsbekämpningen behöver därför ett utvecklat och effektivt kriminalunderrättelsearbete. Förutom det underrättelseledda arbete som äger rum inom enskilda myndigheter, krävs att informationsflöden mellan myndigheter kan utvecklas och förbättras. Att brottsbekämpningen är fördelad på flera myndigheter får inte medföra informationsförluster. Samarbete mellan myndigheter måste skapa mervärden genom att information och underrättelser från myndigheternas verksamhetsområden snabbt kan inhämtas, sammanställas, utvärderas och lämnas vidare. Ågärderna för att

förbättra samarbetet mellan de brottsbekämpande myndigheterna liksom samarbetet mellan dessa och andra aktörer, t.ex. socialtjänsten, måste enligt regeringen fortsätta.

I motion Ju282 (s) yrkande 1 anförs att de brottsbekämpande myndigheternas samarbete kring bl.a. underrättelsearbete och informationsdelning måste bli effektivare.

Kriminalunderrättelseverksamhet bedrivs inom polisväsendet såväl på central nivå – vid Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen – som ute på polismyndigheterna. Härutöver bedrivs kriminalunderrättelseverksamhet bl.a. inom Tullverket och Kustbevakningen.

Rikspolisstyrelsen har i regleringsbrevet för år 2006 ålagt ett återrapporteringskrav att tillsammans med Kustbevakningen och Tullverket redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att ytterligare utveckla samarbetet inom det brottsbekämpande området.

Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) överlämnade den 2 februari 2006 sitt slutbetänkande, Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder (SOU 2005:117) till regeringen. I betänkandet föreslår beredningen bl.a. att sekretess till skydd för enskilda i den brottsbekämpande verksamheten aldrig skall hindra att en uppgift lämnas från en brottsbekämpande myndighet till en annan sådan myndighet. De myndigheter som har sådana brottsbekämpande uppgifter är de olika polismyndigheterna, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Tullverket och Kustbevakningen. I utredningen anförs att sekretesslagen redan i dag ger stort utrymme för uppgiftsutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna, men det har visat sig att de bedömningar som måste göras skapar osäkerhet som innebär att myndigheterna avstår från viktigt uppgiftsutbyte. Den osäkerheten föreslås undanröjd genom ändringar i sekretesslagen. Betänkandet kommer att remissbehandlas under våren 2006.

Justitieutskottet har nyligen behandlat motionsyrkanden liknande det nu aktuella (bet. 2005/06:JuU14 s. 22 f.). Utskottet instämde i mycket av vad motionärerna anförde om betydelsen av ett bra och fungerande samarbete mellan olika brottsbekämpande myndigheter och en samordning av bl.a. underrättelsematerial. Utskottet kunde konstatera att BRU lämnat förslag som går ut på att sekretessregler i mindre utsträckning än i dag bör förhindra utbyte av information mellan brottsbekämpande myndigheter. Beredningsarbetet beträffande utredningens förslag borde enligt utskottet inte föregripas. Utskottet noterade också att regeringen i regleringsbrev ålagt ett återrapporteringskrav rörande utvecklingen av samarbetet inom det brottsbekämpande området mellan polisen, Kustbevakningen och Tullverket. Justitieutskottet ansåg mot bakgrund härav att det inte då fanns något behov av ett tillkännagivande i dessa frågor och avstyrkte bifall till motionerna.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har i denna del ingen annan uppfattning än den som justitieutskottet tidigare givit uttryck för. Riksdagen bör avslå motion Ju282 (s) yrkande 1.

Organisations- och metodutveckling

Den nuvarande handlingsplanen gav Rikspolisstyrelsen i uppdrag att inom ramen för sin löpande inspektionsverksamhet göra en särskild inspektion för att se till att polisens narkotikabekämpning bedrivs på ett effektivt sätt.

De brottsbekämpande myndigheterna har enligt regeringen utvecklat väl fungerande organisationer och vidmakthåller bekämpningen av narkotika på en hög nivå. Förändringar i samhället och i omvärlden ställer emellertid krav på en fortlöpande utveckling av de brottsbekämpande organisationerna och deras metoder för narkotikabekämpning. Generellt tas nu viktiga steg av Rikspolisstyrelsen i dess arbete att effektivisera sin verksamhet genom bl.a. införandet av ett nationellt utredningskoncept (PNU) och polisen underrättelsemodell (PUM). Narkotikaspecifikt har genomförandet av Rikspolisstyrelsens inspektioner av polismyndigheterna avseende narkotikabekämpningen lett till åtgärder rörande bl.a. utbildning i drogtecken och symtom samt snabbtester. Inspektionerna ger, även om de lokala förutsättningarna och behoven bör vara avgörande, också ett underlag för fortlöpande överväganden om en ändamålsenlig organisation för narkotikabekämpning.

Även åklagarväsendets enmyndighetsreform, som bl.a. medförde att åklagarväsendets kapacitet på området för metodutveckling förstärktes, kommer enligt regeringens bedömning på sikt att bidra till högre effektivitet och kvalitet i den brottsbekämpande verksamheten.

I motion Ju332 (fp) yrkandena 5, 7, 10 och 13 begär motionärerna att polisen skall kartlägga, identifiera och göra fler riktade insatser i de miljöer där narkotika förekommer, att polisen måste utöka insatserna för att bekämpa narkotikahandel på Internet, att polisen får tillgång till fler verktyg i sitt arbete mot den organiserade brottsligheten samt att polisen i utökad omfattning skall genomföra riktade arbetsinsatser genom s.k. task force.

Även i motion So1 (m) yrkande 13 betonas polisens behov av fler och bättre verktyg i kampen mot narkotika.

När det gäller polisens organisering av det brottsbekämpande arbetet har justitieutskottet nyligen behandlat ett flertal motionsyrkanden, om bl.a. behovet av metodutveckling hos polisen, som i vissa delar liknade de nu aktuella yrkandena (se bet. 2005/06:JuU14 s. 12 f.). Utskottet inhämtade då från Rikspolisstyrelsen att ett arbete pågår för verksamhetsutveckling inom polisen bl.a. i syfte att använda polisens personalresurser mer effektivt och för att förbättra metoderna för utredning av brott. Tanken är härvid bl.a. att sätta uppgiften i centrum och utveckla bättre och tydligare metoder för det polisiära arbetet i syfte att lösa uppgifterna att förebygga och utreda brott. Ett mer underrättelsestyrt arbetssätt eftersträvas härvid. På initiativ av Rikspolisstyrelsen genomförs bl.a. en nationell satsning i syfte att öka uppleringen av brott. I ett strategiskt metodprojekt har två verktyg tagits fram. Det ena är Polisens nationella utredningskoncept (PNU) enligt vilket åtgärder rörande bl.a. arbetsmetodik, ledarskap, kompe-

tensutveckling samt genomförande och utveckling skall vidtas. Beträffande arbetsmetodiken enligt PNU skall brottsutredningar ske i nära anslutning till brotten och fler brottsplats- och kriminaltekniska undersökningar genomföras. Vidtagna åtgärder i utredningarna skall följas upp och den enskilde polismannen erhålla en återkoppling från förundersökningsledningen. Vidare skall fler poliser arbeta på kvällar, nätter och helger eftersom det är då de flesta brotten begås. PNU har i första hand inriktats på mängdbrottsligheten men är tillämpbar även på utredning av andra typer av brott. Det andra verktyget är en särskild underrättelsemodell för ledning och styrning (benämnt PUM) som skall hjälpa chefer på olika nivåer att göra rätt prioriteringar, baserade på underrättelser och annan relevant kunskap. PNU skall vara införd i alla polismyndigheter vid utgången av år 2006 och PUM vid utgången av år 2007. Vidare kan nämnas att det inom Rikspolisstyrelsen bedrivs ett arbete med att införa ett nytt IT-stöd (benämnt Sannah) för att förenkla och snabba upp avrapportering av brott.

Rikspolisstyrelsen berör i årsredovisningen för år 2005 det pågående verksamhetsutvecklingsarbetet och anför där att flera polismyndigheter har konstaterat att de uppnått brottsförebyggande effekter till följd av genomförda underrättelseledda projekt och insatser som inriktats mot särskilda brottstyper, geografiska platser, tider och personkategorier. Några konkreta resultat av polisens nationella utredningskoncept har varit att antalet kvalificerade förundersökningsledare ökat, att fler utredningsåtgärder vidtagits i initialskedet samt att utredningsverksamheten under jourtid utökats. Intressant är det kraftigt förbättrade utredningsresultatet, bl.a. för våldsbrott, vid Polisen i Stockholm och i Södermanland. Detta resultat kan konkret kopplas till pågående utvecklingsarbete, dvs. att verksamheten alltmer bedrivits enligt kriterierna som beskrivs i PNU. Vissa polismyndigheter har kommit relativt långt i arbetet med att införa underrättelseledd polisverksamhet medan andra ligger i en förberedelsefas. Det krävs således ett omfattande förändringsarbete på lokal nivå för att ta till vara den utvecklingspotential som finns i PUM (Polisens årsredovisning 2005 s. 5).

Justitieutskottet konstaterade i sitt betänkande (bet. 2005/06:JuU14 s. 12 f.) att ett ambitiöst arbete bedrevs inom polisväsendet för att höja kvaliteten i polisens arbete och öka uppkläringen av brott. Rikspolisstyrelsen är drivande i metodutvecklingsarbetet. Utskottet såg mycket positivt på detta och hade en stark förhoppning om att konkreta och mätbara resultat av detta arbete kommer att kunna uppnås. I övrigt vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning att dessa frågor inte lämpar sig för generella uttalanden av riksdagen och avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena.

I sammanhanget kan noteras att Rikskriminalpolisen i samverkan med Tullverket, Åklagarmyndigheten och Sveriges sex kriminalunderrättelseorganisationer under åren 2004 och 2005 har drivit ett operativt underrättelseprojekt i syfte bl.a. att utveckla arbetsmetoder för narkotikabekämpning på Internet, Projekt Nicks (se slutrapport RKP KUT 2005:8).

När det gäller frågan om polisens verktyg så har regeringen aviserat ett flertal förslag som syftar till att ge polisen bättre verktyg främst i kampen mot den grova organiserade brottsligheten.

I lagrådsremissen Hemlig rumsavlyssning föreslog regeringen bl.a. att hemlig rumsavlyssning införs som ett nytt hemligt tvångsmedel. Hemlig rumsavlyssning skall enligt förslaget bl.a. få användas vid förundersökning avseende vissa allvarliga brott, såsom grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fyra års fängelse.

Lagrådet gjorde bedömningen att behovet av en lag om buggning med ett så vidsträckt tillämpningsområde som föreslogs inte kunde anses framgå av de upplysningar om behovet som lämnades i remissen och att det dessutom kunde ifrågasättas om det föreslagna systemet fyllde rimliga krav på rättssäkerhet och överensstämmelse med Europakonventionen, bl.a. genom avsaknaden av en underrättelseskyldighet som gör det möjligt att i efterhand angripa lagligheten av vidtagna åtgärder och i förekommande fall begära skadestånd. Lagrådet avstyrkte därför att lagstiftning införs med föreslagen utformning.

En proposition med förslag till hemlig rumsavlyssning, s.k. buggning, har nyligen överlämnats till riksdagen och kommer att beredas av justitieutskottet under våren (prop. 2005/06:178).

I sammanhanget kan vidare nämnas att regeringen nyligen till riksdagen har överlämnat en proposition i vilken bl.a. föreslås en ny bestämmelse i polislagen av vilken framgår att särskilt personsäkerhetsarbete får bedrivas beträffande vittnen och andra hotade personer och att föreskrifter om sådant säkerhetsarbete får meddelas av regeringen. Särskilt personsäkerhetsarbete avses att bedrivas av bl.a. polisen för att skydda i första hand personer som lämnar uppgifter i samband med utredningar om allvarlig brottslighet. Inom ramen för detta arbete är tanken att staten skall kunna betala ut ersättning till den som omfattas av säkerhetsåtgärder (prop. 2005/06:138).

Regeringen har vidare nyligen i en proposition föreslagit en lag om kvalificerade skyddsidentiteter för tjänstemän inom polisen och Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet. Den föreslagna lagen innebär att en sådan tjänsteman skall kunna tilldelas en kvalificerad skyddsidentitet som består av andra personuppgifter än de verkliga, när det behövs för att inte röja åtgärder inom verksamheten och det finns en påtaglig risk för att ett sådant röjande allvarligt skulle motverka verksamheten eller utsätta dem som berörs av denna för allvarlig fara. En kvalificerad skyddsidentitet skall kunna tas in i körkort, pass eller andra identitetshandlingar som statliga myndigheter utfärdar eller, i vissa fall, registreras i folkbokföringen (prop. 2005/06:149).

Sammansatta justitie- och socialutskottet konstaterar att det, som justitieutskottet tidigare anfört, bedrivs ett ambitiöst arbete inom polisväsendet för att höja kvaliteten i polisens arbete och öka uppkläringen av brott.

Utskottet ser i likhet med justitieutskottet positivt på detta och har en stark förhoppning om att konkreta och mätbara resultat av detta arbete kommer att kunna uppnås. Utskottet konstaterar vidare att ett flertal propositioner med förslag som kommer att ge polisen bättre verktyg i kampen mot bl.a. narkotikabrottsligheten har överlämnats till riksdagen och kommer att beredas under innevarande riksmöte. De nu aktuella motionsyrkandena får enligt utskottet i stort anses tillgodosedda genom det arbete som pågår och de förslag som regeringen lagt fram. Riksdagen bör avslå motionerna Ju332 (fp) yrkandena 5, 7, 10 och 13 samt So1 (m) yrkande 13.

I motionerna Ju214 (m), Ju332 (fp) yrkande 6 och Ju553 (s) begärs att polisen skall ges möjlighet att använda kräkmedel för att säkra bevisning vid narkotikabrott när den misstänkte svalt narkotikan.

Regler om undersökning av människokroppen vid brottsmisstanke finns i 28 kap. 12 § rättegångsbalken. Av paragrafen, jämförd med 28 kap. 11 § rättegångsbalken, framgår att kroppsbesiktning får göras på den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller annars för att utvärdera omständigheter som kan vara av betydelse för utredning av brottet. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. En undersökning får inte utföras så att den undersökte riskerar framtida ohälsa eller skada.

Vid kroppsbesiktning, liksom vid användning av övriga straffprocessuella tvångsmedel, råder den s.k. proportionalitetsprincipen. Sådan besiktning får sålunda beslutas endast om skälen för den uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden medför för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken jämförd med 28 kap. 3 a § samma balk).

Rättegångsbalkens bestämmelser om kroppsbesiktning erhöll – med visst undantag som här saknar intresse – sin nuvarande utformning genom lagstiftning år 1993 (prop. 1993/94:24, bet. JuU7, rskr. 67). I propositionen anfördes bl.a. att det är ett mycket allvarligt ingrepp i den kroppsliga integriteten att utsätta någon för tvångsmedicinering och att mycket starka skäl därför krävdes för att införa en sådan möjlighet i rättegångsbalken. Enligt departementschefen måste vid en sådan bedömning brottsbekämpande effektivitetshänsyn träda tillbaka. Något förslag om tvångsmedicinering lades därför inte fram i propositionen (prop. s. 48). Justitieutskottet förklarade sig inte ha någon annan uppfattning i denna fråga än vad departementschefen uttalat i propositionen och avstyrkte bifall till en motion liknande den nu aktuella (bet. 1993/94:JuU7 s. 7).

Narkotikakommissionen föreslog i sitt slutbetänkande Vägvalet – Den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126) att det i narkotikastrafflagen (1968:64) skall tas in en bestämmelse om att den som är skäligen misstänkt för narkotikabrott, som inte är ringa, skall kunna ges läkemedel eller liknande vid en kroppsbesiktning. Avsikten var att det vid skäligen miss-

tanke om försäljning av narkotika skall kunna fattas beslut om att använda kräkmedel eller liknande vid kroppsbesiktning i sådana fall där det i dag beslutas om att placera den misstänkte på s.k. tulltoalett. Bakgrunden till förslaget var att narkotikaförsäljare i framför allt storstäderna ofta förvarar sitt varulager, främst kapslar av heroin, i munnen, för att kunna svälja narkotikan om polis närmar sig (s. 43). Däremot ansåg kommissionen inte att kräkmedel skulle få användas när misstanken avser en köpare som svält narkotika. Beslut om att använda kräkmedel skulle enligt förslaget fattas av åklagare och åtgärden genomföras av läkare (betänkandet s. 208 f.).

I regeringens proposition 2001/02:91 Nationell narkotikahandlingsplan hänvisades till 1993 års lagstiftningsärende (se ovan). Regeringen kunde inte se att det framkommit något skäl av tyngd att nu frångå vad som uttalades när frågan senast var föremål för regeringens bedömning (prop. 1993/94:24). Med hänsyn till framför allt det starka skydd som måste finnas för den kroppsliga integriteten var regeringen inte beredd att föreslå någon möjlighet till tvångsmässig medicinering i samband med kroppsbesiktning.

I sitt yttrande till socialutskottet delade justitieutskottet regeringens uppfattning i denna fråga (yttr. 2001/02:JuU5y s. 7 f.).

Socialutskottet delade, såvitt avser frågan om användning av kräkmedel i brottsutredande syfte, regeringens och justitieutskottets uppfattning att sådan tvångsmässig medicinering av integritetsskäl inte bör tillåtas (bet. 2001/02:SoU15 s. 43).

När frågan senast behandlades vidhöll justitieutskottet sin tidigare redovisade uppfattning (se bet. 2003/04:JuU14 s. 9 f.).

Sammansatta justitie- och socialutskottet har i denna del ingen annan uppfattning än den som såväl justitieutskottet som socialutskottet tidigare redovisat. Riksdagen bör avslå motionerna Ju214 (m), Ju332 (fp) yrkande 6 och Ju553 (s).

I motion Ju332 (fp) yrkande 14 begärs en satsning på genomgripande utbildning angående narkotikabrottslighet för all personal inom brottsbekämpande myndigheter.

Justitieutskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden som liksom de nu aktuella har efterfrågat olika kompetenshöjande insatser inom rättsväsendets myndigheter, senast i december 2005 vid behandlingen av budgetpropositionen för år 2006 (bet. 2005/06:JuU1 s. 28 f.). Utskottet anförde bl.a. att man instämde i vad som anfördes i motionerna om betydelsen av att de anställda inom rättsväsendets olika myndigheter har hög kompetens. Denna fråga är av central betydelse för möjligheten för rättsväsendets myndigheter att fullgöra sin uppgift att värna den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet samt för det övergripande målet för kriminalpolitiken, att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Utskottet kunde samtidigt konstatera att det inom rättsväsendets olika myndigheter kontinuerligt vidtas omfattande åtgärder för att öka kompetensen hos all personal inom de i motionerna berörda områdena, som också i stor

utsträckning handlar om prioriterad brottslighet. Även om mycket alltså har gjorts och görs ute på rättsväsendets myndigheter för att tillgodose dessa behov var det enligt utskottet angeläget att ansträngningarna intensifieras under de kommande åren. Åtgärder för att höja kompetensen och uppfylla skyldigheter i detta avseende borde enligt utskottet prioriteras inom ramen för respektive myndighets anslag och vara ett självklart inslag i verksamheten. Arbetet skall bedrivas målmedvetet och vidtagna åtgärder redovisas. Utskottet fann mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande i dessa frågor, utan föreslog att riksdagen skulle avslå samtliga yrkanden.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har i denna del ingen annan uppfattning än den som justitieutskottet tidigare redovisat. Utskottet anser således att det inte finns anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande i denna fråga. Riksdagen bör avslå motion Ju332 (fp) yrkande 14.

Brottsförebyggande insatser och ungdomar

Den nuvarande handlingsplanen innehåller inte någon lika uttalad prioritet på brottsförebyggande insatser för ungdomar som den som nu presenteras.

I sammanhanget kan nämnas att justitie- och socialutskotten har genomfört en offentlig utfrågning om ungas väg in i missbruk och därvid bl.a. erfarit vikten av tidiga insatser för att förhindra att unga hamnar i missbruk.

En bestående minskning av narkotikabrotten och den narkotikarelaterade brottsligheten förutsätter enligt regeringen dels samhällsinsatser på ett flertal områden, dels långsiktiga polisiära brottsförebyggande åtgärder. I Brottsförebyggande rådets rapport (2003:12) sägs att polisens insatser ger vissa resultat, men har begränsade effekter på missbrukets utveckling, eftersom narkotikamissbruket har en komplex natur och många av de omständigheter som påverkar missbruket ligger utanför polisens kontroll. För att få bestående effekter måste polisens insatser därför samverka med andra aktörers insatser på området. Narkotikaproblemet måste ses i ett helhetsperspektiv som tar sin utgångspunkt i att det gäller att behålla och utveckla välfärdssamhället.

Brott skall enligt regeringen förebyggas genom ett kunskapsbaserat polisarbete och samverkan i lokalsamhället.

I handlingsplanen anförs att i det brottsförebyggande arbetet är andra aktörers specialistkompetens, t.ex. socialtjänstens, viktig för att uppnå brottsförebyggande effekter. En väl utvecklad samverkan mellan polis och andra aktörer, inte minst skolan och socialtjänsten, är därför viktig, t.ex. genom att polisens särskilda kunskaper om narkotika kan göra nytta på andra aktörers kompetensområden och tvärtom.

En viktig målgrupp för att förebygga och bekämpa narkotika är enligt regeringen ungdomar. Det gäller att minska nyrekryteringen till narkotikamissbruk och därmed sammanhängande kriminalitet. De flesta polismyndigheter har tagit fram strategier för det brottsförebyggande arbetet och i många fall lyft fram arbetet med ungdomar, särskilt ungdomar i riskzonen.

Det är enligt regeringen viktigt att dessa strategier får genomslag i polismyndigheternas verksamhet. När ungdomar begår brott måste också samhället reagera snabbt och resolut med insatser för att minska riskerna för återfall i narkotikamissbruk och brottslighet. Polisen arbetar här bl.a. med ett angeläget arbete för att effektivisera ungdomsutredningar.

Ungdomsbrottsutredningen (SOU 2004:122), som redovisade sina förslag i december 2004, pekar vidare på vikten av att påföljderna för unga är tydliga och pedagogiska så att ungdomar inte stöts bort och deras framtida möjligheter i samhället därmed försämras. Samarbetet mellan berörda myndigheter och vårdgivare spelar en stor roll, och utifrån den unges behov gäller det att skapa förutsättningar för ett återförande till ett socialt fungerande liv.

Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat en proposition med förslag till ett antal ändringar i reglerna om ingripanden mot och behandling av unga lagöverträdare (prop. 2005/06:165). Förslagen är bl.a. ett led i arbetet som inleddes genom reformen 1999 med att vidareutveckla och förbättra påföljdssystemet för unga i åldern 15 till 21 år som gjort sig skyldiga till brott. Förslagen syftar också till att förbättra möjligheterna att tidigt ingripa för att motverka att personer under 15 år utvecklar en kriminell livsstil. I propositionen föreslås bl.a. att stödet till unga personer, även till dem under 15 år, förstärks. Socialtjänstens insats kontaktperson vidareutvecklas. En särskilt kvalificerad kontaktperson skall kunna tillsättas om den unge är i behov av särskilt stöd och vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

I motion Ju332 (fp) yrkandena 1–4 betonar motionärerna vikten av tidiga insatser mot personer som missbrukar narkotika. Enligt motionärerna krävs bl.a. att det i varje kommun införs lokala team där polis och socialtjänst arbetar tillsammans. Vidare begär motionärerna att det för att få åtalsunderlåtelse skall krävas att gärningsmannen deltar i ett vårdprogram. Polisen bör även få bättre möjligheter att få information från socialtjänsten om överlåtelse av narkotika till ungdomar.

Bestämmelser rörande åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare finns i 16–22 §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Åtalsunderlåtelse får beslutas, om den unge blir föremål för viss åtgärd och det med skäl kan antas att därigenom vidtas vad som är lämpligast för den unge. De åtgärder som avses är vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453), vård eller annan åtgärd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, eller annan åtgärd som innebär att den unge får hjälp eller stöd. Åtalsunderlåtelse får också beslutas, om det är uppenbart att brottet har skett av okynne eller förhastande. Åtalsunderlåtelse får inte beslutas, om något väsentligt allmänt eller enskilt intresse därigenom åsidosätts. Vid bedömningen av om något väsentligt allmänt intresse åsidosätts skall särskilt beaktas om den unge tidigare har gjort sig skyldig till brott.

Utskottet har från Åklagarmyndigheten inhämtat att det pågår arbete med att ta fram riktlinjer för åtalsprövning enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Arbetet beräknas vara klart i slutet av april 2006. Tidigare riktlinjer har upphört att gälla. Vidare uppges, sammanfattningsvis, att enligt den praxis som tillämpas vid åklagarkamrarna i dag finns utrymme för att besluta om åtalsunderlåtelse vid ringa narkotikabrott i de fall den unge blir föremål för vård. Däremot förekommer det i princip inte att åtalsunderlåtelse för ringa narkotikabrott beviljas på den grunden att brottet har skett av okynne eller förhastande.

Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning att det är viktigt att tidigt ingripa mot personer som missbrukar narkotika. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen nyligen överlämnat en proposition med förslag som bl.a. syftar till att förbättra möjligheterna att ingripa tidigt för att motverka att personer under 15 år utvecklar en kriminell livsstil samt till att förbättra påföljdssystemet för unga i åldern 15 till 21 år som gjort sig skyldiga till brott. Även i den nu aktuella handlingsplanen mot narkotika betonas vikten av en väl utvecklad samverkan mellan polis och andra aktörer, inte minst skolan och socialtjänsten, i det brottsförebyggande arbetet. Utskottet anser att motionsyrkandena i huvudsak ryms inom ramen för de allmänna utgångspunkterna för handlingsplanen såvitt gäller brottsförebyggande insatser och ungdomar. De får därför anses i stort sett tillgodosedda, och utskottet avstyrker bifall till motion Ju332 (fp) yrkandena 1–4.

Flera motioner tar upp frågan om drogtester av personer som är under 15 år. I motion So1 (m) yrkande 10 anføres att det för framgång i kampen mot ungdomsmisbruk behövs ökad samverkan med framför allt socialtjänsten. Enligt motionärerna bör polisen, när misstanke om narkotikamissbruk finns, på ett tidigt stadium få rätt att besluta om blodprov, alternativt urinprov, på ungdomar. I motionerna 2004/05:Ju352 (m) yrkande 2, 2004/05:Ju486 (fp) yrkande 12, 2004/05:Ju500 (fp) yrkande 18, Ju216 (m) och Ju530 (m) yrkande 15 begärs att polisen skall ges möjlighet att drogtesta misstänkta från 12 års ålder. I motion So634 (kd) yrkande 4 begärs att polisen skall ges möjlighet att drogtesta misstänkta som är mellan 14 och 16 år. I motionerna 2004/05:Ju483 (kd) yrkande 3, 2004/05:So609 (kd) yrkande 6, Ju484 (kd) yrkande 3, Ju533 (fp) yrkande 23 och So704 (kd) yrkande 9 begärs att polisen skall ges möjlighet att drogtesta personer under 15 år vid misstanke om narkotikamissbruk.

Genom att fängelse infördes i straffskalan för eget bruk av narkotika år 1993 blev det möjligt för polisen att ta urin- eller blodprov för att kontrollera och säkra bevisning om ett misstänkt narkotikabrott. Syftet med lagändringen var framför allt att genom en tidig upptäckt ge möjligheter att ingripa tidigt och därigenom förhindra att unga människor fastnar i missbruk.

Den bestämmelse som tillämpas vid sådan provtagning är 28 kap. 12 § rättegångsbalken enligt vilken den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa får kroppsbesiktigas för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredningen om brottet. Om den misstänkte inte har fyllt 21 år finns särskilda bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, som i dessa delar ersätter rättegångsbalkens regler. Enligt lagen gäller bl.a. att om någon är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott på vilket fängelse kan följa får, om det finns särskilda skäl, beslag, husrannsakan och kroppsvisitation enligt bestämmelserna i rättegångsbalken företas mot den unge (36 §). Däremot saknas möjligheten till kroppsbesiktning av barn under 15 år.

Justitieutskottet har vid ett flertal tidigare tillfällen behandlat frågan om att införa drogtester av barn under 15 år. En mer utförlig beskrivning av gällande rätt finns i betänkande 1996/97:JuU12 (s. 11 f.). Utskottet har härvid hänvisat till förarbetena till bestämmelsen om beslag, husrannsakan och kroppsvisitation i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare då den infördes år 1985 (prop. 1983/84:187, bet. 1984/85:JuU6, rskr. 1984/85:37). Där anfördes att det fick anses tveksamt i vilken utsträckning tvångsmedel som beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning fick användas mot den som var misstänkt för brott och som inte fyllt 15 år. När det gällde kroppsbesiktning framstod det praktiska behovet av att använda det tvångsmedlet som ganska ringa beträffande den ifrågavarande ålderskategorin. Dessutom kunde lämpligheten sättas i fråga av att använda kroppsbesiktning i fråga om barn som befann sig i förpuberteten och i en känslig period av sin utveckling. Tvärtom var ett särskilt hänsynstagande till den personliga integriteten påkallad. Kroppsbesiktning borde alltså inte få företas i fråga om denna ålderskategori. De tvångsmedel som borde komma i fråga mot barn under 15 år var således beslag, husrannsakan och kroppsvisitation. De borde dock tillämpas restriktivt (a. prop. s. 28 f.).

Justitieutskottet har under senare år vid flera tillfällen funnit att de skäl mot kroppsbesiktning av barn under 15 år som anfördes i propositionen alltså är giltiga, bl.a. vid behandlingen av följdmotioner med liknande yrkanden som väckts med anledning av regeringens proposition (2001/02:91) Nationell narkotikahandlingsplan (yttr. 2001/02:JuU5y). Förslagen i propositionen grundade sig på Narkotikakommissionens betänkande Vägvalet – Den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126). I betänkandet tog kommissionen ställning mot att införa en möjlighet till drogtester av barn under 15 år. Kommissionen fann i sina överväganden att de eventuella vinster en sådan möjlighet skulle kunna leda till inte kunde anses stå i rimlig proportion till det ingrepp som ett tvångsvis drogtest utgör för barnet. Narkotikakommissionen ansåg att de argument som framfördes till stöd för att inte tillåta kroppsbesiktning av barn under 15 år fortfarande är giltiga, även om behovet av att använda ett sådant tvångsmedel möjligen kan vara

något större i dag. Att en så ung person som nu är i fråga, avslutade kommissionen, befinner sig i sådana omständigheter att det skulle vara aktuellt med att tvångsvis utföra ett drogtest utgör också ett fullt tillräckligt skäl för socialtjänsten att utreda det aktuella barnets levnadsförhållanden. Propositionen behandlade inte frågan om drogtest av barn under 15 år.

Justitieutskottet fann för sin del att de skäl som anförts mot att införa drogtest av barn under 15 år alltjämt var bärkraftiga. Som Narkotikakommissionen hade framhållit borde misstanken om att ett barn missbrukar narkotika leda till åtgärder, oavsett om något drogtest föreligger. Utskottet föreslog därför att socialutskottet skulle avstyrka bifall till de aktuella motionerna (yttr. 2001/02:JuU5y s. 4 f.).

Socialutskottet delade justitieutskottets bedömning att skälen mot sådan kroppsbesiktning alltjämt var bärkraftiga. Socialutskottet instämde därvid med Narkotikakommissionen om att misstanken om att ett barn missbrukar narkotika bör leda till åtgärder, oavsett om något drogtest föreligger eller ej (bet. 2001/02:SoU15 s. 28).

Justitieutskottet har vid flera tillfällen därefter, senast våren 2004, vidhållit denna uppfattning (bet. 2003/04:JuU19 s. 10).

I den tidigare nämnda propositionen om ingripanden mot unga lagöverträdare berörs även frågan om drogtest på barn under 15 år (prop. 2005/06:165 s. 50). Regeringen anför att frågan om tvångsmedel när det gäller personer under 15 år är komplicerad och att frågan om en översyn bör behandlas i ett annat sammanhang. Regeringen har gett Brå i uppdrag att under år 2006 kartlägga hur många brottsutredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, där den misstänkte är under 15 år, som polismyndigheterna genomför årligen och på vilka grunder dessa utredningar görs.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har i denna del inte någon annan uppfattning än den som justitieutskottet tidigare redovisat. Riksdagen bör avslå motionerna 2004/05:Ju352 (m) yrkande 2, 2004/05:Ju483 (kd) yrkande 3, 2004/05:Ju486 (fp) yrkande 12, 2004/05:Ju500 (fp) yrkande 18, 2004/05:So609 (kd) yrkande 6, Ju216 (m), Ju484 (kd) yrkande 3, Ju530 (m) yrkande 15, Ju533 (fp) yrkande 23, So1 (m) yrkande 10, So634 (kd) yrkande 4 och So704 (kd) yrkande 9.

Internationellt samarbete för en effektiv narkotikabekämpning

Den nuvarande handlingsplanen betonar behovet av internationellt samarbete mot narkotikabrott.

Enligt regeringen är ett utvecklat internationellt samarbete avgörande för en effektiv narkotikabekämpning. Det är därför viktigt att det internationella samarbetet kan fortsätta att utvecklas såväl regionalt inom Norden och Östersjöregionen som inom EU och i ett bredare internationellt perspektiv. Det är också viktigt att skapa förutsättningar för att fullt ut

använda internationella samarbetsformer i narkotikabekämpningen och att de brottsbekämpande myndigheterna integrerar möjligheter till internationellt samarbete i den löpande verksamheten.

Internationella insatser för att bekämpa narkotika görs på flera olika håll, t.ex. i samarbete med enskilda länder, inom Aktionsgruppen mot organiserad brottslighet i Östersjöregionen, inom EU och i ett vidare internationellt perspektiv. Inom EU har förebyggande och bekämpning av brottslighet och terrorism hög prioritet.

Brottsbekämpning på internationell nivå är i högsta grad en fråga om informationsutbyte, inte minst när det gäller narkotikabrott. Sverige har därför tagit initiativ till ett förenklat system för ett mer effektivt informationsutbyte och verkar aktivt för genomförande av det s.k. Haagprogrammets riktlinjer för att utveckla informationsutbytet, bl.a. genom den s.k. principen om tillgänglighet. Principen innebär att om en brottsbekämpare i en medlemsstat har behov av information som finns hos en brottsbekämpande myndighet i en annan medlemsstat så skall den göras tillgänglig med de begränsningar som kan följa av integritets-, utrednings- och säkerhetsskäl.

En integrerad del av Haagprogrammet är vidare EU:s narkotikastrategi 2005–2012 med en första handlingsplan för åren 2005–2008. Enligt strategin skall arbetet mot narkotika ge konkreta, fastställbara resultat senast år 2012.

Det är enligt regeringen viktigt att de svenska brottsbekämpande myndigheterna verkligen använder de internationella samarbetsformer, såsom Europol och Schengen, som står till buds i verksamheten. Rikspolisstyrelsen har i en redovisning av vissa uppdrag uppgett att en rad åtgärder kommer att vidtas för att det internationella perspektivet av brottsbekämpningen skall få bättre genomslag (Ju2005/7395/PO).

Ett viktigt steg för att bekämpa narkotika inom EU togs vidare i oktober 2004 när EU:s medlemsstater antog ett rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel som ger gemensamma regler för vilken hantering av narkotika som skall vara straffbar. För att Sverige till fullo skall uppfylla rambeslutet föreslog regeringen i proposition Olovlig befattningsmed narkotikaprekursorer (prop. 2005/06:42) att ett nytt brott – olovlig befattningsmed narkotikaprekursorer – skall införas. Lagändringarna föreslogs träda i kraft den 1 maj 2006.

Justitieutskottet föreslog att riksdagen skulle bifalla regeringens förslag, och riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (bet. 2005/06:JuU10, rskr. 147).

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 10 begärs att informations- och underrättelseutbytet på europeisk nivå skall förbättras.

I motion 2003/04:So343 (c) yrkande 13 efterfrågas bl.a. ett ökat internationellt samarbete för att motverka drogförsäljning över Internet.

I motion So689 (s) begärs att regeringen skall verka för en enhetlig klassificering av droger inom EU. Enligt motionärerna skulle en sådan åtgärd kunna stoppa det enligt dem allt stridare inflödet av droger som inte hunnit narkotikaklassas i Sverige.

Sammansatta justitie- och socialutskottet delar regeringens bedömning att ett utvecklat internationellt samarbete är avgörande för en effektiv narkotikabekämpning. Utskottet konstaterar att det på europeisk nivå pågår arbete med att förbättra informations- och underrättelseutbytet samt att Sverige är drivande i detta arbete. Det är enligt utskottet viktigt att det internationella samarbetet i kampen mot narkotikabrottsligheten fortsätter att utvecklas. Utskottet förutsätter att arbetet fortsätter även utan något initiativ från riksdagen. Utskottet anser vidare att motionsyrkandena i huvudsak ryms inom ramen för de allmänna utgångspunkterna för handlingsplanen såvitt gäller internationellt samarbete för en effektiv narkotikabekämpning. De får därför anses i stort sett tillgodosedda, och utskottet avstyrker bifall till motionerna 2003/04:So343 (c) yrkande 13, 2004/05:So36 (m) yrkande 10 och So689 (s).

Straffrättsliga frågor

Handlingsplanen innehåller inte några förslag till förändringar i det straffrättsliga regelverket avseende narkotika. I ett flertal motioner efterfrågas däremot ändringar vad gäller bl.a. straffmätning och påföljder för narkotikabrott, beslag samt förverkande.

I motionerna Ju213 (m), Ju330 (c) yrkande 15 och Ju532 (c) yrkande 30 yrkas att påföljden för ringa narkotikabrott skall skärpas.

I motion Ju328 (m) begärs skärpta straff för införsel av kat.

I motionerna 2003/04:So519 (s) yrkande 2, 2004/05:So537 (s) yrkande 2 och So639 (s) yrkande 3 begärs att en handlingsplan utarbetas för att förebygga katmissbruk.

Justitieutskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande motionsyrkanden, senast våren 2004 (bet. 2003/04:JuU16 s. 20 f.). Utskottet hänvisade då till uttalanden gjorda i samband med beredningen av regeringens proposition 2001/02:91 Nationell narkotikahandlingsplan (yttr. 2001/02:JuU5y s. 8 f.). Utskottet såg då, när det gäller frågor om straffskalor och därmed sammanhängande frågor vid narkotikabrott, i likhet med Narkotikakommissionen, inte anledning att ändra straffskalorna eller tillämpningen av desamma för ringa narkotikabrott. Utskottet påpekade att de yngsta lagöverträdarna redan i dag kan överlämnas till socialtjänsten för vård och behandling om det finns en social problematik. Utskottet hänvisade också till den översyn av påföljdssystemet för unga lagöverträdare som aviserats. När det gällde drogen kat konstaterade justitieutskottet att även om missbruket av växtdrogen kat inte var lika utbrett i Sverige som missbruket av cannabis vållade det stora problem i vissa grupper i samhället. Narkotikakommissionen ansåg att det fanns anledning att diskutera om man hittills inte sett för milt på hanteringen av kat. För att ett brott av normalgraden skall före-

ligga krävs ett innehav av minst 2 kilo kat, och gränsen för grovt brott synes i praxis vara 400 kilo. Kommissionen ansåg att dessa mängder framstår som höga och att gränserna därför borde sänkas. Justitieutskottet kunde instämma i att de mängder som konstituerar framför allt grovt narkotikabrott avseende kat synes stora. Det måste emellertid enligt utskottet ankomma på rättstillämpningen att utifrån farlighetsbedömningar och annat rörande narkotiska preparat närmare avgöra vilka mängder som i praktiken bör utgöra gränsen för de olika brottstyperna.

Socialutskottet delade justitieutskottets bedömning i dessa frågor och avstyrkte bifall till då aktuella motioner (bet. 2001/02:SoU15 s. 69).

I sammanhanget kan noteras att i en rapport från Åklagarmyndigheten i december 2005 presenteras en allsidig genomgång av farlighetskriterierna kring enskilda narkotikapreparat. Syftet uppges vara att ge vägledning för farlighetsbedömningar i narkotikamål, bl.a. då farlighetsbedömningar har stor betydelse för bedömningen av ett narkotikabrotts rubricering och för straffmätningen (RättsPM 2005:17).

Som sammansatta justitie- och socialutskottet anfört tidigare har regeringen till riksdagen nyligen överlämnat en proposition med förslag till ändringar i reglerna om ingripanden mot och behandling av unga lagöverträdare (prop. 2005/06:165). Förslagen innebär bl.a. att påföljden överlämnande till vård inom socialtjänsten får en annan avgränsning samt byter beteckning till ungdomsvård.

Utskottet gör när det gäller motionsyrkandena om påföljden för ringa narkotikabrott samt skärpta straff för införsel av kat ingen annan bedömning än vad justitie- och socialutskotten tidigare gjort. Det innebär bl.a. att utskottet kan instämma i att de mängder kat som konstituerar framför allt grovt narkotikabrott synes stora, och utskottet vill i detta sammanhang uttrycka den oro utskottet känner för kat-problematiken. Emellertid måste det ankomma på rättstillämpningen att utifrån farlighetsbedömningar m.m. avgöra vilka mängder som i praktiken bör utgöra gränsen för de olika brottstyperna. Det finns således inte anledning att ändra straffskalorna eller tillämpningen av desamma för ringa narkotikabrott respektive för införsel av kat. Riksdagen bör avslå motionerna 2004/05:Ju330 (c) yrkande 15, Ju213 (m), Ju328 (m) och Ju532 (c) yrkande 30.

När det gäller handlingsplan för att förebygga katmissbruk kan noteras att sådant missbruk främst förekommer bland vissa etniska grupper. Folkhälsoinstitutet har uppskattat antalet missbrukare till 2 000–3 000 personer. På olika håll i landet har särskilda insatser gjorts mot missbruk av kat. Stockholms stad, via stadsdelsförvaltningen i Rinkeby, drev under perioden hösten 2003 till sommaren 2005 ett informations- och metodutvecklingsprojekt kring missbruk av kat. I Göteborg finns ett lokalt katnätverk, där polis, socialtjänst, frivilligorganisationer, Kunskapskällarn (som är Göteborgs stads informationscentrum för alkohol- och narkotikafrågor) m.fl. ingår. I Malmö har arrangerats en temadag om kat och dess skadeverknings för personer verksamma inom socialtjänst, skola, sjukvård, polis,

rättsväsende, tull samt föreningsliv. Vidare har ett nationellt nätverk bildats med representanter för Stockholm, Göteborg och Malmö för utbyte av erfarenheter kring hur man arbetar mot katmissbruk.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att frågan om katmissbruk har uppmärksamats och att det på många håll bedrivs arbete för att bekämpa missbruket. Utskottet kan inte se något behov av att riksdagen uttalar sig i denna fråga, utan föreslår att riksdagen avslår motionerna 2003/04:So519 (s) yrkande 2, 2004/05:So537 (s) yrkande 2 och So639 (s) yrkande 3.

I motion 2004/05:Ju274 (s) efterfrågas en möjlighet att beslagta preparat som inte är narkotikaklassade.

Narkotika som varit föremål för brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64) skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt (6 §). Angående beslag av sådan narkotika gäller i huvudsak bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken (7 §). Medel som inte är klassade som narkotika kan inte vara föremål för brott enligt narkotikastrafflagen. Dessa medel kan således inte tas i beslag med hänvisning till att de varit föremål för brott enligt narkotikastrafflagen.

Regeringen anförde i en proposition om vissa lagändringar beträffande hälsofarliga varor och narkotikaprekursorer (prop. 2004/05:127), som överlämnades till riksdagen i mars 2005, att den har för avsikt att initiera en översyn av lagstiftningen om bl.a. narkotika och dopningsmedel (s. 24). Översynen bör enligt regeringen omfatta t.ex. frågor om vilka förfaranden som bör vara straffbara, straffskalor och förverkanden.

Socialutskottet anförde i samband med behandlingen av propositionen att utskottet anser att det är angeläget att regeringen skyndsamt inleder den aviserade översynen av lagstiftningen beträffande narkotika, dopningsmedel, hälsofarliga varor och flyktiga lösningsmedel och återkommer till riksdagen med förslag (bet. 2004/05:SoU23 s. 1).

Sammansatta justitie- och socialutskottet har från socialdepartementet inhämtat att det fortfarande är aktuellt att genomföra en översyn av lagstiftningen rörande bl.a. dopningsmedel. Det går dock i dag inte att närmare precisera när denna kommer att ske. Det bör emellertid uppmärksammas att departementet noga följer utvecklingen på området och kontinuerligt ser över aktuell lagstiftning.

I sammanhanget kan noteras att det finns möjlighet att beslagta vissa preparat med stöd av annan lagstiftning, t.ex. enligt lagen (1999:42) om förbud mot hälsofarliga varor.

Utskottet förutsätter dels att den aviserade översynen nu inleds utan alltför stort dröjsmål, dels att frågan om beslag av preparat omfattas av denna översyn. Mot denna bakgrund och då arbetet med översynen inte bör föregripas anser utskottet att något tillkännagivande inte är nödvändigt med anledning av vad som anförs i motion 2004/05:Ju274 (s). Utskottet avstyrker bifall till motionen.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 9 begärs att planerade förändringar av förverkandelagstiftningen vad gäller s.k. utvidgat förverkande skall genomföras.

Allmänna regler om förverkande finns i 36 kap. brottsbalken.

I december 1999 avlämnade Förverkandeutredningen sitt betänkande Effektivare förverkandelagstiftning (SOU 1999:147). I utredningsuppdraget ingick att, mot bakgrund av utvecklingen i fråga om ekonomisk och annan grov och organiserad brottslighet, särskilt narkotikabrottslighet, undersöka om dagens regler om att förverka vinning av brott är tillräckliga för att kunna angripa denna brottslighet på ett effektivt sätt.

Inom Justitiedepartementet har det utarbetats en promemoria som behandlar frågor om förverkande, bl.a. vilka lagändringar som behövs för att Sverige skall kunna efterleva antagna rambeslut inom Europeiska unionen (Ju2000/330/L5).

Regeringen överlämnade till riksdagen i mars 2004 en proposition om utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m. (prop. 2004/05:135). I propositionen föreslogs bl.a. att brottsbalkens bestämmelser om förverkande av utbyte och hjälpmedel skall bli tillämpliga på alla brott enligt andra lagar eller författningar, undantaget utbyte av brott enligt skattebrottslagen, för vilka det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Även brottsbalkens bestämmelser om förverkande av ersättning för kostnader i samband med brott föreslogs bli tillämpliga på alla brott med mer än ett års fängelse i straffskalan. Egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott skall kunna förverkas, om brottet har fullbordats eller förfarandet utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. Egendom som trätt i stället för utbyte, avkastning av utbyte och avkastning av det som trätt i stället för utbyte skall kunna förverkas. Vidare skall förverkandebestämmelserna i vissa författningar med specialstraffrättsliga bestämmelser utvidgas.

I propositionen uppgavs bl.a. att Förverkandeutredningens förslag att införa den nya förverkandeformen utvidgat förverkande inte behandlas i lagstiftningsärendet utan är föremål för fortsatt beredning inom Regeringskansliet (prop. s. 70).

Justitieutskottet anförde bl.a. att möjligheten till ekonomisk vinning utgör en av de främsta drivkrafterna bakom en stor del av den brottslighet som förekommer i samhället. I synnerhet gäller det den grova, många gånger organiserade, brottsligheten. Genom att öka rättsväsendets möjligheter att frånta gärningsmannen utbytet av brottet i samband med att ett brott beivras kan incitamenten att begå brott minskas. Att i större utsträckning kunna förverka sådan egendom som kommit till användning som hjälpmedel vid brott utgör också en viktig del av den brottsbekämpande verksamheten. Rent praktiskt kan det ha en brottsförebyggande effekt om egendomen inte på nytt kan komma till användning i brottslig verksamhet. Det kan därtill i vissa fall verka avhållande för den som planerar att begå ett brott att även hjälpmedlen kan komma att förverkas. De utökade möjlig-

heter till förverkande av utbyte av och hjälpmedel vid brott som föreslogs i propositionen tillförde enligt utskottets uppfattning viktiga verktyg till brottsbekämpningen, och utskottet tillstyrkte regeringens förslag med en mindre redaktionell ändring (bet. 2004/05:JuU31 s. 8 f.).

Vidare föreslog justitieutskottet att riksdagen skulle avslå två motioner med yrkanden om att regeringen snarast skulle återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning om s.k. utvidgat förverkande. Utskottet hänvisade till att beredningsunderlaget behövde kompletteras (bet. s. 10 f.). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2004/05:237).

Sammansatta justitie- och socialutskottet har inhämtat att det inom Regeringskansliet pågår arbete med en promemoria rörande förverkande av brottsutbyte genom s.k. utvidgat förverkande. Promemorian beräknas kunna skickas ut på remiss under våren 2006.

Justitieutskottet har nyligen behandlat ett motionsyrkande motsvarande det nu aktuella (bet. 2005/06:JuU22 s. 70 f.). Utskottet fann inte skäl att föregripa det arbete som pågick inom Regeringskansliet och avstyrkte motionsyrkandet.

Sammansatta justitie- och socialutskottet är av samma uppfattning och avstyrker bifall till motion 2004/05:So36 (m) yrkande 9.

I motion 2003/04:So425 (s) begär motionärerna att spridning och användning av symboler som föreställer narkotiska preparat skall likställas med symboler kopplade till nazism och främlingsfientlighet.

Varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor (2 kap. 1 § regeringsformen, RF). Yttrandefriheten får begränsas genom lag med hänsyn t.ex. till förebyggandet och beivrandet av brott (2 kap. 13 § RF). Begränsningen får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den (2 kap. 12 § RF).

Det finns i dag inget generellt förbud mot att använda symboler kopplade till nazism och främlingsfientlighet.

Enligt 16 kap. 8 § brottsbalken döms den som i uttalanden eller annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning för hets mot folkgrupp till fängelse högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1996 s. 577 slagit fast att bärande bland andra människor på allmän plats av vissa märken på klädseln med anknytning till nationalsocialistiska idéer har ansetts som "annat meddelande" och föranlett ansvar för hets mot folkgrupp.

Narkotikakommissionen har i sitt slutbetänkande Vägvalet – den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126) tagit upp frågan om att förbjuda användandet av symboler för narkotiska preparat och andra drogförhärlikande budskap. Detta låter sig enligt kommissionens mening inte göras.

Förutom de juridiska och praktiska liksom yttrande- och tryckfrihetsmässiga aspekter som kan läggas på en sådan lösning tror kommissionen inte att det är genom ett sådant förbud som man förmår fler ungdomar att ta avstånd från narkotika. I stället är det genom ett väl fungerande förebyggande arbete liksom genom konkret och korrekt information till ungdomar som en sådan mer tillåtande attityd till narkotika kan motverkas. Metoderna måste vara att ge ungdomar redskap att tolka all slags information, att lära dem källgranska och kritiskt värdera. Det krävs emellertid också att motargumentationen befinner sig på samma arenor och i samma miljöer som de som framför en mer liberal åsikt (s. 132 f.).

Utskottet finner i frågan om att förbjuda användandet av symboler för narkotiska preparat m.m. inte anledning att göra någon annan bedömning än Narkotikakommissionen. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen i handlingsplanen, i likhet med Narkotikakommissionen, bl.a. betonar vikten av förebyggande insatser, korrekt information och utbildning i skolan om narkotika. Riksdagen bör avslå motion 2003/04:So425 (s).

Övrigt

I motion So4 (s) yrkande 1 begärs en utredning av om det är förenligt med 2 kap. 6 § regeringsformen att i ett frivilligt skriftligt avtal mellan offentlig eller privat ägare till en träningslokal och nyttjare av densamma komma överens om att nyttjaren är villig att underkasta sig ett dopnings-test när han eller hon befinner sig i lokalen.

Enligt 2 kap. 6 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp. Som framgår av bestämmelsen gäller skyddet endast gentemot det allmänna. Med det allmänna avses dels det allmännas verkställande organ – domstolar, regeringen, myndigheter samt privaträttsliga organ som handhar offentlig förvaltningsuppgift efter delegation, dels de normgivande organen när dessa beslutar för enskilda betungande offentligrättsliga föreskrifter. Skydd mot enskilda individers angrepp på andra subjekt finns framför allt genom straffbestämmelser i brottsbalken rörande misshandel m.m. (prop. 1975/76:209 s., 86, 140 f.). Vidare omfattar skyddet endast påtvingade ingrepp. I den mån den berörde frivilligt lämnar sitt medgivande, är stadgandet inte tillämpligt. För att ingreppet skall anses påtvingat krävs att det allmänna disponerar över maktmedel för att genomdriva åtgärden. Det kan härvid vara fråga om direkt våldsanvändning från en offentlig befattningshavares sida, men även att den enskildes motstånd brytes genom hot om någon sanktion.

I proposition 2005/06:30 Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner anfördes (s. 92) att förebyggande insatser mot narkotika, så långt möjligt, bör integreras med insatser och information för att förebygga missbruk av andra ämnen såsom alkohol, lösningsmedel och dopningspreparat m.m. En fråga som uppmärksammas under senare år är missbruk av dopningsmedel i styrketräningsmiljöer. En förstudie om vilka insatser som behövs för att motverka detta problem planeras för närvarande inom den

särskilda arbetsgrupp i Regeringskansliet som hanterar dopningsfrågor inom idrotten. Aktiviteter på detta område bör genomföras inom ramen för handlingsplanen.

Utskottet finner inte anledning för riksdagen att ta något initiativ i denna fråga utan föreslår att riksdagen avslår motion So4 (s) yrkande 1.

Internationellt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om arbetet mot narkotika på internationell nivå. Utskottet konstaterar att åsikterna i motionerna i stort överensstämmer med vad som anförs i narkotikahandlingsplanen.

Jämför reservationerna 37 (m, fp, kd) och 38 (m, fp).

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av att tillsammans med andra länder utveckla samarbete och strategier för att minska narkotikaproblemen.

Av resultatskrivelsen (s. 25) framgår att Sverige har agerat i internationella forum i syfte att bekämpa narkotikan. Inom EU och FN har Sverige verkat för att stärka den internationella kontrollen av illegal narkotika. Prioriterade områden har varit att förstärka den internationella kontrollen av illegal narkotika, fokusera på narkotikafrågan i svenskt bistånd, effektivisera internationella narkotikaorgan samt att verka för respekt och upprätthållande av FN:s narkotikakonventioner. Regeringen har vidare agerat aktivt för att utveckla samarbetet inom EU mot grov, gränsöverskridande brottslighet som handel med narkotika, människor och vapen. Inom EU har Sverige vidare prioriterat frågor om förebyggande insatser samt narkotikaproblemen i kandidatländerna. Inom ramen för EU:s samarbete mot narkotika träffas de nationella narkotikapolitiska samordnarna till ett möte under varje ordförandeskap.

Enligt regeringen krävs fortsatta insatser för att, tillsammans med andra länder, utveckla strategier för att minska narkotikaproblemen. Insatser för att förstärka den internationella kontrollen av illegal narkotika, fokusera på narkotikafrågan i svenskt bistånd, effektivisera internationella narkotikaorgan samt verka för att respekten för FN:s narkotikakonventioner upprätthålls skall prioriteras.

I handlingsplanen anförs bl.a. att allt svenskt agerande i dag utgår från den restriktiva narkotikapolitik som kommer till uttryck i FN:s narkotikakonventioner och som också är basen för den svenska narkotikapolitiken.

I sammanhanget kan nämnas att inom ramen för det samarbete som justitie- och socialutskotten under innevarande valperiod har genomfört på narkotikaområdet har företrädare för justitie- och socialdepartementen lämnat information till de båda utskotten om narkotikastrategiarbetet inom EU.

I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 11 yrkar motionärerna att den restriktiva narkotikapolitiken skall hävdas på europeisk nivå. Också i motionerna 2004/05:K431 (fp) yrkande 17 delvis och U338 (fp) yrkande 18 delvis anförs bl.a. att regeringen aktivt skall verka för att föra ut de svenska, jämförelsevis goda, erfarenheterna av en restriktiv narkotikapolitik.

När det gäller arbetet mot narkotika på internationell nivå delar utskottet de åsikter som motionärerna för fram. Utskottet kan konstatera att åsikterna överensstämmer såväl med vad regeringen anför i propositionen som med vad socialutskottet vid flera tillfällen framfört rörande det internationella narkotikaarbetet. Motionerna får därmed anses tillgodosedda. Utskottet vill i sammanhanget betona vikten av att företrädare för Sverige ges tillräckligt stöd och utbildning för att i olika internationella sammanhang framgångsrikt kunna hävda den restriktiva svenska narkotikapolitiken. Utskotten finner inte anledning för riksdagen att ta något initiativ i dessa frågor. Riksdagen bör avslå motionerna 2004/05:K431 (fp) yrkande 17 delvis, 2004/05:So36 (m) yrkande 11 och U338 (fp) yrkande 18 delvis.

I handlingsplanen (s. 131 f.) anförs bl.a. att regeringen våren 2004 beslutade om en långsiktig strategi för det utvecklingsrelaterade samarbetet mellan Sverige och FN:s narkotikaorgan UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). Strategin, som utarbetats av Sida, presenterades för FN:s narkotikakommission (CND) i anslutning till dess reguljära session i mars samma år. För Sveriges del har insatserna mot narkotika som ett globalt utvecklingshinder framför allt utgjorts av vårt stöd till, och samarbete med, UNODC. Den nu antagna strategin innebär att denna linje fullföljs och utvecklas.

Ledningen för UNODC har inlett ett reformarbete inom organisationen som enligt regeringen ligger väl i linje med svenska ståndpunkter. Den svenska uppfattningen är att det nu föreligger goda förutsättningar att genomföra det presenterade reformprogrammet. Förändringar i andra givares bidragspolitik till UNODC avspeglar dessutom ett ökat förtroende för organet och för dess ledning.

Utgångspunkten för den svenska inriktningen är enligt regeringen att narkotikaproblematiken utgör ett globalt utvecklingshinder, där världens fattigaste länder och människor är speciellt utsatta. För att kunna bryta den onda cirkel som nu råder mellan utbud och efterfrågan, är den svenska uppfattningen att mer kraft bör riktas till att dämpa efterfrågan och de bakomliggande faktorer som gör att utsatta grupper dras in i både produktion, handel och missbruk. Fattigdomsperspektivet på narkotikaproblematiken är därmed fundamentalt. Den föreslagna inriktningen ligger även väl i linje med svenska erfarenheter och komparativa fördelar på området.

För att genomdriva den svenska utvecklingspolitiken på området krävs också att de internationella organ som Sverige verkar genom får möjlighet att arbeta på ett så effektivt sätt som möjligt varför Sverige också bör prioritera frågor som rör styrning och arbetsformer i dessa organ.

Det svenska utvecklingssamarbetet på narkotikaområdet kanaliseras till största delen genom FN, men Sverige stöder även insatser bilateralt, regionalt och genom svenska och internationella enskilda organisationer (prop. s. 133 f.).

Sida har inom ramen för sitt uppdrag att ansvara för svenskt bistånd inom narkotikaområdet tagit fram prioriteringar för utvecklingsinsatser i samarbetsländerna. Utgångspunkten är att narkotikaproblemen skall ses i relation till en bredare utvecklingsagenda med koppling till fattigdom, ojämlikhet, SRHR (sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter), spridning av hiv/aids, korruption och svag politisk styrning. Då narkotikaproblematiken i många samarbetsländer utgör allvarliga hot mot den demokratiska utvecklingen och en sund ekonomisk utveckling, och i förlängningen underminerar förutsättningarna för fattigdomsminskning, skall narkotikabekämpning även fortsättningsvis vara ett prioriterat område för svenskt bistånd.

De insatser som Sida stöder på narkotikaområdet på landsnivå och regional nivå kompletterar FN:s utvecklingssamarbete och utgår från samma grundprinciper. Insatserna baseras på ett holistiskt synsätt och inkluderar utveckling av alternativa utkomstmöjligheter, sysselsättningsfrågor, kapacitetsförstärkning, preventiva insatser för att hindra spridning av hiv/aids, vård och rehabilitering för personer med missbruksproblem och ungdomsfokuserade livsstilsinsatser. Insatserna kanaliseras främst genom svenska och internationella enskilda organisationer.

I motion So1 (m) yrkande 15 framhåller motionärerna behovet av en strategi som tydligt anger prioriteringar vad gäller bistånd i det multilaterala utvecklingsarbetet.

Utrikesutskottet har nyligen behandlat motionsyrkanden liknande det nu aktuella (bet. 2005/06:UU2 s. 84 f.). Utskottet anförde då bl.a. följande. I en uppföljning av det multilaterala utvecklingssamarbetet som utrikesutskottet låtit utföra konstaterades brister i redovisningen m.m. av det multilaterala biståndet. Bland annat saknas en heltäckande bild av vilka organisationer som får bidrag och hur utbetalningarna har fördelats mellan de olika myndigheter och departement som svarar för utbetalningarna. Enligt utskottet uppfattades ansvarsförhållandena mellan Utrikesdepartementet och Sida som otydliga. Utskottet noterade även att det finns strategier för det svenska samarbetet med nio FN-organ, men det saknas en samlad strategi som utgångspunkt för hela det svenska samarbetet. Utrikesutskottet konstaterade att regeringen enligt budgetpropositionen för år 2006 har för avsikt att göra en översyn av det multilaterala biståndet för att mer effektivt kunna använda denna kanal i det framtida biståndet. Där nämns att en tydlig övergripande strategi skall läggas fast för på vilket sätt och i vilka fall internationella organisationers verksamhet kan komplettera eller ersätta

svenskt bilateralt samarbete. Vidare nämns bl.a. att rollfördelningen mellan UD och Sida skall klarläggas. Utrikesutskottet välkomnade den aviserade utredningen och förutsatte att regeringen noga granskar och tar till vara de synpunkter och analyser som utskottet redovisat. Utskottet ansåg också att resultatet av det aviserade arbetet med att ta fram en strategi för det multilaterala biståndet borde redovisas för riksdagen. Med vad som anfördes i betänkandet ansåg utskottet att det då aktuella motionsyrkandet kunde avstyrkas.

Sammansatta justitie- och socialutskottet finner inte anledning att göra någon annan bedömning än vad utrikesutskottet gjort. Riksdagen bör avslå motion So1 (m) yrkande 15.

I motionerna 2003/04:So519 (s) yrkande 1 och 2004/05:So537 (s) yrkande 1 begärs att Sverige tillsammans med andra biståndsgivande länder till katproducerande länder skall verka för ett förbud av katodlingar. I motion So639 (s) yrkande 1 begärs att Sverige skall vara ett föregångsland och driva frågan internationellt om att få kat klassad som narkotika.

Kat odlas främst i östafrikanska länder. Den kat som smugglas till Europa kommer framför allt från Kenya. Kat innehåller flera psychoaktiva substanser men själva plantan är inte narkotikaklassad internationellt. Däremot är kat narkotikaklassad i Sverige sedan år 1989 och finns i Narkotikaförteckning I över substanser som normalt inte har medicinsk användning (LFVS 2000:7). INCB (The International Narcotics Control Board) har i sina årsrapporter för 2004 och 2005 bl.a. berört problematiken kring kat. I rapporten för år 2004 föreslog INCB att den svenska regeringen skulle överväga att anmäla katproblemet till FN:s generalsekreterare för att initiera en process för att få kat narkotikaklassad internationellt. INCB uppgav även att WHO:s expertgrupp för narkotikaberoende då granskade kat. Om WHO finner att ett ämne kan leda till samma missbruk och framkalla samma skadeverkningar som narkotika, så skall WHO rekommendera att ämnet förs in i lämplig förteckning över narkotika i FN:s narkotikakonventioner. Det är sedan FN:s narkotikakommission som beslutar om sådana ändringar i konventionerna. I årsrapporten för år 2005 (s. 96 f.) uttrycker INCB oro över katmissbruket i Östafrika och annorstädes samt ger en rekommendation till WHO att utreda om kat bör placeras under internationell kontroll.

Utskottet har inhämtat att regeringen avvaktar WHO:s expertgrupps granskning av kat och därför inte har tagit något initiativ med anledning av INCB:s förslag. WHO har skickat ut en enkät angående kat till samtliga medlemsländer och regeringen har besvarat denna. Expertgruppen sammanträder i slutet av april och kommer då troligen att ta ställning till frågan om rekommendation om narkotikaklassning av kat.

Utskottet noterar att frågan om att få kat klassad som narkotika uppmärksammas internationellt och förutsätter att regeringen, i enlighet med den svenska restriktiva narkotikapolitiken, verkar för att så skall ske. Utskottet anser att det i dag inte finns anledning för riksdagen att ta något initiativ i denna fråga. Riksdagen bör avslå motion So639 (s) yrkande 1.

När det gäller förbud av katodlingar delar utskottet inte motionärernas uppfattning. Utskottet anser, mot bakgrund av att kat internationellt inte är klassat som narkotika, att det vore olämpligt att verka för ett förbud mot katodlingar. Riksdagen bör avslå motionerna 2003/04:So519 (s) yrkande 1 och 2004/05:So537 (s) yrkande 1.

Styrning, ansvar och samordning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om styrning, ansvar och samordning.

Jämför reservation 39 (fp, kd).

Den nuvarande handlingsplanen betonar vikten av ett lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Enligt regeringen krävs det fortsatt stöd till utvecklandet av lokal och regional styrning och samordning. Narkotikapolitikens huvudinriktning är att genomdriva målinriktade och samordnade insatser för att begränsa utbudet och efterfrågan på narkotika. Målsättningen med narkotikahandlingsplanen är att skapa en tydlig prioritering av narkotikafrågan på olika nivåer i den svenska politiken och att förbättra användningen av samhällets resurser. Kommuner och landsting har ett stort ansvar när det gäller att motverka drogproblematiken i samhället. Det har genomförts en lång rad insatser för att förbättra samarbetet på lokal och regional nivå. Inom den kommande handlingsplansperioden måste samarbetet mellan aktörer på regional och lokal nivå ytterligare intensifieras och en bättre samordning mellan huvudmännen för sjukvård, kriminalvård och socialtjänst komma till stånd.

Länsstyrelserna har tilldelats en central position genom tillsynsansvaret och fördelningen av medlen för narkotikapolitiska åtgärder till kommunerna. Kommunernas verksamhet har dominerats av aktiviteter riktade till ungdomar och föräldrar, med skolan som en viktig arena. I stor utsträckning har kommunerna använt de statliga bidragen till att tillsätta drogsamordnare, utveckla eller revidera alkohol- och narkotikapolitiska handlingsprogram samt kartlägga konsumtionsutvecklingen bland främst skolelever. För att förankra det drogförebyggande arbetet har lokala politiker engagerats i insatserna.

Regeringen har förstärkt det narkotikapolitiska ledarskapet för att aktivt kunna driva en offensiv narkotikapolitik, både nationellt och internationellt. Stöd har också utgått till lokala insatser och en förbättrad lokal samordning. I detta arbete spelar också frivilligorganisationerna en viktig roll. Det är viktigt att det inledda arbetet kan fortsätta under den kommande planperioden.

En av uppgifterna för Statens folkhälsoinstitut är att följa hur de nationella folkhälsomålen uppfylls och samla myndigheter i deras arbete med dessa mål. I den folkhälsorapport som institutet regelbundet skall presentera ingår en uppföljning av alla folkhälsomål, inklusive målområde 11 ”Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande”. Institutet har därmed en central roll i uppföljning av narkotikapolitiken. Statens folkhälsoinstitut har vidare i uppgift att ansvara för en samlad nationell narkotikastatistik.

De centrala myndigheterna har också ett ansvar att göra samlade analyser kring hur utvecklingen i landet skall kunna stödjas och eftersatta områden förstärkas, följa forskningen inom sina ansvarsområden och att ta initiativ till att forskningsresultat och metodutveckling sprids till fältet.

I motionerna So7 (kd, c) yrkande 9 (delvis) och So5 (s) yrkande 9 (delvis) anføres att det bör övervägas hur man långsiktigt kan bygga upp en förebyggande verksamhet på kommunal nivå. Regeringen bör mera handfast följa sitt eget resonemang om folkrörelserna som en resurs i alkohol- och narkotikaarbetet.

Frågeställningen som väcks i motionerna So5 (s) yrkande 9 delvis och So7 (kd, c) yrkande 9 delvis, hur ett långsiktigt uppbyggande av förebyggande verksamhet på kommunal nivå kan genomföras, är enligt sammanstatta justitie- och socialutskottets mening besvarad i handlingsplanen.

Narkotikaklassificering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, med hänvisning till ett aviserat utredningsarbete på området, avslå motioner rörande narkotikaklassificering. Riksdagen bör vidare, mot bakgrund av pågående utredningsarbete, avslå ett motionsyrkande om att industrihampa skall frikopplas från narkotikaproblematiken.

Jämför reservationerna 40 (m, fp, kd, c) och 41 (c).

I motionerna 2003/04:So343 (c) yrkande 12, Ju332 (fp) yrkande 15, So1 (m) yrkande 14 och So377 (fp) yrkande 1 framförs att det bör vara ett preparats effekt och inte den kemiska sammansättningen som skall vara avgörande för om det skall narkotikaklassas.

I motion So239 (m) efterfrågas en snabbare process för att narkotikaklassa nya droger genom att i lag förbjuda prekursorer.

I motionerna So215 (m) och 2004/05:So36 (m) yrkandena 7 och 8 begärs ändringar i lagstiftningen så att nya droger snabbare kan narkotikaklassificeras. I motion 2004/05:So36 (m) yrkande 8 anförs dessutom att en lagstiftning beträffande narkotikaprekursorer snarast bör läggas på riksdagens bord.

I motionerna Ju332 (fp) yrkande 16 och So377 (fp) yrkande 2 begärs att ett "snabbspår" för narkotikaklassning införs. Motionärerna anser att under tiden den nya lagstiftningen bereds är det angeläget att processen för narkotikaklassning hos ansvarig myndighet, Läkemedelsverket, kan påskyndas.

I motion 2004/05:MJ262 (c) yrkande 3 begärs att industrihampa skall frikopplas från narkotikaproblematiken. Enligt motionärerna är oron för att industrihampa skall kunna användas för framställning av narkotika mycket starkt överdriven.

I betänkande 2002/03:SoU5 Vissa narkotikafrågor behandlade socialutskottet senast motionsyrkanden om att verkan av drogen och inte den kemiska sammansättningen skall vara avgörande för om den skall narkotikaklassas. Utskottet vidhöll sin inställning att ett system med s.k. analoga definitioner av rättssäkerhetsskäl inte kan accepteras (s. 18, res. c). För en beskrivning av frågans tidigare hantering, hänvisas till socialutskottets betänkande 2001/02:SoU15 Nationell narkotikahandlingsplan (s. 62 f.).

Socialutskottet har våren 2005 i det av riksdagen godkända betänkandet 2004/05:SoU23 Hälsofarliga varor och prekursorer behandlat proposition 2003/04:127 Vissa lagändringar beträffande hälsofarliga varor och prekursorer. I betänkandet behandlades bl.a. ett motionsyrkande rörande behovet av ett förbud mot prekursorer i den svenska narkotikalagstiftningen. Utskottet anförde därvid följande i sin bedömning (s. 9, ej res.).

För att förhindra avledning av narkotikaprekursorer till den olagliga tillverkningen av narkotika är det enligt utskottet viktigt att ämnen där behov av kontroll uppstår så snart som möjligt faktiskt kommer under kontroll. Genom den nya förordningen som är direkt tillämplig i medlemsstaterna torde såväl harmoniseringen av övervakningen av handeln med narkotikaprekursorer som undvikandet av att de avleds till olaglig framställning av narkotika underlättas, vilket naturligtvis är positivt. Utskottet anser också att det arbete som pågår inom Regeringskansliet med förslag till nya straffbestämmelser för hanteringen av narkotikaprekursorer är värdefullt i sammanhanget. Sammanfattningsvis ser utskottet positivt på att direktivet nu ersatts av en förordning. Utskottet ställer sig bakom samtliga ändringar i lagen om kontroll av narkotika som föreslås av regeringen. Mot bakgrund av det anförda får motion – – anses i huvudsak tillgodosedd.

I samma betänkande behandlade socialutskottet även ett antal motioner som efterfrågade en snabbare process för att narkotikaklassificera nya ämnen. Utskottet anförde därvid följande i sin bedömning (s. 14, res. m, fp, kd, c).

Utskottet vill erinra om att lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor medger en vidare tillståndsgivning än narkotikalagstiftningen, vilket innebär att den förstnämnda lagen är bättre lämpad för en skyndsam klassificering av ämnen med en stor industriell användning än vad narkotikalagstiftningen är. En utredning som föregår ett beslut om klassificering enligt lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor kan normalt göras mindre omfattande än en utredning inför narkotikaklassificering. Genom att låta ett ämne omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor uppnås en snabbare kontroll över ämnet än om ämnet skall utredas och narkotikaklassificeras. Med hänsyn till det anförda avstyrks motionerna – – – .

I betänkande 2004/05:SoU23 uttalade socialutskottet även (s. 14) att det var angeläget att en aviserad översyn av lagstiftningen beträffande narkotika, dopningsmedel, hälsofarliga varor och flyktiga lösningsmedel kommer till stånd. Utskottet förutsatte att regeringen skyndsamt inleder arbetet med frågorna och återkommer till riksdagen med ett förslag.

Justitieutskottet har nyligen, i det av riksdagen godkända betänkandet 2005/06:JuU10 Olovlig befattning med narkotikaprekursorer, behandlat regeringens proposition 2005/06:42 Olovlig befattning med narkotikaprekursorer. Propositionen syftar till att genomföra EU:s rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel. För att Sverige fullt ut skall uppfylla åtagandena enligt rambeslutet föreslogs i propositionen att ett nytt brott med tre gradindelningar – olovlig befattning med narkotikaprekursorer av normalgraden, ringa brott och grovt brott – införs i narkotikastrafflagen. I propositionen föreslogs även att försök till det nya brottet i princip skall vara straffbart. Också anstiftan och medhjälp skulle som huvudregel vara straffbart. I betänkandet finns ingen reservation.

Enligt bilagan till lag (1992:1554) om kontroll av narkotika är odlad hampa med vissa i bilagan angivna undantag att betrakta som narkotika. Från Jordbruksdepartementet har inhämtats bl.a. att Sverige av folkhälso-skäl undantar odlingen av hampa för energiändamål från rätten till stöd inom EU-systemet. Riksdagen har den 25 mars 2004 gett regeringen tillkänna att pröva möjligheterna att godkänna odling av hampa för energi-, fiber- och proteinändamål inom eller utom stödsystemet (bet. 2003/04: MJU10). Med anledning av tillkännagivandet har Jordbruksdepartementet utarbetat en rapport i vars slutsats föreslås att Sverige bör ompröva beslutet att undanta odling av hampa som energigröda. Rapporten bereds för närvarande inom jordbruksdepartementet.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har från socialdepartementet inhämtat att det fortfarande är aktuellt att genomföra en översyn av lagstiftningen rörande narkotika, dopningsmedel, hälsofarliga varor och flyktiga lösningsmedel. Det går dock i dag inte att närmare precisera när denna översyn kommer att inledas. Det bör emellertid uppmärksammas att departementet noga följer utvecklingen på området och kontinuerligt ser över aktuell lagstiftning.

Utskottet förutsätter dels att den aviserade översynen nu inleds, dels att de klassificeringsspörsmål som aktualiseras i föreliggande betänkande kommer att omfattas av denna översyn. Mot denna bakgrund och då arbetet med översynen inte bör föregripas anser utskottet att något tillkännagivande inte är nödvändigt med anledning av vad som anförs i motionerna 2003/04:So343 (c) yrkande 12, 2004/05:So36 (m) yrkandena 7 och 8, Ju332 (fp) yrkandena 15 och 16, So1 (m) yrkande 14, So215 (m), So239 (m) och So377 (fp) yrkandena 1 och 2. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna.

Utskottet anser inte heller att det arbete som pågår på området när det gäller industrihampans koppling till narkotika bör föregripas. Motion 2004/05:MJ262 (c) yrkande 3 avstyrks därför.

Handlingsplanens genomförande

Regeringen anför att det är angeläget att etablera en mer långsiktig struktur för att genomföra en alkohol- och narkotikapolitik inom ramen för handlingsplanerna. Regeringen avser därför att återkomma med förslag till hur detta skall organiseras inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen.

Sammansatta justitie- och socialutskottet har noterat att Alkoholkommittén och den nationella narkotikasamordnaren har fått i uppdrag att fortsätta sina verksamheter tills vidare (dir. 2005:126). I det fortsatta arbetet skall de liksom tidigare prioritera att handlingsplanerna och deras genomförande förankras på det lokala planet. Samverkan mellan kanslierna skall öka.

Utskottet delar regeringens syn på genomförandet av handlingsplanen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Narkotikapolitiska mål, punkt 1 (kd)

av Ulrik Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om narkotikapolitiska mål. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So6 yrkandena 1 och 2, båda i denna del, och avslår proposition 2005/06:30 punkt 3.

Ställningstagande

Vi kristdemokrater ställer oss självfallet bakom det narkotikapolitiska målet, ett narkotikafritt samhälle. Jag yrkar dock avslag på propositionen såvitt gäller förslaget om handlingsplan mot narkotika. Jag gör detta eftersom jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en handlingsplan som innehåller konkreta förslag och tydliga målsättningar. Som propositionen nu är utformad saknar den en konkretisering av vad en mätbar måluppfyllelse i praktiken innebär. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Narkotikapolitiken, punkt 2 (m)

av Cecilia Magnusson (m), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om narkotikapolitiken. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:So36 yrkande 1 och 2005/06:So1 yrkandena 1 i denna del och 9 samt avslår motion 2005/06:So3 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det krävs nya arbetsmetoder och en ny syn på narkotikapolitiken. Utan en genomgripande analys och en kursomläggning kommer missbruket i Sverige att nå samma omfattning som i de värst drabbade länderna i EU. Vidare ökar tillgången på narkotika bland ungdomar och priserna blir allt lägre. Mot denna bakgrund är det fel att kalla regeringens narkotikastrategi framgångsrik. En bättre beskrivning är att strategin har misslyckats och att en totalrevidering av narkotikapolitiken ter sig alltmer nödvändig. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Etappmål för narkotikaarbetet, punkt 3 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om etappmål för narkotikaarbetet. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So345 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att ett etappmål bör ställas upp inom ramen för det övergripande målet om ett narkotikafritt samhälle, förslagsvis att narkotikamissbruket inom fem år skall minska till en tredjedel av vad det är i dag. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Resultatskrivelsen, punkt 5 (v, c)

av Ingrid Burman (v) och Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om resultatskrivelsen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So35 och lägger skrivelse 2004/05:152 till handlingarna.

Ställningstagande

Resultatskrivelsen borde innehålla en redogörelse för utgångsläget vid redovisningsperiodens början, en beskrivning av vidtagna åtgärder och uppnådda resultat samt regeringens analys och bedömning. En sådan resultatskrivelse önskade utskotten att regeringen skulle avlämna till riksda-

gen senast den 29 april 2005 och omfatta tiden från början av år 2002 till så nära avlämningsstidpunkten som möjligt. Detta gav riksdagen regeringen till känna.

Vi anser inte att den nu avlämnade skrivelsen innehåller den redogörelse som de båda utskotten avsåg. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Förebyggande insatser, punkt 6 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förebyggande insatser. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So345 yrkande 7, 2003/04:Ub322 yrkande 2, 2005/06:So634 yrkande 3 och 2005/06:Kr412 yrkande 10 och avslår motion 2004/05:So206.

Ställningstagande

Vi anser att sekundärprevention – att man ingriper mot personer som bedöms ha särskild risk – har kommit i skymundan när det gäller narkotikaprevention. Främst rör det sig om ungdomar som experimenterar med narkotika men ännu inte har hunnit utveckla något mer avancerat beroende. Vi anser att arbetet mot missbruk bland unga för att ha någon effekt måste ske i samarbete med ideella organisationer, föräldragrupper, skolor och andra lokala aktörer som når ut till ungdomar som har eller som riskerar att drabbas av ett narkotikaberoende. Detta kan inte lösas på nationell nivå utan måste genomföras i varje kommun och på varje skola. Även rikstäckande kampanjer och många andra informationsåtgärder behövs för att motverka ett ökat drogbruk och därpå följande sociala problem och tragedier bland ungdomar. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Familjens betydelse m.m., punkt 7 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om familjens betydelse m.m. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So414 yrkande 1, 2003/04:So578 yrkande 3, 2004/05:So37 yrkande 3, 2004/05:So609 yrkande 1 och 2005/06:Ju282 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att föräldrars och andra närståendes möjligheter att upptäcka narkotikabruk på ett tidigt stadium är betydligt större om föräldrarna har goda kunskaper. Skolans roll och det generella vuxenansvaret är också oerhört viktigt. Skolans drogforebyggande arbete bör framför allt karakteriseras av samarbete med föräldrarna om vilka normer som skall gälla i skolan och snabb information till hemmen när problem uppstår. Familjen har stor betydelse för barnets utveckling, och föräldrar måste ges ett bättre stöd än vad som står till buds i dag. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Nationell ledning, punkt 8 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om nationell ledning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So37 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det är nu dags att skapa en permanent organisation som stämmer bättre med den svenska modellen med självständiga myndigheter, samtidigt som ansvaret för det förebyggande arbetet beträffande alkohol och narkotika sammanförs. Det finns också starka skäl att samordna detta arbete med det förebyggande arbetet när det gäller tobak och spelberoende. Statens folkhälsoinstitut bör, i linje med den ursprungliga tanken när institutet bildades, få detta samordnande ansvar. Det utesluter inte att man har en nationell grupp för allt folkhälsoarbete under det ansvariga statsrådets ledning, där alla berörda myndighetschefer samlas för övergripande diskussioner. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Kommunala drogsamordnare, punkt 9 (fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Ulrik Lindgren (kd) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kommunala drogsamordnare. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So37 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser det viktigt att den resurs i form av drogsamordnare som har skapats nu tas till vara och inte skingras. Det kan sägas att de flesta kommuner borde inse att det ligger i deras eget intresse att skapa en slagkraftig organisation för drogförebyggande arbete, och att dessa samordnare kommer att "betala sig" om de arbetar effektivt. Samtidigt ligger det i statens intresse att alla kommuner arbetar effektivt med drogförebyggande. Vi anser det nödvändigt att staten fortsätter att stödja det drogförebyggande arbetet, och att man i överenskommelser med kommunerna säkerställer att detta arbete blir permanent. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Vård och behandling av narkotikamissbrukare, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om vård och behandling av narkotikamissbrukare. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So297, 2003/04:So414 yrkande 12, 2004/05:So36 yrkande 2, 2005/06:So2 yrkande 2 i denna del och 2005/06:So482 samt avslår motionerna 2005/06:Ju333 yrkande 2 och 2005/06:So401 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att människor med missbruk av narkotika har rätt till behandling med vetenskapligt belagd effekt. De måste därför i mycket högre utsträckning erbjudas behandlingsmetoder, t.ex. kognitiv beteendeterapi, samt underhållsbehandling med Subutex eller Metadon under ordnade former och i

enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter. Vidare anser vi att kriterierna för metadonbehandling saknar flexibilitet och att de därför behöver utredas och förändras. I denna utredning bör även Subutex ingå. Det har i Sverige utförts en studie med buprenorfin i kombination med modern psykologisk behandling. Studien har tydligt visat att den sociala funktionen har förbättrats markant samtidigt som droganvändningen har minskat kraftigt eller upphört. Vi anser att fler heroinister bör få ta del av denna kombinationsbehandling. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Anhörigombudsman, punkt 11 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om anhörigombudsman. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So442 yrkande 3 och 2003/04:So345 yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att anhöriga är en viktig men alltför lite utnyttjad kraft i kampen mot alla slags missbruk som inte gått så långt. De anhöriga behöver dock också stöd i sina kontakter med myndigheter och vårdapparat. För detta bör finnas en ombudsmannafunktion, en befattningshavare som har till uppgift att hjälpa de anhöriga att få vård och behandling för barn eller andra närstående. Den narkotikasamordnare som numera finns på statlig nivå bör få i uppdrag att överlägga med Sveriges Kommuner och Landsting om hur sådana anhörigombudsmän kan införas på lokal och regional nivå. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Ansvar för missbrukarvården, punkt 12 (kd)

av Ulrik Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ansvar för missbrukarvården. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So704 yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns vissa fördelar med att låta landstingen ta över huvudansvaret för missbrukarvården. Om så sker behövs det inte biståndsbedömningar utan vård kan ges efter behov. Då förbättras också möjligheten att skapa fungerande vårdkedjor. Det finns dock även fördelar med att låta kommunerna ha huvudansvaret. En översyn av ansvaret behövs dock. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Förutsättningarna för tvångsvård m.m., punkt 13 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om förutsättningarna för tvångsvård m.m. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So208 och 2005/06:So301 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att kretsen av människor som skall vara med i bedömningen när det gäller tvångsvård enligt bl.a. LVM bör vidgas. Det är inte bara missbrukaren som är drabbad och i behov av vård, utan hela familjen är i behov av hjälp. Ordet "närstående" i 13 § 2 i LVM bör därför ersättas med ordet "annan". Vidare anser vi, för att tydliggöra att uttrycket "dagen efter" inte alltid kommer att vara dagen efter beslutet, att en hänvisning till bestämmelserna i 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid bör göras i ett nytt andra stycke till 15 § LVM. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Utformningen av LVM, punkt 14 (m)

av Cecilia Magnusson (m), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utformningen av LVM. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:So507 yrkandena 5 och 7 samt 2005/06:So1 yrkande 11 och avslår motion 2005/06:So704 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att, vid upprepat gravt missbruk som leder till asocialt beteende och risker för andra människor, tvångsomhändertaganden skall kunna ske tillräckligt länge för att vården skall ge resultat. Enbart avgiftning av missbrukare och allmän stödterapi, som nu ofta används, leder ingenstans. Vi anser vidare att LVM bör ändras så att behandling kan ske på tre nivåer: frivilliga åtgärder inom ramen för socialtjänstens bestämmelser, övervakning och andra föreskrifter som socialnämnden ålägger missbrukaren och frihetsberövande som sista möjlighet. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Utformningen av LVM, punkt 14 (fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Ulrik Lindgren (kd) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utformningen av LVM. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So704 yrkande 5 och avslår motionerna 2004/05:So507 yrkandena 5 och 7 samt 2005/06:So1 yrkande 11.

Ställningstagande

Jag anser att nya former för tvångsvård bör utarbetas. Tvångsvården bör fungera mer enligt en vårdkedjemodell där den omhändertagne tas in på en slutenvårdsavdelning, därefter flyttas till en halvöppen avdelning för att sedan slussas ut till öppenvård. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Personer med dubbeldiagnoser, punkt 16 (v)

av Ingrid Burman (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om personer med dubbeldiagnoser. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju282 yrkande 3.

Ställningstagande

Det behövs ett bättre samarbete mellan den allmänna psykiatriska vården och missbrukarvården. Redan i dag är det möjligt att inrätta gemensamma team med kompetens inom både missbruk, psykisk sjukdom och social omsorg. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården, punkt 17 (kd)

av Ulrik Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om frivilligorganisationerna och missbrukarvården. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So658 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:So704 yrkande 7.

Ställningstagande

Stat, landsting och kommuner är i mycket stort behov av alla ideella insatser inom missbrukarvården. Detta frivilliga arbete är sannolikt en förutsättning för att missbrukarvården inte helt skall haverera. För några år sedan tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté vars uppgift var att föreslå och initiera åtgärder för att förbättra situationen för hemlösa och förhindra att fler drabbas av hemlöshet. En liknande kommitté eller ett nationellt samråd bör kunna tillsättas och få i uppdrag att leta efter goda exempel samt stödja ideell missbrukarvård på olika sätt på nationell nivå. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Medel till frivilligorganisationer, punkt 18 (m)

av Cecilia Magnusson (m), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om medel till frivilligorganisationer. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So36 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi är mycket kritiska till att regeringen valt att understödja och samarbeta med organisationer som har inställningen att det är bättre att minimera skadeverkningarna av narkotikabruk än att arbeta mot själva bruket. En sådan inställning går på tvärs mot den restriktiva narkotikapolitiken och bör inte stödjas med allmänna medel. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Sprututbyte, punkt 19 (m)

av Cecilia Magnusson (m), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sprututbyte. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So251 yrkande 7, 2003/04:So299, 2003/04:So333, 2003/04:So414 yrkande 11, 2004/05:So254, 2004/05:So351 yrkandena 1 och 2, 2004/05:So404, 2004/05:So454, 2004/05:So507 yrkande 4, 2005/06:So14, 2005/06:So16 yrkande 6, 2005/06:So18, 2005/06:So212, 2005/06:So218, 2005/06:So419, 2005/06:So523 och 2005/06:So704 yrkande 10 och avslår proposition 2005/06:60 i denna del och motionerna 2002/03:So262 yrkandena 1 och 2, 2002/03:So272, 2002/03:So442 yrkande 12, 2002/03:So443 yrkande 13, 2002/03:So495, 2003/04:So480 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:So472 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

”Ett narkotikafritt samhälle är den övergripande principen för narkotikapolitiken och den skall också genomsyra missbrukarvården.” Så skriver regeringen i sitt förslag. Vi instämmer i detta och anser att det är av största vikt att samhällets samlade narkotikapolitik är sammanhållen och tydlig. Det får inte på några villkor ges signaler som kan antyda att den skarpa inställning hela samhället har gentemot narkotikamissbruk har försvagats.

Det förslag till sprututbytesprogram som regeringen föreslår går på tvärs mot just den tydliga och konsekventa linje som har funnits i vårt land. Det finns ett förbud mot narkotika som alla partier helhjärtat står bakom; samtidigt vill nu riksdagens majoritet sända ut dubbla budskap. Att förse narkomaner med verktygen för att de skall kunna fortsätta en kriminaliserad verksamhet är inte annat än ett hyckleri.

Sprutbyte saknar säkerställda effekter när det gäller bekämpning av hiv. Vad som däremot är säkerställt är att antalet narkotikarelaterade dödsfall har ökat kraftigt i Skåneregionen som under snart 20 år haft försöksverksamhet med fria sprutor. Inte heller antalet hepatit B-smittade har minskat.

Vi tror inte att missbrukarvården behöver ”locka” med sprututbyte utan den bör utvecklas på ett aktivare sätt. Genom att erbjuda mottagningar dit narkotikamissbrukande personer kan komma och få hjälp med allmän hälsovård m.m. i kombination med uppsökande verksamhet kan man nå längre i kampen för drogfrihet.

Sverige är i stort behov av en klar och restriktiv linje i narkotikapolitiken, inte minst med tanke på de drogliberala vindar som blåser i Europa. Den alltmer tillåtande attityd som finns hos många ungdomar till vissa narkotiska preparat måste brytas. Att erbjuda fria sprutor till narkomaner ger fel signaler. Propositionen bör därför avslås i denna del. Detta bör ges regeringen till känna.

19. Sprututbyte, punkt 19 (kd)

av Ulrik Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sprututbyte. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So14, 2005/06:So16 yrkande 6, 2005/06:So18, 2005/06:So419 och 2005/06:So704 yrkande 10 och avslår proposition 2005/06:60 i denna del och motionerna 2002/03:So251 yrkande 7, 2002/03:So262 yrkandena 1 och 2, 2002/03:So272, 2002/03:So442 yrkande 12, 2002/03:So443 yrkande 13, 2002/03:So495, 2003/04:So299, 2003/04:So333, 2003/04:So414 yrkande 11, 2003/04:So480 yrkandena 1 och 2, 2004/05:So254, 2004/05:So351 yrkandena 1 och 2, 2004/05:So404, 2004/05:So454, 2004/05:So507 yrkande 4, 2005/06:So212, 2005/06:So218, 2005/06:So472 yrkandena 3 och 4 samt 2005/06:So523.

Ställningstagande

Sverige är i stort behov av en klar och restriktiv linje i narkotikapolitiken, inte minst med tanke på de drogliberala vindar som blåser i Europa. Den alltmer tillåtande attityd som finns hos många ungdomar till vissa narkotiska preparat måste brytas. Det är förbjudet att använda narkotika men regeringen föreslår en verksamhet som underlättar att fortsätta med det som är förbjudet. Detta ger fel signaler. Propositionen bör därför avslås i denna del. Detta bör ges regeringen till känna.

20. Sprututbytesverksamhetens konsekvenser för polisens arbete, punkt 21 (fp)

av Torkild Strandberg (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sprututbytesverksamhetens konsekvenser för polisens arbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So17 yrkande 2.

Ställningstagande

De personer som deltar i sprututbytesverksamhet är kriminella, eftersom det inte är tillåtet att använda narkotika. Ofta finansierar de dessutom sitt missbruk genom inbrott och annan kriminalitet. Det är därför möjligt för polisen att bedriva spaning och göra tillslag i anslutning till sprututbytesverksamheten. Det skulle på kort sikt vara mycket praktiskt i polisens arbete mot narkotika. Samtidigt skulle det bryta det förtroende mellan vården och missbrukarna som sprututbytesverksamheten bygger på. Vi har noterat att den komplikation som motsättningen mellan polisens och vårdens mål innebär över huvud taget inte har tagits upp och analyserats i propositionen. Vi anser att regeringen bör överväga vilka riktlinjer polisen och vården behöver. Detta bör ges regeringen till känna.

21. Narkotikateam vid häktena, punkt 23 (fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp) och Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om narkotikateam vid häktena. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju529 yrkande 14.

Ställningstagande

I häktet tas ofta personer in som är akut drogpåverkade. De flesta personer som befinner sig i häktet är emellertid inte dömda för något brott och kan därför endast erbjudas att delta i olika program. Det är enligt vår mening viktigt att flera direkta motivationsinsatser görs. Vid landets häkten bör därför inrättas fler narkotikateam som direkt kan erbjuda den som häktats bl.a. rådgivning och kortare påverkansprogram.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

22. Differentiering, punkt 24 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om differentiering. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: Ju529 yrkande 13.

Ställningstagande

Det är viktigt att en ökad differentiering vid placering av de intagna möjliggörs. Intagna som inte vill komma i kontakt med droger bör få vistas på drogfria enheter. De senaste årens överbeläggning inom kriminalvården har inneburit minskade möjligheter för intagna att få behandling för sitt missbruk. Det har t.ex. inte i den utsträckning som varit önskvärd gått att tillgodose de intagnas önskemål om att komma till motivations- eller behandlingsavdelning. Kriminalvården måste enligt vår mening utöka kapaciteten för behandling av missbrukare. Det är också viktigt att fler intagna än i dag motiveras till behandling för sitt missbruk.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

23. Kontroll av narkotika på anstalter och häkten, punkt 26 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kontroll av narkotika på anstalter och häkten. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 5, 2004/05:Ju466 yrkandena 6–9, 2004/05:So36 yrkandena 5 och 6, 2004/05:So507 yrkande 11, 2005/06:Ju210, 2005/06:Ju218, 2005/06:Ju332 yrkande 9, 2005/06:Ju459 yrkandena 7–9, 24 och 25, 2005/06:Ju529 yrkandena 12, 15–18 och 23 samt 2005/06:So1 yrkande 12 och avslår motion 2004/05:Ju299 yrkande 3.

Ställningstagande

Ett angeläget mål för kriminalpolitiken måste vara att hålla anstalter och häkten fria från droger. Pågående missbruk på anstalter och häkten är oacceptabelt. Det bidrar till fortsatt kriminalitet under fängelsetiden, våld och oro mellan de intagna och undergräver deras möjligheter att anpassa sig till ett liv i frihet efter avtjänat straff. Det behövs resurser och ökade möjligheter att på ett effektivt sätt kontrollera att drogfriheten efterlevs. Urinprovtagning och andra kontrollåtgärder bör användas i större utsträckning än i dag vid misstanke om missbruk. Det är enligt vår mening oacceptabelt att intagna som vägrar att lämna urinprov får lindrigare disciplinära påföljder än de som konstateras ha brukat droger under anstaltsvistelsen.

Effektivare åtgärder för att stoppa införseln av narkotika på anstalter och häkten måste också vidtas. Inpasserande till anstalterna bör i större utsträckning kontrolleras genom kroppsvisitation. Vidare bör en översyn göras av reglerna för besök vid fängelserna samt hur dessa regler tillämpas. En stor del av den narkotika som kommer in på anstalterna förs in av anhöriga till de intagna i samband med besök. Genom att inrätta besöksrum i vilka det är möjligt att hålla den intagne och besökaren åtskilda kan en del av denna införsel stoppas. Härigenom möjliggörs också besök i de fall det annars, på grund av dokumenterat missbruk, inte vore möjligt. Narkotikahundar bör också användas i större omfattning än vad som sker i dag. Det är även angeläget att utrustning för utstörning av mobiltelefoner installeras och tas i bruk på fler anstalter.

Vi delar den syn på hanteringen av narkotikafrågan inom kriminalvården som kommer till uttryck i här aktuella motioner. Regeringen bör se till att ytterligare förstärka arbetet mot narkotika inom kriminalvården i enlighet med vad vi anfört. Detta bör ges regeringen till känna.

24. Kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård m.m., punkt 27 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju260, 2004/05:Ju466 yrkande 5, 2005/06:Ju212, 2005/06:Ju335 och 2005/06:Ju459 yrkande 6 och avslår motionerna 2004/05:Ju424 yrkande 19 och 2005/06:Ju562 yrkande 16.

Ställningstagande

Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, s.k. kontraktsvård, är ofta en bra påföljd för missbrukare som har begått brott. Individen är vid tiden för lagföring ofta motiverad att göra någonting åt sitt missbruk, och samhället har då en god möjlighet att utöva påtryckningar.

Kontraktsvård kommer ofta inte till stånd på grund av att den åtalades hemkommun nekar att utfärda en ansvarsförbindelse för den del av behandlingen som är hänförlig till tiden efter tänkt dag för villkorlig frigivning, om fängelse i stället hade valts som påföljd. En sådan ansvarsförbindelse kan ofta vara svår att få till stånd, dels eftersom kommunen många gånger av resursskäl nekar detta, dels eftersom tiden för kontraktsvårdsutredning ofta är knapp.

Kriminalvårdens klienter är inte sällan lågt prioriterade i kommuner och landsting, vilket även leder till problem vad gäller fördelning av ansvar och befogenheter i samband med s.k. § 34-placeringar. En följd av detta är färre § 34-placeringar än vad som är önskvärt.

För att komma till rätta med dessa problem bör hela kostnadsansvaret för kontraktsvård samt § 34-vård överföras på staten.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda dessa frågor samt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad vi har anfört.

25. Uppföljning av utdömd vård, punkt 29 (m, fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelson Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om uppföljning av utdömd vård. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So472 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Alltför ofta fungerar inte uppföljningen av utdömda frivårdspåföljder för narkotikamissbrukare. När en missbrukare inte accepterar och följer ålagd behandling sker ofta inte en tillräckligt snabb och tydlig reaktion från samhällets sida, och ibland torde det inte ske någon reaktion alls. Det finns inte heller någon tillgänglig statistik över hur frivårdspåföljder innehållande narkotikabehandling verkställs och följs upp.

Det är i sammanhanget angeläget att se över hur samarbetet mellan kriminalvården och socialtjänsten fungerar och komma med förslag till förbättringar.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda bl.a. hur domar innehållande föreskrift om vård för missbruk verkställs och följs upp.

26. Kontrollprogram för behandlingshem, punkt 30 (m, fp, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kontrollprogram för behandlingshem. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju215.

Ställningstagande

Det finns många olika typer av behandlingshem som används såväl av kommunerna som av kriminalvården. Uppföljning samt kvalitetskontroll av hemmen under avtalstiden sker inte alltid med den regelbundenhet som man skulle önska.

Vi anser att kriminalvården skall upprätta ett uppföljnings- och kontrollprogram för behandlingshem som anlitas av kriminalvården. I detta arbete skall även ingå att kategorisera behandlingshemmen efter behandlingsnivåer, grad av slutenhet, vilken typ av klientel de passar för bäst m.m.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu har anfört.

27. Metodutveckling för polisen m.m., punkt 33 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om metodutveckling för polisen m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju332 yrkandena 5, 7 och 13.

Ställningstagande

Polisen måste bli bättre och arbeta mer aktivt med att kartlägga, identifiera och göra fler riktade insatser i de miljöer där narkotika förekommer. Polisens arbete mot narkotika i s.k. ravekommissioner, krogkommissioner och gatulangningsgrupper måste säkerställas och vidareutvecklas.

Vidare måste polisen utöka insatserna mot den omfattande narkotikahandeln på Internet. Denna handel är ett allvarligt problem, särskilt som den i många fall riktar sig till ungdomar. Rikskriminalpolisens samarbetsprojekt för narkotikabekämpning på Internet har visat sig vara framgångsrikt och innefattar samverkan mellan polis, tull och åklagare. Projektet bör enligt vår mening utökas och en fortsatt verksamhet säkerställas.

Polisen bör i större utsträckning än i dag genomföra riktade arbetsinsatser genom särskilda "task forces", eller på annat sätt bedriva ett strukturerat och målmedvetet arbete under begränsade tidsperioder, på nationell nivå och i internationell samverkan, mot särskilda mål.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anförut.

28. Särskilda spaningsmetoder m.m., punkt 34 (m, fp)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförut i reservationen om särskilda spaningsmetoder m.m. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2005/06:Ju332 yrkande 10 och 2005/06:So1 yrkande 13.

Ställningstagande

Polisen måste tillföras fler verktyg för att förbättra bekämpningen av narkotikabrottslighet. Detta gäller särskilt avseende den gränsöverskridande, organiserade brottsligheten. Det är glädjande att regeringen nu har överlämnat ett flertal propositioner med förslag som ger polisen tillgång till bättre verktyg i brottsbekämpningen, t.ex. genom att tillåta hemlig rumsavlyssning. Ytterligare åtgärder behöver emellertid vidtas. Polisens operativa metoder bör förtydligas och regleras i lag. Hit hör bl.a. möjligheten att arbeta under alternativ identitet samt bevis- och brottsprovokation. I dag anses bevisprovokation vara acceptabel under vissa förutsättningar men gränserna mot brottsprovokation är emellanåt svåra att dra. Det är inte rimligt att polisen skall arbeta under oklara regler. Alternativa operativa arbetsformer bör därför formaliseras och gränserna bör regleras i lag.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu har anfört.

29. Kräkmedel, punkt 35 (m, fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen bifaller motionerna 2005/06:Ju214, 2005/06:Ju332 yrkande 6 och 2005/06:Ju553.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör det införas en möjlighet att använda kräkmedel för att komma åt langning av narkotika på ett mer effektivt sätt. En förutsättning måste dock vara att det skall finnas beslut av åklagare om att få använda kräkmedel. Vi menar sålunda att det av Narkotikakommissionen framlagda förslaget bör genomföras.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad vi nu har anfört.

30. Brottsförebyggande insatser för ungdomar, punkt 37 (fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Ulrik Lindgren (kd) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om brottsförebyggande insatser för ungdomar. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju332 yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Det är viktigt att ingripa tidigt mot de personer som just har inlett ett missbruk. Ett tidigt ingripande medför att missbrukaren inte hinner sprida sitt missbruk vidare genom att introducera andra till narkotikan. Tidiga ingripanden får också vidare spridningseffekter, unga människor som vet att risken att åka fast är hög är inte lika angelägna att prova narkotika.

För att förbättra möjligheterna för polis och socialtjänst att ingripa tidigt bör i varje kommun införas lokala team där polis och socialtjänst arbetar tillsammans. Syftet är bl.a. att socialtjänsten skall kunna ta över ett ärende direkt efter polisförhöret. Polisen skall, för att bl.a. korta tiden mellan polisens ingripande och vårdinsatser, samverka med socialtjänsten och beroendevården för direkta vårdinsatser vid polisingripande. Dessutom måste informationsutbytet mellan polisen och socialtjänsten, främst rörande överlåtelse av narkotika till ungdomar, bli bättre. En misstanke om överlåtelse av narkotika till den som inte fyllt 18 år skall kunna lämnas till polis eller åklagare.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anfört.

31. Drogtest på barn under 15 år, punkt 38 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om drogtest på barn under 15 år. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju352 yrkande 2, 2004/05:Ju483 yrkande 3, 2004/05:Ju486 yrkande 12, 2004/05:Ju500 yrkande 18, 2004/05:So609 yrkande 6, 2005/06:Ju216, 2005/06:Ju484 yrkande 3, 2005/06:Ju530 yrkande 15, 2005/06:Ju533 yrkande 23, 2005/06:So1 yrkande 10, 2005/06:So634 yrkande 4 och 2005/06:So704 yrkande 9.

Ställningstagande

I dag kan det vara svårt att ge en människa under 15 år tidig hjälp när det finns misstanke om narkotikamissbruk. Samhällets möjligheter att hjälpa den unge försvåras av gällande regler om kroppsbesiktning m.m. Vi anser att verkningsfulla åtgärder måste till för att stävja narkotikamissbruket som kryper allt längre ned i åldrarna. En sådan åtgärd skulle vara att införa en möjlighet till provtagning – blodprov och urinprov – också på barn under 15 år när narkotikabruk misstänks. Denna lagfästa möjlighet skulle komma till användning när barnet, eller dess föräldrar, inte vill medverka till provtagning. Syftet med provtagningen skall vara att ge socialtjänsten underlag för en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs i det enskilda fallet. Det är således inte fråga om en provtagning i bevissyfte av den typ som är möjlig att genomföra på straffmyndiga personer med stöd av rättegångsbalkens regler.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som tillgodoser vad vi nu har anfört.

32. Internationellt brottsbekämpande samarbete, punkt 39 (m, fp)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om internationellt brottsbekämpande arbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So36 yrkande 10.

Ställningstagande

Informations- och underrättelseutbytet på europeisk nivå måste bli bättre än vad det är i dag. De åtgärder som vidtagits är enligt vår mening inte tillräckliga. Detta har bl.a. inneburit att antalet lagföringar som är ett resultat av samarbete mellan svenska myndigheter och utländsk tull eller polis inte är så stort som det skulle kunna vara.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anfört.

33. Droghandel på Internet, punkt 40 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om droghandel på Internet. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So343 yrkande 13.

Ställningstagande

På Internet förmedlas adresser och annonseras öppet om flera olika droger som kan beställas med leverans inom 48 timmar. Enligt vår mening krävs det ett intensifierat samarbete för att motverka drogförsäljning över Inter-

net, inte minst på internationell nivå. Det måste också göras en översyn av vilka varor som erbjuds i Internetannonser samt införas en tydlig lagreglering på området.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anfört.

34. Påföljd för ringa narkotikabrott, punkt 42 (m, fp, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om påföljd för ringa narkotikabrott. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju330 yrkande 15, 2005/06:Ju213 och 2005/06:Ju532 yrkande 30.

Ställningstagande

Narkotikamissbruk är ett stort samhällsproblem och orsakar stora sociala problem. Mot den bakgrunden finns det enligt vår mening anledning att se över straffskalan för ringa narkotikabrott. För att ge domstolarna ökat utrymme att för ringa narkotikabrott döma till annan påföljd än böter, t.ex. skyddstillsyn i förening med föreskrift om drogfrihet och regelbundna drogtester, bör straffmaximum för sådana brott höjas från fängelse sex månader till fängelse ett år.

Det får ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser detta önskemål.

35. Påföljd för införsel av kat, punkt 43 (m, fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om påföljd för införsel av kat. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ju328.

Ställningstagande

De sociala problem som uppstår i familjer där kat missbrukas är omfattande. Unga östafrikanska invandrarkvinnor lämnas ofta ensamma med barnen av sina missbrukande män. De har stora problem att försörja familjen på grund av männens missbruk och egna integrationsproblem i samhälle och arbetsliv.

Riksåklagaren har tidigare krävt skärpta straff för smuggling av växtdrogen kat. I dag krävs nästan ett halvt ton för att narkotikabrottet skall betraktas som grovt. Det är sannolikt ett skäl till att polisen enligt vår mening inte utreder narkotikabrott rörande kat i tillräcklig omfattning. Vi anser mot denna bakgrund att straffen för införsel av kat måste skärpas.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anfört.

36. Utökat förverkande, punkt 46 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utökat förverkande. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:So36 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att regler om utvidgat förverkande skulle utgöra ett viktigt verktyg i kampen mot den grova narkotikabrottsligheten, bl.a. eftersom det ofta är ekonomisk vinning som är drivkraften bakom sådan brottslighet. Förverkandeutredningen lämnade redan år 1999 förslag till bestämmelser om utvidgat förverkande. Utredningsförslagen har ännu inte lett till lagstiftning. Detta är enligt vår uppfattning otillfredsställande, eftersom det finns ett beredningsunderlag för sådan lagstiftning och Sverige förbundit sig genom rambeslutet om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott att införa sådan lagstiftning. Det föreligger inget behov av att ytterligare utreda denna fråga.

Det får ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag om utvidgat förverkande.

37. Internationellt samarbete, punkt 49 (m, fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om internationellt samarbete. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K431 yrkande 17 i denna del, 2004/05:So36 yrkande 11 och 2005/06:U338 yrkande 18 i denna del.

Ställningstagande

Sveriges internationella engagemang på narkotikaområdet bör enligt vår mening intensifieras. Strategier för att minska problemen med narkotikaanvändning bör utvecklas tillsammans med andra länder. Vi anser det angeläget att Sverige i det internationella samarbetet, inte minst i Europa, på ett kraftfullt sätt för ut sin syn på narkotika samt envist och målmedvetet verkar för en restriktiv europeisk narkotikapolitik. Regeringen har enligt vårt förmenande inte i tillräcklig grad gjort detta, vilket bl.a. kommit till uttryck i rambeslutet om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel. Detta rambeslut borde också ha innehållit förbud mot innehav för eget bruk för att markera unionens syn på narkotika. Det är vidare viktigt att vi för ut korrekt information om vår narkotikapolitik och om de resultat den gett.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

38. Multilateralt bistånd, punkt 50 (m, fp)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Gabriel Romanus (fp), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om multilateralt bistånd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So1 yrkande 15.

Ställningstagande

Det är viktigt att de insatser som görs för att begränsa tillgången och efterfrågan på narkotika genomförs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Utrikesutskottets uppföljning av det multilaterala utvecklingssamarbetet

visar tydligt att det saknas en strategi för det bistånd som kanaliseras via FN och andra internationella organ. Vi anser att regeringen bör utarbeta strategier och riktlinjer som tydligt anger prioriteringarna vad gäller det multilaterala biståndet, inte minst när det gäller arbetet mot narkotika. Det är angeläget att fastställa en policy för när och hur mycket multilateralt bistånd bör kanaliseras via FN eller andra internationella organ. Det är också viktigt att slå fast en tydlig rågång mellan UD och Sida i dessa frågor, där UD bör stå för strategier, riktlinjer och analys medan Sida svarar för specialistkunskaper och genomförande.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu har anfört.

39. Styrning, ansvar och samordning, punkt 53 (fp, kd)

av Torkild Strandberg (fp), Ulrik Lindgren (kd) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om styrning, ansvar och samordning. Därmed [ökänd inställning] riksdagen motionerna 2005/06:So5 yrkande 9 i denna del och 2005/06:So7 yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen framhåller i propositionen behovet av att organisationen med lokala och regionala samordnare vidareutvecklas. Under tiden som denna uppbyggnad har skett har det emellertid från olika håll inkommit rapporter om att kommunernas satsning inte är så omfattande och framgångsrik som den ibland kan förefalla av den centrala återrapporteringen. Ett par utvärderingar, bl.a. en från Stockholms läns landsting, har visat att inte ens alltid kommunledningen känner till att det finns en samordnare i kommunen. Vidare har det vid en konferens i Göteborg rapporterats om en studie om samordnarnas villkor som visar att de kommunala drogsamordnarna inte på alla håll fått det stöd och de resurser som krävs för att nå ett framgångsrikt resultat. Mot denna bakgrund anser vi att man bör överväga hur man långsiktigt bygger upp en förebyggande verksamhet på kommunal nivå. Regeringen bör mera handfast följa sitt eget resonemang om folkrörelserna som en resurs i alkohol- och narkotikaarbetet. Detta bör ges regeringen till känna.

40. Narkotikaklassificering, punkt 54 (m, fp, kd, c)

av Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om narkotikaklassificering. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So343 yrkande 12, 2004/05:So36 yrkandena 7 och 8, 2005/06:Ju332 yrkandena 15 och 16, 2005/06:So1 yrkande 14, 2005/06:So215, 2005/06:So239 och 2005/06:So377 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att dagens system för klassning av narkotiska preparat är ineffektivt. Både lagstiftningen och proceduren behöver förändras för att hinna med den snabba utvecklingen av nya narkotiska preparat. Lagstiftningen bör ändras till att utgå från preparatens farlighet samt psykiska och fysiska effekter. En sådan ändring kräver noggrant övervägd lagstiftning som bygger på förutsebarhet, rättssäkerhet och effektivitet. Vidare bör, under tiden den nya lagstiftningen bereds, för att påskynda processen för narkotikaklassning hos Läkemedelsverket, ett snabbspår för narkotikaklassning enligt nu gällande regler införas. Detta bör ges regeringen till känna.

41. Industrihampa, punkt 55 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 55 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om industrihampa. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: MJ262 yrkande 3.

Ställningstagande

Industrihampa bör frikopplas från narkotikaproblematiken. Jag anser att oron för att industrihampa skall kunna användas för framställning av narkotika är mycket starkt överdriven. De sorter som är godkända för odling har så låg halt av THC att det krävs stora mängder av materialet för att uppnå narkotisk effekt. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Vård och behandling av narkotikamissbrukare, punkt 10 (v)

Ingrid Burman (v) anför:

Jag anser att missbruksproblematik kan förebyggas och att behandling av beroendeproblematik kan ge goda resultat. Delar av beroendevården har under perioder varit eftersatt. Regeringen har emellertid i samverkan med vänsterpartiet och miljöpartiet anvisat särskilda resurser för perioden 2005-2007. Socialstyrelsen har vidare i uppdrag att arbeta fram kvalitetskriterier och nationella riktlinjer för missbrukarvården. Jag följer nu resultatet av dessa satsningar och avser att vid behov återkomma i frågan.

2. Motivation och behandling, punkt 25 (v)

Ingrid Burman (v) anför:

Jag ser mycket positivt på den satsning som gjorts på behandling av missbrukare inom kriminalvården. Vid framtida prioritering mellan ökade kontrollinsatser och behandling av de intagna är det min uppfattning att tillkommande resurser för narkotikabekämpning bör läggas på ökade behandlingsinsatser. Sådana satsningar är nödvändiga för att möjliggöra en positiv förändring hos den intagne. Kontrollåtgärderna ligger redan på en tillräckligt hög nivå. Jag utgår från att detta beaktas i det kommande arbetet och avstår därför från att reservera mig.

3. Kostnadsansvaret för § 34-placering och kontraktsvård m.m., punkt 27 (mp)

Jan Lindholm (mp) anför:

Många önskade kontraktsvårdsplaceringar kommer inte till stånd på grund av kommunernas ansträngda finanser. Kommunerna är av resursskäl inte villiga att bekosta den senare delen av placeringen och ställer därför inte erforderliga vårdgarantier. Detta medför att det inte är möjligt att välja den för den åtalade mest lämpliga och effektiva påföljden. Denna ordning är olycklig och bör lösas på ett lämpligt sätt. Jag väljer att inte reservera mig i denna fråga utan utgår från att frågan kommer att behandlas i samband med behandlingen av propositionen om en modernare kriminalvårdslag samt att det inom Regeringskansliet fortsätter att bedrivas ett arbete med att finna en lämplig lösning på denna problematik.

4. Insatser mot utbudet av narkotika (m, fp, kd, c)

Torkild Strandberg (fp), Cecilia Magnusson (m), Ulrik Lindgren (kd), Gabriel Romanus (fp), Johan Linander (c), Maud Ekendahl (m) och Lena Adelsohn Liljeroth (m) anför:

Utskottets majoritet anför att regeringen höjt anslagen till polisen med 2, 3 miljarder kronor från år 2000 till år 2005 och att ytterligare resurser är aviserade för 2006–2007. Detta är alldeles sant, men slutsatsen att dessa resurstillskott innebär en förstärkning i narkotikabekämpningen är överdriven. I resurstillskotten räknar utskottsmajoriteten in anslagshöjningar för pris- och löneomräkning. Dessa är inte en förstärkning utan enbart en höjning för att bibehålla tidigare nivå på verksamheten. Även om regeringen i sina budgetar konsekvent underfinansierar pris- och löneomräkningsökningarna så uppgår dessa höjningar totalt till den allra största delen av det hävdade resurstillskottet. Under åren 2003–2006 har enbart pris- och löneomräkningen stått för en anslagshöjning på över 1,4 miljarder. Att hävda att regeringen satsat på polisen står i tydlig motsats till den verklighet som många polismyndigheter och poliser upplever. För tillfället pågår stora för-tidspensioneringar av poliser och administrativ personal samt nedläggningar av polisstationer för att göra nödvändiga besparingar. Polismyndigheterna har inte fått tillräckliga resurser för att anställa de nya poliser som utbildats och som skall få anställningar och då måste besparingar göras på annat sätt.

5. Handlingsplanens genomförande (fp)

Torkild Strandberg (fp) och Gabriel Romanus (fp) anför:

Vi anser att Statens folkhälsoinstitut bör ha det samordnande ansvaret för det nationella drogförebyggande arbetet. Beträffande vår inställning i övrigt till frågan om samordning erinrar vi om vad som anförs i vår reservation 9 i betänkande 2005/06:SoU12 Nationell alkoholhandlingsplan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2005/06:30

Proposition 2005/06:30 Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner :

1. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
3. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om narkotikapolitiska mål (avsnitt 7.1).

Följdmotioner med anledning av prop. 2005/06:30

2005/06:So1 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens misslyckade missbrukspolitik.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om narkotikapolitiska mål.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att minska nyrekryteringen till missbruk.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fortsatt särskild narkotikasatsning inom kriminalvården.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser mot utbudet av narkotika.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av lagstiftningen när det gäller narkotika, dopningsmedel, hälsofarliga varor och flyktiga lösningsmedel.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om internationellt samarbete.

2005/06:So2 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behandling av missbrukare med vetenskapligt belagda behandlingsmetoder.

2005/06:So3 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen beslutar att förslagen som avser ny narkotikapolitisk handlingsplan skall beredas i ett särskilt utskott för narkotikapolitiska frågor sammansatt av socialutskottet och justitieutskottet.

2005/06:So4 av Lars Lilja och Lars Wegendal (båda s):

1. Riksdagen begär att regeringen låter utreda om det är förenligt med 2 kap. 6 § regeringsformen att i ett frivilligt skriftligt avtal mellan offentlig eller privat ägare till en träningslokal och nyttjare av densamma komma överens om att nyttjaren är villig att underkasta sig ett dopningstest när han eller hon befinner sig i lokalen.

2005/06:So5 av Agneta Lundberg och Nils-Erik Söderqvist (båda s):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om styrning, ansvar och samordning.

2005/06:So6 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

1. Riksdagen avslår proposition 2005/06:30 utom såvitt avser förslag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med handlingsplaner som innehåller konkreta förslag och tydliga målsättningar, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2005/06:So7 av Annelie Enochson och Birgitta Carlsson (kd, c):

9. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om styrning, ansvar och samordning.

Proposition 2005/06:60

Proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om utbyte av sprutor och kanyler.
2. lag om ändring i förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler.

Följdmotioner med anledning av prop. 2005/06:60

2005/06:So14 av Jeppe Johnsson (m):

Riksdagen avslår förslaget om möjligheten att dela ut fria sprutor.

2005/06:So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

6. Riksdagen avslår regeringens förslag såvitt avser försök med sprutbyte.

2005/06:So17 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av sprututbytesverksamhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsekvenserna för polisen av sprututbytesverksamheten.

2005/06:So18 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

Riksdagen avslår regeringens förslag såvitt avser sprututbytesverksamhet för dem som missbrukar narkotika intravenöst.

Skrivelse 2004/05:152

Regeringens skrivelse 2004/05:152 Insatser för narkotikabekämpning utifrån regeringens narkotikahandlingsplan.

Följdmotioner med anledning av skr. 2004/05:152

2004/05:So35 av Ingrid Burman m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen återkommer med en särskild resultatskrivelse som redovisar resultatet av insatser för narkotikabekämpning.

2004/05:So36 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om narkotikasituationen i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om missbruksvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om avgiftningsenheter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kartläggning av de marginaliserade grupperna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om störsändare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om narkotikafria anstalter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om insatser från narkotikabekämpande myndigheter.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om cannabissmissbruk och nya kemiska substanser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förverkandelagstiftningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om informations- och underrättelseutbytet på europeisk nivå.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en mer restriktiv europeisk narkotikapolitik.

2004/05:So37 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den nationella ledningen av det drogförebyggande arbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kommunala drogförebyggande arbetet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolans drogförebyggande arbete.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:So251 av Carl-Axel Johansson (m):

7. Riksdagen beslutar att de pågående försöken med utdelning av fria sprutor till narkomaner omedelbart skall upphöra.

2002/03:So262 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att permanenta sprututbytesprojektet i Malmö och Lund.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvidga verksamheten med sprututbyte till flera platser i Sverige.

2002/03:So272 av Morgan Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sprutbytesprogrammen i Lund och Malmö.

2002/03:So442 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om anhängigombudsmän.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utbyte under kontrollerade former av injektionsmissbrukares sprutor.

2002/03:So443 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att varje landsting skall kunna lämna in ansökan till Socialstyrelsen och efter prövning ges möjlighet att starta upp sprutbytesprojekt i den egna regionen.

2002/03:So495 av Marie Granlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av sprutbytesverksamhet.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:So297 av Ewa Björling (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kombinationsbehandling med buprenorfin.

2003/04:So299 av Ewa Björling (m):

Riksdagen begär att regeringen utesluter fria sprutbyten och i stället inkluderar fri tandvård för drogmissbrukare av intravenösa droger i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:So333 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett sprutbytesprogram.

2003/04:So343 av Maud Olofsson m.fl. (c):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är preparatets verkan som skall avgöra vilka kemiska preparat som narkotikaklassas.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om granskning av Internetannonser.

2003/04:So345 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett etappmål för den svenska narkotikapolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av sekundärprevention.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur den statliga narkotikasamordnaren bör arbeta för införandet av anhörigombudsmän.

2003/04:So414 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjens roll i det förebyggande arbetet.
11. Riksdagen beslutar om att de pågående försöken med utdelning av fria sprutor till narkomaner omedelbart skall upphöra.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kriterier för att låta utreda metadon- och subutexprogrammen.

2003/04:So425 av Christer Engelhardt och Lilian Virgin (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i lagen likställa spridning och användning av symboler som föreställer narkotiska preparat med symboler kopplade till nazism och främlingsfientlighet.

2003/04:So480 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att permanenta sprutbytesprojektet i Malmö och Lund.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvidga verksamheten med sprutbyte till flera platser i Sverige.

2003/04:So519 av Maria Hassan (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige tillsammans med andra biståndsgivande länder till katproducerande länder verkar för ett förbud av katodlingar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta en handlingsplan för att förebygga katmissbruk.

2003/04:So578 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad och utvecklad föräldrautbildning.

2003/04:Ub322 av Ingemar Vänerlöv (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om andra förebyggande åtgärder mot ett ökande drogbruk.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K431 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder på områdena narkotika, alkohol och tobak.

2004/05:Ju260 av Bertil Kjellberg (m):

Riksdagen begär att regeringen utreder förutsättningarna för att överföra kostnadsansvaret för personer som dömts till skyddstillsyn med behandlingsplan till kriminalvården.

2004/05:Ju274 av Sonja Fransson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge polisen möjlighet att beslagta preparat som används i berusningssyfte oavsett om de är narkotikaklassade eller inte.

2004/05:Ju281 av Maud Olofsson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att omfattningen av kontrollåtgärder för att förhindra insmuggling och missbruk av droger inom anstalterna måste öka bl.a. genom fler urinprovtagningar, grundliga visitationer samt ett ökat antal narkotikahundar.

2004/05:Ju299 av Hillevi Larsson och Britt-Marie Lindkvist (båda s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att droger och alkohol inte får förekomma på anstalterna och att detta kan garanteras genom kontroller av alla som passerar ut och in varje dag, även de anställda.

2004/05:Ju330 av Johan Linander m.fl. (c):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hårdast möjliga straff för ringa narkotikabrott bör höjas till fängelse i ett år.

2004/05:Ju352 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar ge polisen möjlighet att utföra drogtester på barn över tolv års ålder i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:Ju378 av Lars Ohly m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behandlingsinsatserna för missbrukare på anstalterna skall intensifieras.

2004/05:Ju424 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av riktade satsningar till den frivilliga narkomanvården inom kommunerna.

2004/05:Ju466 av Peter Althin m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta staten ta över kostnadsansvaret för vård och behandling enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om drogfria anstalter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa generella regler för övervakade besök de första månaderna av ett fängelsestraff.
8. Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheterna till och förutsättningarna för att på ett antal anstalter inrätta besöksrum i vilka den intagne och besökaren hålls åtskilda.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att drogtester bör användas i större utsträckning vid misstanke om missbruk.

2004/05:Ju483 av Peter Althin m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta provtagning på ungdomar under 15 år vid allvarlig misstanke om narkotikamissbruk.

2004/05:Ju486 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om polisens möjlighet att kräva blod- eller urinprov.

2004/05:Ju500 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att polisen bör få möjlighet att utföra blod- eller urinprov vid misstanke om att en ung människa missbrukar narkotika.

2004/05:So206 av Sofia Larsen (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt projekt mot narkotika med utgångspunkt från Kumlamodellen.

2004/05:So254 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sprutbytesprogrammen.

2004/05:So351 av Hillevi Engström och Karin Enström (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprutbytesverksamhet för narkotikamissbrukare inte skall få förekomma.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samhällets signaler för ett narkotikafritt samhälle med nolltolerans mot narkotikahantering måste stärkas.

2004/05:So404 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbjuda alla former av sprutbytesverksamhet.

2004/05:So454 av Maud Ekendahl och Jeppe Johnsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upphöra med sprutbytesverksamheten till narkomaner.

2004/05:So507 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fria sprutor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vården av missbrukare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om vård av missbrukare.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av narkotikafria fängelser.

2004/05:So537 av Maria Hassan och Mariam Osman Sherifay (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige tillsammans med andra biståndsgivande länder till katproducerande länder verkar för ett förbud mot katodlingar.
2. Riksdagen begär att regeringen utarbetar en handlingsplan för att förebygga katmissbruk.

2004/05:So609 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad och utvecklad föräldrautbildning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om provtagning på personer under 15 år.

2004/05:MJ262 av Birgitta Carlsson och Lars-Ivar Ericson (båda c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att industrihampan frikopplas från narkotikaproblematiken.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Ju210 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av glasruta vid fängelsebesök.

2005/06:Ju212 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om § 34-placeringar.

2005/06:Ju213 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i påföljden för ringa narkotikabrott i enlighet med vad som anförs i motionen.

2005/06:Ju214 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att polisen skall få använda kräkmedel.

2005/06:Ju215 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kategorisera behandlingshem.

2005/06:Ju216 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om drogtestar av misstänkta från tolv års ålder.

2005/06:Ju218 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minst en drogfri anstalt nu måste införas i respektive f.d. kriminalvårdsregion.

2005/06:Ju282 av Luciano Astudillo m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att effektivisera de brottsbekämpande myndigheternas samarbete kring bl.a. underrättelsearbete och informationsdelning.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ge föräldrar, föreningsliv, polis, skolor och fritidsverksamhet bättre möjligheter att stärka den förebyggande verksamheten och att ge stöd till utsatta ungdomar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att få till stånd ett ökat samarbete kring personer med dubbeldiagnoser och eftervård av personer som har missbrukat narkotika.

2005/06:Ju328 av Lena Adelsohn Liljeroth (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta straff för införsel av kat.

2005/06:Ju332 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tidiga ingripanden från polis och socialtjänst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokala team i varje kommun där polis och socialtjänst arbetar tillsammans.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samarbete mellan socialtjänst och åklagare samt att åtalsunderlåtelse skall förutsätta deltagande i vårdprogram.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvidgade möjligheter för polisen att få information från socialtjänsten om överlåtelse av narkotika till ungdomar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om polisens arbete med att kartlägga, identifiera och göra fler riktade insatser i miljöer där narkotika förekommer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att använda kräkmedel i vissa fall vid skälig misstanke om narkotikabrott som inte är ringa.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Internethandeln med narkotika.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården skall vara en narkotikafri zon.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att angripa den organiserade brottsligheten.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att justitiedepartementet skall ha ett tydligt huvudansvar för bekämpandet av narkotikan.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktade arbetsinsatser genom särskilda "task force".
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att satsa på genomgripande utbildning för personal, inom alla beslutsnivåer, som arbetar mot narkotikabrottslighet.

15. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till en ny lagstiftning gällande klassningen av narkotiska preparat.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett "snabbspår" för narkotikaklassning.

2005/06:Ju333 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beroendevårdens utveckling.

2005/06:Ju335 av Bertil Kjellberg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda förutsättningarna för att överföra kostnadsansvaret för personer som dömts till skyddstillsyn med behandlingsplan, s.k. kontraktsvård, till kriminalvården.

2005/06:Ju459 av Peter Althin m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta staten ta över kostnadsansvaret för vård och behandling enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om drogfria anstalter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att drogtester bör användas i större utsträckning vid misstanke om missbruk.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa generella regler för övervakade besök de första månaderna av ett fängelsestraff.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om droger och mobiltelefoner på anstalterna.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nät över luftrummet för att förhindra att droger och mobiltelefoner kastas in.

2005/06:Ju484 av Peter Althin m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta provtagning på ungdomar under 15 år vid välgrundad misstanke om narkotikamissbruk.

2005/06:Ju529 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården skall vara en narkotikafri zon.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fler behandlings- och motivationsplatser på anstalterna.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att inrätta fler narkotikateam vid häktena som direkt kan erbjuda bl.a. rådgivning och kortare påverkansprogram.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om fler narkotikahundar och samordnade, särskilda slumpvisa tillslag.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att en intagen som visat sig ha använt narkotika endast bör få träffa besökare med restriktioner, t.ex. bakom glasruta.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att en vägran att drogtesta sig skall ge samma disciplinpåföljd som ett positivt testresultat.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att konstaterat, uppsåtligt bruk av narkotika på anstalt alltid skall polisanmälas.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ytterligare skärpt inpasseringskontroll.

2005/06:Ju530 av Beatrice Ask m.fl. (m):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillåta drogtester på unga från tolv års ålder.

2005/06:Ju532 av Johan Linander m.fl. (c):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att straffskalan för ringa narkotikabrott bör skärpas.

2005/06:Ju533 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillåta drogtester på ungdomar under 15 år vid allvarlig misstanke om narkotikamissbruk.

2005/06:Ju551 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om förbättrad frigivningsprocess för kriminella missbrukare.

2005/06:Ju553 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av utvidgade rättigheter för polisen att använda kräkmiddel.

2005/06:Ju562 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, -):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av riktade satsningar till den frivilliga narkomanvården inom kommunerna.

2005/06:U338 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder på områdena narkotika, alkohol och tobak.

2005/06:So208 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tvångsvård.

2005/06:So209 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avgiftningsenheter.

2005/06:So212 av Maud Ekendahl och Jeppe Johnsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upphöra med sprututbytesverksamheten för narkomaner.

2005/06:So215 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder i syfte att kriminalisera nya designade droger och droger där det ursprungliga användningsområdet är ett helt annat.

2005/06:So218 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprututbyte för narkomaner skall vara förbjudet.

2005/06:So239 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en snabbare process för att narkotikaklassa nya droger genom att i lag förbjuda prekursorer.

2005/06:So301 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet att ändra ordet "närliggande" i 13 § punkt 2 i lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall skall ersättas av ordet "annan".
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att införa ett nytt andra stycke i 15 § i lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall med följande lydelse: "För den angivna tidsfristen skall bestämmelserna i 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid tillämpas".

2005/06:So377 av Anne-Marie Ekström och Anita Brodén (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta fram en ny narkotikalagstiftning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett "snabbspår" för narkotikaklassningar.

2005/06:So401 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beroendevårdens utveckling.

2005/06:So419 av Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att motverka en utveckling av sprutbytesprogram för narkomaner.

2005/06:So472 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur domar med föreskrift om vård för missbruk blir verkställda och följs upp.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur samarbetet mellan kriminalvården och socialtjänsten fungerar samt komma med förslag till förbättringar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att permanenta sprutbytesprojektet i Malmö och Lund.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att utvidga verksamheten med sprutbyte till flera platser i Sverige.

2005/06:So482 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om metadonbehandling för heroinmissbrukare.

2005/06:So523 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbjuda alla former av sprutbytesverksamhet.

2005/06:So634 av Mikael Oscarsson (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upprätta en nationell kampanj riktad till ungdomar mot narkotika och partydroger.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om befogenheter till polisen att utföra drogtestar på 14–16 åringar.

2005/06:So639 av Maria Hassan m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall vara ett föregångsland och driva frågan internationellt att få kat klassat som narkotika.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta en handlingsplan för att förebygga katmissbruk.

2005/06:So658 av Dan Kihlström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om organisationers insatser i missbrukarvården.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tillsättandet av ett nationellt samråd med inriktning mot ideell missbrukarvård.

2005/06:So689 av Siw Wittgren-Ahl och Ronny Olander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att driva frågan om enhetlig klassificering av droger i EU.

2005/06:So704 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av ansvaret för missbrukarvården.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nya former för tvångsvård bör utarbetas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behoven inom frivilligorganisationernas missbrukarvård.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om provtagning på personer under 15 år.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sprututbyten.

2005/06:Kr412 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av samarbete i arbetet mot missbruk.

2005/06:MJ351 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, -):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tillgång till särskilda avgiftningsplatser för kvinnor som missbrukar narkotika.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Regeringens proposition 2005/06:30

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371)
om behandlingen av häktade och anhållna
m.fl.

Härigenom föreskrivs att 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 c §¹

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Om den häktade själv önskar det, får prov som avses i första stycket också tas, om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2006.

¹ Senaste lydelse 1999:47.

Regeringens proposition 2005/06:60

1 Förslag till lag om utbyte av sprutor och kanyler

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § I denna lag finns bestämmelser om verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler (sprututbytesverksamhet) i syfte att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer som missbrukar narkotika.

Sprututbytesverksamhet skall bedrivas på ett sådant sätt att den enskilde kan motiveras för vård och behandling.

Vad som i lagen sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting.

Tillstånd att bedriva verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler

2 § Sprututbytesverksamhet får bedrivas endast av landsting inom ramen för dess hälso- och sjukvård och sedan Socialstyrelsen har meddelat tillstånd till verksamheten.

Tillstånd får meddelas endast om den eller de kommuner där verksamheten skall bedrivas har biträtt ansökan.

3 § Innan en ansökan om tillstånd ges in, skall samråd ske mellan landstinget och samtliga kommuner inom landstinget.

I ansökan skall landstinget redovisa hur behovet av avgiftning och vård av missbrukare kommer att tillgodoses.

4 § Socialstyrelsen får meddela tillstånd till sprututbytesverksamhet för högst två år åt gången. Har en ny ansökan getts in till Socialstyrelsen innan tiden för gällande tillstånd har löpt ut, får verksamheten fortsätta i avvaktan på Socialstyrelsens beslut.

5 § Ett tillstånd får återkallas av Socialstyrelsen, om det förekommer missförhållanden i verksamheten.

Villkor för utbyte av sprutor och kanyler

6 § En spruta eller en kanyl får lämnas ut av landstinget endast om en begagnad spruta eller kanyl samtidigt lämnas in. Utlämnande får dock ske om det finns särskilda skäl till varför motsvarande begagnade sprutor och kanyler inte kan lämnas in.

Sprutor och kanyler som lämnas ut skall vara märkta på ett sådant sätt att det går att fastställa ursprunget.

Sprutor eller kanyler får lämnas ut endast till den som har fyllt 20 år. Utlämnande får ske endast vid personligt besök.

Endast personer som kan anses bosatta i ett landsting som har beviljats tillstånd får delta i sprututbytesverksamhet i det landstinget.

Överklagandeförbud

7 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Bemyndigande

8 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela sådana ytterligare föreskrifter om sprututbytesverksamheten som behövs till skydd för enskilda.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. Ett landsting som vid ikraftträdandet bedriver sprututbytesverksamhet får, under förutsättning att landstinget före utgången av år 2006 gör en ansökan om tillstånd enligt 2 §, fortsätta verksamheten i avvaktan på Socialstyrelsens beslut.

2 Förslag till lag om ändring i förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler

Härigenom föreskrivs att 6 § 1 mom. förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 § 1 mom.

Om påföljd för olovlig införsel av spruta eller kanyl och försök därtill stadgas i *lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling*.

Om påföljd för olovlig införsel av spruta eller kanyl och försök därtill stadgas i *lagen (2000:1225) om straff för smuggling*.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2006.